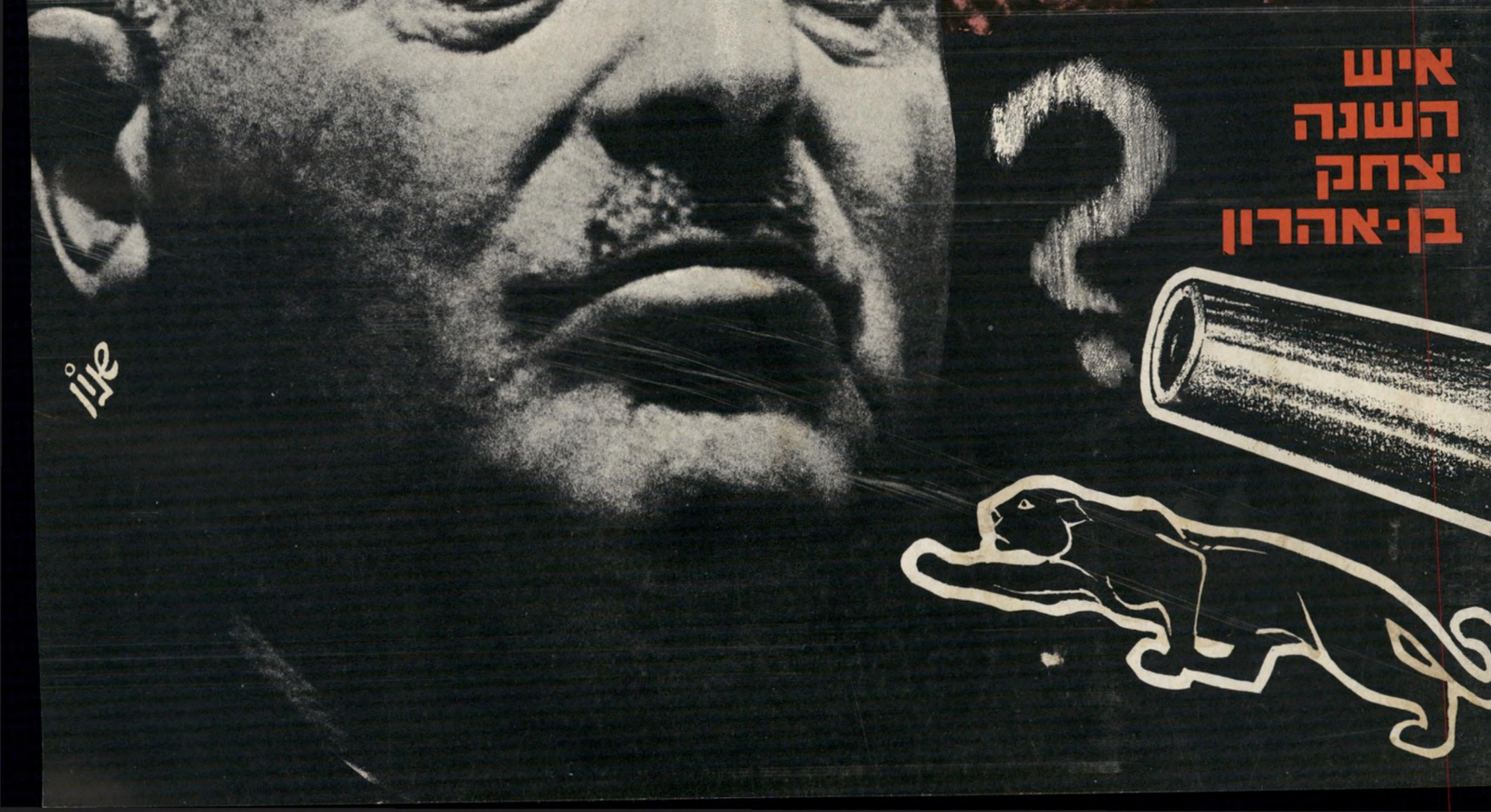
מספר 1776 שנה 35 כ"ג אלול תשל"א 13.9.1971 המחיר 2 ל"י

העולם הזה

איש השנה יצחק בן־אהרון

ועכשיו יש לנו...

AFTERSHAVE MEM, COLOGNE MEM
וגם חבילת שי מיוחדת לגבר

אפטר שייב ומי קולון החדשים מסדרת "ממ" לגבר של יצהר לטיפוח ההופעה ולהשלמת כל גילוח.

"ממ" אפטר שייב ומי קולון שניהם בניחוח גברי עדין, מושך, מרתק... עם בושם צרפתי מעולה וחומרים אשר מחטאים, מרעננים, ומעדנים את עור הפנים.

מכילים LAPULOL
לאיחוי חתכי הגילוח!

לבוחרים גם את יתר מוצרי "ממ" לגבר, של יצהר מוגשת לחגים, חבילת שי מהודרת, המכילה את כל הדרוש לגבר: קצף גילוח מעולה "ממ", סכיני אל-חלד "ממ" 5, סבון גברי אינגליש לבנדר, שמפו "ממ"-ציטראל, ומשחת שער ביו-פיקס.

להשיג בחנויות המובחרות ובפרפומריות.

זה נהדר זה יצהר

הבו ממ לגבר

פרסום אדמון בע"מ

7.10.70: הגליון הראשון של השנה מכריז על מותו של עבד-אל-נאצר.

17.3.71: הכפייה הדתית: „העולם הזה" מגלה מיהי אם ה„ממזרים".

קריאה יקרה.

בעיתונות היומית רגילים לומר שהסקנדל של היום הוא הנייר לעטיפת דגים מחר. גורלם של שידורי רדיו וטלוויזיה מר עוד יותר. הם מתנדפים באוויר ואינם עוד. השבועון, הנאסף בבתים רבים, חי זמן רב יותר.

פעם בשנה אני יושב ועובר, באופן שיטתי, על כל גליונות העולם הזה שהופיעו בשנה זו. הדבר דרוש להכנת המאמר השנתי הגדול על איש-השנה ואנשי-השנה בשטחים השונים.

לעורך עיתון, זוהי חווייה מרחקת. הנה, במרוכז, עולים לנגד עיניו כל אירועי השנה מחדש - ההצלחות והכשלונות; הסקנדלים שהיכו גלים בעולם והידיעות הצנועות יותר; השמחות והמכאובים; המאורעות שעצרו לרגע את נשימתנו, ואותם שגרמו לנו לפרוץ בצחוק. כולם יחד הם הראי לשנה שהיתה.

* * *

תוך כדי כך עולות כמה מן השעות הגדולות של השנה, כפי שחיינו אותן ליד שולחנות המערכת - המשברים, ההתייעצויות, הוויכוחים.

הנה הרגע שבו הגיע אלינו הסקופ על פגישת חוסיין-אלון. (לאחר מכן ניסתה ועדה בטחונית מייוחדת לברר איך זה נודע לנו. היא נכשלה.) איך לוודא? איך לפרסם? (במיקרה זה נעזרתי במעמדי כח"כ).

"מיסמך דיין", שהגיע אלינו בעילום-שם מחו"ל. לא יכולנו לבדוק אם הוא אמיתי או מזוייף. לפרסם? איך? כיצד להביע את פקפוקינו לגבי מהימנותו? [illegible]?

הרומאן בין גולדה והמיליונר האמריקאי, שהשתדל לאחר מכן למען הבוס של סינדיקאט הפשע. האם הוא הציע לה נשואין ברצינות או בהלצה? האם זה רציני? (ידיעה זו, כמו הקודמת, היכתה גלים בעולם.)

והסקופ החשוב ביותר, שדווקא לא זכה לתשומת-לב נרחבת: הידיעה שהגיעה אלינו ממקור מצרי מוסמך, שדיין פוצץ במתכוון מגע ישיר וסודי בין ישראל ומצריים, על-ידי הנאום בו קבע ששארם-אל-שייך חשובה יותר מאשר השלום.

* * *

אחת השאלות שכל אחד מאיתנו נתקל בה פעמים ללא-ספור: "מניין לכם? איך אתם יודעים את [illegible]?"

איך ידענו על שעוריריה הבדיקות הבטחוניות באוניברסיטת חיפה? איך ידענו על הדיונים, שהתנהלו מאחורי הקלעים, בדבר בחירת יורשו של נשיא-המדינה, אם יחפצר? איך ידענו על פרשת השחיתות בסוסו, שעמדה לאחר מכן במרכז החענייינות הציבור, ובמיפעל הנפט בסיני?

מה מביא אנשים כה רבים, החל בפרופסורים וכלה בעתונאים העובדים בעתונים אחרים, להביא לנו ידיעות, מבלי לקבל כל תשלום? פשוט מאד: הם מאמינים בסיסמה המתנוססת בראש עמוד זה: "בלי מורא, בלי משוא-פנים". הם מאמינים שאוחנו אי-אפשר להרתיע, להפחיד, לשחד. אם זה טעון פירסום - אנחנו ~~נפרסם~~ נפרסם.

* * *

שני מיסמכים שימחו אותנו השנה במייוחד.

האחד הכיל חשובה רשמית של גולדה מאיר, ב[illegible]אישרה שאכן אמרה ש"היא מוכנה לעלות על באריקדות" נגדנו. אם נשארנו בחשל"א קוץ בגוף המימסד, מקור לזעם ושינאה מצד השלטון והביורוקרטיה - הרי זה סוב.

השני היה [illegible] יבש של המכון המדעי המכובד ביותר מסוגו בארץ, שהכין מחקר למען מפרסמי המודעות בעתונות. הוא קבע שקהל הקוראים של קוראי העולם הזה הוא המשכיל והמבוסס ביותר בארץ, ושום עתון אחר אינו עולה עליו מבחינה זו.

מסחבר, אם כן, שאתה נמצא במשפחה טובה.

שנה טובה!

מרדכי

11.11.70: „מיסמך דיין" המיסתורי: פרי הביון האמריקאי או חשובייטי?

26.5.71: קורבן ללא תכלית: רצח הקונסול אפריים אלרום באיסטנבול.

18.11.70: סקופ בינלאומי: אלון נפגש עם המלך חוסיין בגבול הערבה.

2.6.71: ראשי הפשע המאורגן באים לארץ: ראשיתה של מערכת.

13.1.71: הטרגדיה של השנה: רצח ילדי משפחת ארוין ברצועת עזה.

30.6.71: ביקורו של ויקטור לר- איס בישראל: לקראת חידוש יחסים?

מכתבים

הפרדה בין דם לדם?

אורי אבנרי, במאמרו „מילואים" (העולם הזה 1774) מעלה את הטענה כי מנהל מיפעל, המשרת במילואים במשך חודש כזקיף בשער מחנה, בעוד מיפעלו מושבת או פועל תוך ליקויים, מביא בכך נזק למדינה.

מרעיון מוזר זה, אפשר בקלות להגיע לעיקרון של הפרדה בין המשרתים במילואים — ולמעשה „ההולכים למות" — לפי רמת הכנסתם ותפקידם בחברה.

המשך הגיוני של קו מחשבה זה: לבשר תותחים מתאימים רק פועלים פשוטים, ושכירים מעוטי־יכולת.

בני ציטרין, תל־אביב

● הקורא צימרין הופך את הדברים על ראשם. אורי אבנרי הבחין בפירוש בין חיילים בחטיבות קרביות, אשר לגביהם דרש הבחנה, ובין חיילים בתפקידי שמירה שיגרתיים בעורף, אשר אותם הציע להחליף בנוטרים שכירים.

דוגמה

מדרום אמריקה

באורוגוואי הולכים בנובמבר לבחירות. לקראת תאריך זה, יצאה החזית המאוחדת, גוש פוליטי חדש — במיבצע מרשים: אלפי צוותים, המורכבים בעיקר מסטודנטים וגימנזיסטים, עוברים ברחבי המדינה מבית לבית, מסבירים מדוע יהיה זה טוב לאורוגוואי, לדעתם, להעלות לשלטון את החזית.

מדוע לא תנקוט תנועת העולם הזה כוח חדש בפעולה דומה?

שחר

משה שחר, חיפה

אנו תומכים

בסרבני הגיוס

אנו מציינים בתקווה ובהערכה עמוקה את הנסייה ההולכת וגוברת — בעולם כולו — לנקיטת עמדה ושיפוט פוליטי ביקורתי עצמאי על־ידי אזרחים, ועיצוב התחייבויות אישיות ופוליטיות על בסיס מצפון אישי. נקיטת עמדה ועיצוב התחייבויות אלה, הינם חיוניים, ותנאי לתיקון עוולות חברתיות.

דיווים

מנקודת מבט זו אנו תומכים בדוב גל, עירית יעקובי, ראובן לסמן וגיורא נוימן ובסירובם הקולקטיבי והפומבי להתגייס לצה"ל, כשהמניע לסירובם הוא התנגדותם למדיניות המימסד הציוני בכלל, והמדיניות בשטחים הכבושים בפרט. צעדם זה הוא צעד אמיץ לכיוון צדק חברתי מלא ושווה — עבור העם היהודי־ישראלי, ערבי־פלסטינאי, ועמי המזרח התיכון בכלל.

אורי דיווים, נועם חומסקי, ו־15 נוספים, ארצות־הברית

ישראל איננה

מדינת הערבים

הנידון: הנידון של אורי אבנרי, שלושה טרטים (העולם הזה 1772).

ההשוואה בין המאבק בין הלבנים לאינדיאנים באמריקה, לבין המאבק בין היהודים לערבים המתחולל בארץ ישראל, היא מוטעית, מכשילה, שיטחית ומסרת נשמה.

הערבי בישראל אינו חי בארצו. ארצו של הערבי היא חיג'אז, ושם יש לו מדינה עצמאית ומתפתחת. היהודים — הם שגורשו מארץ ישראל, והם מעולם לא ויתרו עליה, ועתה הם שבו אליה.

לעם הערבי יש כ־15 מדינות וכ־22 מיליון קמ"ר — כמחצית שיטחה של אמריקה האדירה. איש בארץ זאת לא יתנגד לשיתוף פעולה בין העם היהודי והערבי. אדרבה: נתחלק עם העם הערבי בידע הטכנולוגי שלנו — והם עימנו בנפט שלהם.

ישראל כהן־שור, ירושלים

מכתב גלוי למועמדת

הערביה למלכת המים

הצטערתי מאוד, סוהייר, לשמוע את דבריך אודות בני ובנות עירנו, עכו (העולם הזה 1768). הם אינם אמת.

● את אינך הצעירה הערבייה היחידה בעכו שלובשת שורטס.

● ייתכן שבין הערבים קשה לך למצוא חברים וחברות. ייתכן שאת צודקת — אבל לדעתי האשמה היא בגאוותך. וידוע לך ודאי שדתנו אוסרת את הגאווה, כדברי המשל: „אין למתגאה ידיד."

● בניגוד לדבריך, הבנות הערביות כיום אינן „לובשות רק בגדי־ים סגורים ומתרחצות במקומות נסתרים." אני מזמין אותך לחוף הארגמן בשבת, או לחוף נהריה ולבריכה, כדי שתשני את דעתך.

ולסיום — אם פגעתי בך — אל נא יחר אפך, וסליחה. אני מאחל לך הצלחה גם בדוגמנות, וגם בלימודיך.

מאמי עבדי רחמאן אסעד, עכו העתיקה

הספר

יהיה אובייקטיבי

נתבקשנו ע"י מרשנו, העיתונאי שלמה נקדימון, לפנות אליכם בענין הנדון כדלקמן:

בהעולם הזה (1773) נתפרסמה ידיעה הנושאת את הכותרת „פרשת אלטלנה ל־ויכוח נוסף," המכילה עובדות מסויימות המיוחסות לספר שעומד להוציא מרשנו, שלמה נקדימון.

מרשנו מבקש לציין כי הידיעה מכילה תאור עובדתי מסולף בכך שהגילויים בספר אותו עומד מרשנו לפרסם יהיו, כביכול, ממקורות של חרות והאצ"ל לשעבר. פירסום עובדה מסולפת זו תגרום למרשנו פגיעה במשלוח־ידו ובמקצועו כעיתונאי וסופר, באשר מסתבר ממנה כי מרשנו יעזר במקורות אינפורמציה חד־צדדיים ובעלי אינטרס, דבר אשר יפגע באובייקטיביות ובמהימנות של הספר אותו מתעתד מרשנו לפרסם. הקביעה המסולפת הוחמרה עוד יותר נוכח האמירה שהגילויים עתידים לגרום „גילויים נגדיים", כאילו שמרשנו עתיד לנקוט עמדה חד־צדדית בסיפרו.

נקדימון

כספי ושות', עורכי־דין, תל־אביב

מיסכן

כטריפ

כל הכבוד ליורם לוקוב, על דבריו האמיצים: „אני מעשן, אני שוכב, אני מצייר." (העולם הזה 1774). חבל רק שמראהו של הגבר הנועז הוא כמו מיסכן מעורפל, שעיניו תוהות ובוהות, כאילו היה בטריפ רוחני, יעני.

רחמים על מי שזקוק זה חמש שנים לעישון כדי לקבל השראה רוחנית. מאמא מייה!

נאווה דהבני, תל־אביב

אין דו"ח

סנסציוני?

קראתי את המאמר הכמרים והדיילת (העולם הזה 1773), שם מדובר על דו"ח סודי „סנסציוני", שהונח על שולחנו של שר התחבורה, ואשר בו נאמר כי בין שני

(המשך בעמוד 6)

שנה
טובה
ומתוקה
כמו
שוקולד
שוקולַטובשבילך
מוגש במסגרת המבצע להחדרת תודעת השוקולד

מכתבים

(המשך מעמוד 4)

ראשי הכנסיה הארמנית בישראל עלול להתפתח סיכסוך — בגלל דיילת.

הגני לציין ששום דו"ח על הנושא, שעליו דובר במאמר, הוגש לשר הדתות.

ד"ר פ. קולבי, יועץ השר לענייני הנוצרים ומנהל המחלקה לעדות נוצריות במשרד הדתות.

● **העולם הזה** חזר וקובע כי הדו"ח האמור אכן הוגש לשר הדתות.

■ איך לסלק את האופנועים מהכביש

מאחר שמשרד התחבורה מעוניין להוריד את האופנועים מהכביש (וזוהי הרי בירור כוונתו, בהתקינו את חוק הקסדות הדראקוני), יש לי בשבילו הצעה נוספת: לחייב את רוכבי האופנוע להרכיב בלי־לה משקפי שמש, כביכול להגנה מפני סינוור — אך למעשה כדי שלא יראו את דרכם בבירור (בדיוק כמו עם הקסדה).

עם תקנה זו ודומות, מובטח לו לשר־התחבורה שלבסוף ימכור כל אחד את

שרעבי

אופנועו, ויעדיף ללכת ברגל (בתנאי כמובן שהולכי רגל לא יחוייבו, עד אז, לקשור את ארנקיהם לידיהם בשרשראות, כדי למנוע חטיפות ארנקים).

אפרים כץ, פתח־תקווה

■ שולחים טיל לראשינו

מעניין שמשרד התחבורה לא חשב בכלל שצריך לערוך מחקר עם ניסויים, (מדור תחבורה, העולם הזה 1775), כדי להחליט אם הקסדה לא תפריע לרוכב, בשעת הנסיעה — ואולי אף תגרום לתאונות — לעומת התועלת שבה, לקרה של פגיעה בראש. כשולחים טיל לירח, יודעים שצריך לעשות ניסויים קודם. אבל כשולחים טיל לראש של האזרח, הכל מותר.

גמליאל שרעבי,
שכונת־התקווה

■ במקום הצנות — מעשים

ברצוני לברך את ראש עיריית גבעתיים על ההישג הנאה של נסיעות־חינם לחיילי גבעתיים — על חשבון תושביה.

ראש העירייה היה עושה מצווה גדולה יותר, לוא היה מקדים בכמה שנים להתקין תאורה בקרן הרחובות עודד—אלוף יצחק שדה, ובכך מונע קורבנות רבים.

לצערי, כל פניותי הרבות אליו בנידון היו ללא תוצאות.

בני מאירי, גבעתיים

●

קוראים חשוחים מכתבים מתבקשים לנסח אותם בקצרה. עדיפות תינתן למכתבים תמציתיים.

BROADWAY 100

שוגם התייר מתפעל ממנה...

תוצרת דובק * איכות בינלאומית * תערובת אמריקאית * סופר קינג סייז־פילטר

פרסום ע"י ד. דובק, בע"מ

מאת

אורי אבנרי

א יתכן שיצורים חיים מכוכב אחר במה שמת־רחש סביב כדור־הארץ בשנת תשל"א, היו מרכזים, מן הסתם, את תשומת ליבם למאורעות בחלל החיצון.

ואכן, היתה שם תגועה מתמדת. בני־אדם אמריק־איים נחתו שוב על הירח, ערכו על פניו הפעם טיול נרחב, החזירו הביתה אבנים, שכל אחת מהן עלתה הון של מיליונים רבים. אנשים סובייטיים הכינו מיבנה קבוע, „בסיס חלל" שיסתובב סביב כדור־הארץ. לוויינים רבים הקיפו את מולדת האנושות, חלקם לצורכי שלום, חלקם לצורכי ריגול, אחדים מהם כקני־שיגור אפשריים לכלי־השמדה.

אולם המאורעות החשובים באמת של תשל"א לא התרחשו בחלל. הם התרחשו על פני כדור־הארץ עצמו. כאן הוכיחו כמה מאו־רעות דרמתיים שחנוף המדיני משתנה.

דימדומי האלילים

מ אורעות פוליטיים גדולים, המשנים את הנוף, דומים לרעידת־אדמה.

האדם הפשוט רואה ברעידה כזאת מאורע המתרחש על פני השטח. הוא מבחין בשינויים המתחוללים בפני הקרקע: בקע שנתהוה לפתע, צוק שהתרומם מן המישור, ובמיקרים חמורים — מראות של הרס וקטל המוני.

אולם למעשה אין אלה אלא תוצאות שוליות של המאורע עצמו, המתרחש עמוק במעבה הכדור. שם נעים גושי־חומר אדירים, שקשה לאדם אף להעלותם על דעתו. השינוי שעל פני השטח הוא תוצאה קטנה של התנועה החבוייה, עמוק מתחת לרגליו, של כוחות כבירים, שאינם נחים אף לרגע.

גם הכוחות הפוליטיים אינם נחים. מיל־יארדים של התפתחויות קטנות — כלכליות, פוליטיות, נפשיות, צבאיות — מצטרפות לחת־פתחות גדולה. וזו יוצרת, לפתע, התפתחות מרהימה.

סודית של יועץ הנשיא האמריקאי וראש־הממשלה הסיני. פגישת ראשי המדינות תיערך בשנה הבאה.

אחד מאיזורי הדגר — הדולאר האמרי־קאי — גילה לפתע שיש לו כרעי תרנגולת.

במשבר הכספי שזיעזע את העולם, נסתבר שיש שני ענקים חדשים בעולם, המתחרים עם ארצות־הברית — יפאן מצד אחד, אירופה מצד שני.

אירופה התכוננה לקלוט את בריטניה — ולהפוך יחד עימה למעצמה כלכלית ומדינית מחודשת. ענק מורכב זה יזם השנה, באמצעות גרמניה, מאורע היסטורי: חתימת ההסכם על ברלין.

לא היה זה רק שלום גרמני־סובייטי, מעין פיום למלחמת־העולם השניה. מעבר לזה, היה זה שלום סובייטי־אירופי וסובייטי־אמריקאי, שפינה את הדרך למערכים בינלאומיים חדשים.

חמישה ענקים

כ השינויים האלה מצטרפים לתמונה חדשה של העולם. הזרמים תת־קרקעיים, שפעלו בהיחבא במשך שנים רבות, יצרו בתשל"א את ראשיתו של נוף חדש על פני השטח.

במשך דור שלם, מאז נרמז תותחי מלחמת־העולם השניה, שלטה בעולם מערכת של שתי מעצמות־על — ארצות־הברית וברית־המועצות. חן ריכזו בידיהן את הנשק הגרעיני ואת הכוח הכלכלי. הן חילקו את העולם ל„אזורי השפעה", ניהלו ביניהן „מלחמה קרה", התקוטטו בגבולות שביניהן — במרכז אירופה, במיזרח התיכון, בדרום אסיה, בקובה.

אולם מצב זה — כמו כל מצב אנושי — הוא בן־חלוף. אט־אט, בדור האחרון, קמה אירופה מחדש על רגליה, תחילה מבחינה כלכלית, לאחר מכן מבחינה מדינית. האיש שניבא תהליך זה, שקידם אותו ואף הפריע לו, שארל דה־גול, הלך בתשל"א לעולמו — אולם נבואתו הלכה והתגשמה.

מעצמה אחרת — סין — היתה עסוקה במשך שנים רבות בתוך עצמה. היא הפנתה את גבה אל העולם, שבודד אותה. השנה חזרה לזירה העולמית, ולפתע נסתבר לכל שהנה ענק, שאי־אפשר עוד להתעלם ממנו.

שקטה ביותר, כמעט עטופת־מסתורין, היתה תקומתו של הענק החמישי — יפאן. ממלכת־האיים ויתרה,

השמש היפאנית עולה שוב

אירופה, ברית־המועצות, סין ויפאן. במקום קי־טוב העולם בשני מחנות — נפתח מישחק חדש של חמישה גושים, היכולים להתחבר ולהתח־חרות ביניהם במערכים שונים ומשונים.

הצפון נגד הדרום

כ מה מן האפשרויות האלה כבר הסתמנו בתשל"א, והם פתחו אשנב אל תוך נסתרי העתיד.

במשבר הכספי הגדול, עמדו יפאן ואירופה ביחד מול — ונגד — ארצות־הברית. שני המנוצחים הגדולים

רעידת האדמה השקטה

היו כמה התפתחויות מדהימות כאלה במרוצת תשל"א.

לא פרצה מלחמה גדולה חדשה, למרות שמלחמת־אחים מוגבלת בבנגאל המיזרחית גרמה לבריחת מיליוני פליטים ולסבלות שלא־ישוערו. המאורעות העיקריים של השנה היו בעלי אופי אחר.

המלחמה הגדולה בין ארצות־הברית וסין, שנמשכה דור שלם, התקרבה לפתע לסיומה, בפגישה דרמאתית של מלחמת־העולם השניה, יפאן וגרמניה, התגרו במנצ־חת העיקרית — ארצות־הברית.

בשיחה עם עתונאי אמריקאי, התייחס ראש ממשלת סין, צ'ו אן־לאי, אל ארצות־הברית כאל בעיות של אתמול והיום, תוך זילזול עדין. את עיקר דבריו, חששותיו ופחדיו הקדיש לבעייה של מחר — יפאן.

הוא חזה יום קרוב, בו ישמש הכוח הכל־כלי של ארץ השמש העולה בסיס לחקמת כוח מדיני וצבאי, שיעלה בהרבה על העוצמה היפא־נית, אשר נחזה נצחונות כה מופלאים במל־חמת־העולם השניה.

ברית־המועצות צימצמה את התחייבויותיה ברחבי העולם, נמנעה מהרפתקות חדשות.

ארצות־הברית התכוננה ברציונות לנטוש את אסיה הדרומית, להצטמק עד לאפס באירופה.

במקום הניגוד ההיסטורי מיזרח־מערב עדוך יבוא, ברורות הבאים, הניגוד צפון־דרום. אולם ההיסטוריה בשנים המאות תתנהל בחיק הצפו־ני — במישחקי־הכוח בין חמשת הענקים.

העובדה המכרעת: הפסקת־האש

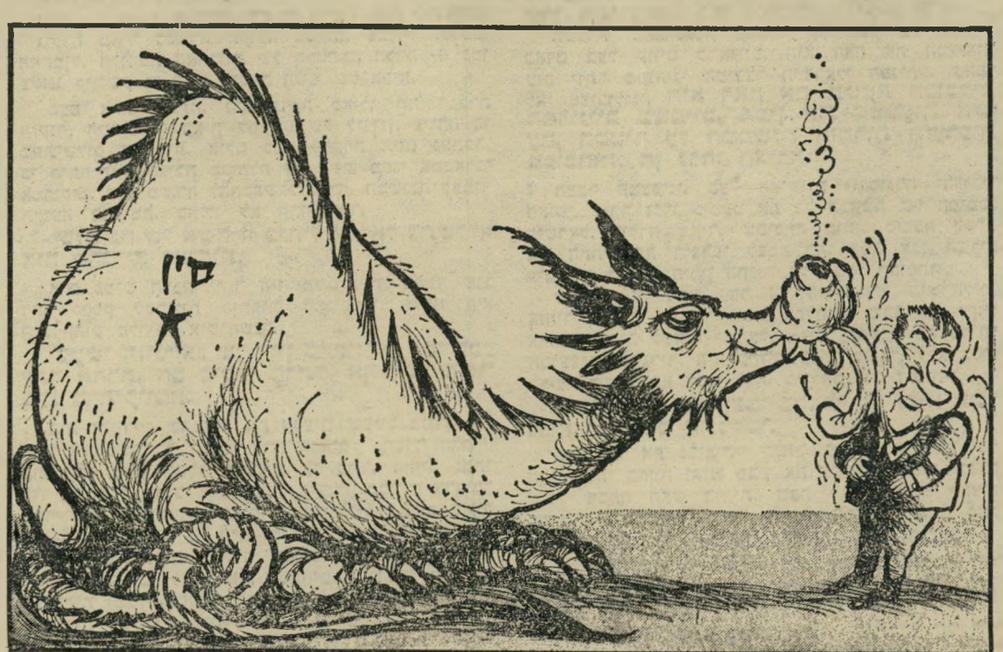
א חד האיזורים בהם יתבטאו שינויי הכוח בצורה בולטת ביותר הוא המרחב בו שוכנת ישראל.

השינויים העולמיים הובילו לקראת הרגעה יחסית בין המעצמות, לרצון משותף למנוע מלחמות חדשות, ולחסל את הקיימות. כמעט כל מהלכי וושינגטון—מוס־קבה וושינגטון—פקין היו מכוונים ליעד זה.

במיזרח התיכון מצאו תהליכים אלה ביטוי בולט בהמשכתה של הפסקת־האש.

מנהיגי ישראל לא השכילו, וגם לא רצו, לנצל את האווירה החדשה בעולם כדי להשיג שלום כולל. אולם אם ממשלת ישראל לא ניצלה את המצב הבינלאומי באופן פעיל ליצירת מצב חדש של שלום, היא ניצלה אותו באופן סביל לקיום הפסקת־האש.

הפסקת האש היתה העובדה המכרעת בחיי ישראל של תשל"א. היא הסיטה את מרכז־הכו־בד ממאורעות מדיניים וצבאיים, למאורעות הפנימיים. מאורעות אלה נתנו לתשל"א את אישיהשנה שלה.

הדרקון האדום מלקק את פני ניכסון

כלי נא

גולדה בהלוויית יצחק טבנקין: ביקור הגברת הזקנה

ה איש של תשל"א יכול היה להיות דמות מדינית. כל הנסיבות התאימו לכך.

לפי תורת האסטרולוגים, קורים מאורעות חשובים כאשר כוכבים שונים נמצאים במצב מסויים, ויוצרים ביחד מערך מתאים. אולם גם לפי תורתם, אין שעות־הכוכבים יוצרות את המאורעות כשלעצמם. דרוש האדם, המבין את שעת־הכושר, כדי לנצל את השעה.

אנשים גשמיים יותר אינם מאמינים בגרמי־שמיים, אלא בגורמים מדיניים. גם אלה יוצרים, לפעמים, מצבים מיוחדים, תוך שילוב כוחות שונים למערך מתאים. **המדינאי הגדול הוא האיש המבין את מהותו של מערך כן־חלוף זה, ומנצלו להשגת יעדו.**

כזה היה דויד בן־גוריון בתש"ח, כאשר הבין שיש להכריז על הקמת מדינת ישראל בשעה ששתי מעצמות העולם דאז — ארצות־הברית וברית־המועצות — תומכות בעצמאות ישראל, כל אחת בגלל האינטרסים שלה. הוא היה איש התקופה.

בתשל"א נוצר מערך דומה למען השלום. מזה זמן רב לא נמצאו כך הכוכבים בשמיים המדיניים במצב כה מתאים.

מצריים עייפה מן המלחמה ומן ההסתבכות הכל־ערבית. מי ששש שמותו של גמאל עבד־אל־נאצר, איש־השנה של תשט"ו, שנפטר בימים האחרונים של תש"ל, יקבור את סיכויי השלום — טעה. בחסות יורשו, אנוואר אל־סאדאת, קם במצריים מישטר פחות יומרני, יותר מעשי. גבר הרצון לעסוק בבעיות מצריים עצמה, לזנוח שאיפות כל־ערביות.

וכך, עוד במחצית הראשונה של תשל"א, קרה המעשה ההיסטורי: נשיא מצריים, האיש החשוב ביותר בעולם הערבי, ביטא את הפסוק שאסור היה במשך דור להעבירו על דל שפתיו בעולם הערבי, אחרי שחיטת הקומוניסטים בסודאן ועליתו של דמגוג לאומני אנטי־סובייטי בלוב.

האמריקאים מצידם המשיכו במאמציהם למנוע הסתבכות עם ברית־המועצות במרחב השמי. שר־החוץ ויליאם רוג'רס סיכן את שמו ומעמדו בשליחות־שלום במרחב, ועוזרו הנמרץ, ג'וזף סיסקו, פעל ללא ליאות להשגת הסדר, בטיילו בין קאהיר, ירושלים ושינגטון.

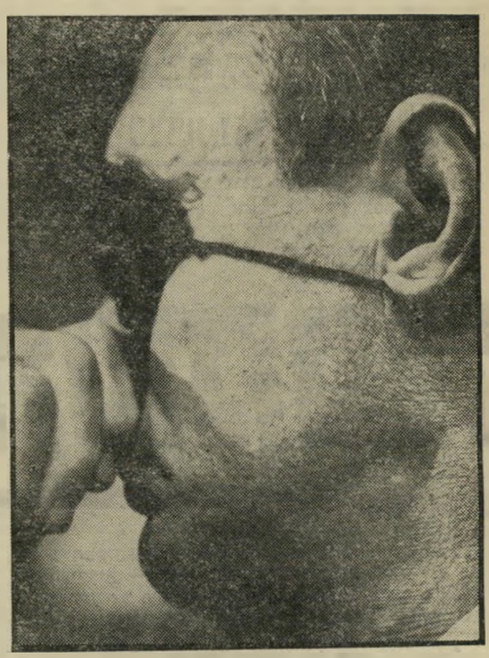
סין היתה עדיין רחוקה, אך גם היא השמיעה רמזים ראשונים וזהירים על נכונות להשלים עם מציאות ישראל.

נסיגה לגבולות הקודמים, לראות בשיטת ישראל במרבית השטחים המוחזקים „ממשלת קבע".

האיש שדחף את דיין בכיוון זה היה גיסו ויריבו, שהפך בתשל"א לראש הנהלת תנועת־החרות.

בתפקיד זה, מיקא עזר וייצמן את התפקיד המסורתי של חרביזיוניזם הציוני בגילגוליו השונים: לכבוש בקולי־קולות מדיניות אשר מפא"י וירושיה מכצעים אותה בשקט.

הניגוד בין האופוזיציה הימנית ובין הקואליציה הממשלתית היה מלאכותי. גולדה ודיין עשו, בזהירות ולרוב בשקט, את אשר דרשו מנחם בגין ועזר וייצמן בפה מלא ובלי צורך בזהירות. וכך קרה שרק פעם אחד זכה וייצמן השנה לפירסום רבתי, וזה לא היה על רקע מדיני — כאשר הסתבך בתאונת־דרכים קטלנית.

דיין מקשיב: פו"ס במקום או"ם

של ערבי: אני מוכן להכיר בקיומה של מדינת ישראל ולכורות עימה חוזה־שלום רשמי.

לא היה זה פסוק חד־פעמי. כימעט כל מעשיו של אל־סאדאת, לפני ואחרי כן, הוכיחו כי זוהי תוצאה אובייקטיבית של האקלים החדש במצריים. אמנם שילם פה ושם מס־שפתיים למושגים הקודמים, אולם הכיוון של מעשיו היה חד־משמעי. הוא בא לידי ביטוי עליון בסוף תשל"א, כאשר ביטל את השם הנאצרי של המדינה („הרפובליקה הערבית המאוחדת") והחליפו בשם שהדגיש את הייחוד המצרי („הרפובליית מצריים הערבית").

הפלסטינים, מוקד הסיכסוך הישראלי־ערבי מאז ראשיתו, פנו עורף למישטר הירדני, ששחט את אחיהם בהמוניהם, וגם לתורת הפידאיון, שהוכיחו את חולשתם מול שחיטה זו. בגדה המערבית, במיזרח הירדן, במחנות הפליטים וגם ביחידות הפידאיון גברה ההכרה שיש צורך להשיג עצמאות פלסטינית, וכי הדבר ייתכן רק בהסכמת ישראל.

שעת הכוכבים

ב ריה המועצות, שרבים ראו בה אויבת מושבעת של ישראל, גילתה נטייה גוברת להינתק מהרפתקות בינלאומיות יקרות וחסרות־תכלית. במשך כל תשל"א עשתה מאמצים זהירים לשינוי יחסיה עם ישראל. שגריריה נפגשו עם דיפלומאטים ישראליים, סוכן סובייטי נשלח לקיום מגעים בישראל, משלחת ישראלית הוזמנה לברית־המועצות, זבאחד מימי השנה אף נפוצה בעולם השמועה שגולדה מאיר עצמה נפגשה עם נציגים סובייטיים בלאפלנד.

באותה שעה התרופפו העמדות הסובייטיות כך גרמי־השמיים המדיניים היו במקומם. שעת־הכוכבים התאימה.

גולדה: חקועה במקום

א ולם שעת־הכוכבים יכולה רק להוליד הזדמנות. דרוש אדם כדי לנצל אותה למעשה יוצר.

אילו נמצא אדם כזה, היה הופך איש־השנה של תשל"א.

הוא לא נמצא. העלילה חיפשה גיבור, והוא לא נמצא. גולדה מאיר נשארה תקועה במקום, כבולה למושגי האתמול, הלוחמת האחרונה של המלחמה הקרה — כמו צ'אנג קיי־שק בן דורה, בקצה השני של אסיה.

פעם אחת, השנה, היה נדמה כאילו זוה הגברת הזקנה. היא נתנה ראיון לטיימס של לונדון, ציירה בו מפת־שלום אפשרית. אולם כבר למחרת היום נסתבר, כי היתה זאת תגובה מבוהלת על חשש מפני אמבארגו אמריקאי. היא מיהרה להתכחש לדבריה, המשיכה לעמוד תקועה במקומה, כאילו לא קרה דבר.

שלטונה של אשה זו בגורל ישראל בתשל"א היה מרגדיה אומנית.

אדם גמיש הרבה יותר היה משה דיין. השנה שוב דאג לספק לעתונות כותרות ללא־ספור. אולם הוא היה רחוק מלהיות איש־השנה.

מעשי הזיג־זאג של דיין בתשל"א, כמו בכל שנה אחרת, הם סיפור מרתק, אך חסר חשיבות ברת־קיימא.

היה זה דיין שהמציא את הרעיון שטייל בזירה של תשל"א במשך כל השנה, כרוח־רפאים: „הסדר חלקי". הוא זרק אותו לחלל, התכחש לו מייד, החייה אותו כדי להתקבל כאיש מתון בעת ביקורו בבירת ארצות־הברית, חזר בו למחרת היום, הבטיח לסיסקו בעת ביקור רוג'רס נסיגה של 35 ק"מ, חזר בו שוב. לקראת סוף השנה השמיע נאום היסטורי בפו"ס, בו תבע לשים קץ ליזמות השלום, לצרף את השטחים הכבושים לישראל לצמיתות (מבלי לספחם רשמית), לחסל את „האופציות הפתוחות לשלום" על־ידי מעשים ישראליים חד־צדדיים.

בכך ביטא דיין בפה מלא את המדיניות הבלתי־מוצהרת של ממשלת גולדה מאיר: להרוויח זמן, לחכך בכך יוזמת־שלום שתחייב הסתבכות עם ברית־המועצות.

רבין: האמלם בעל־כורחו

ה תקרב יותר לדמות איש־השנה אויבו של וייצמן מזה ארבע שנים, חברו־לנשק לשעבר, שהוא טיפוס הפוך ממנו כימעט בכל המובנים — יצחק רבין.

השגריר בוושינגטון נצטייר על הבד של תשל"א כאדם בעל קווים טראגיים. הוא ראה את המציאות טוב יותר ממנהיגי המיבצר הישראלי המנותק, שהפך לאי פסיכולוגי. **הוא ראה את תנועת הכוכבים המדיניים בשמיים, הבין את משמעות השעה, המטיר על הממשלה אזהרות והערכות מפוכחות. הן נדחו הצידה.**

הצבר המצפוני, בעל האישיות המסוגרת והדיבור האיטי, עורר נגדו כימעט את כל הכוחות של המימסד בישראל. גולדה מאיר, שטיפחה אותו, סירבה למלא את התחייבותה ולצרפו לממשלתה. אבא אבן השלים עימו רק בקושי. הימין התנפל עליו כעל תבוסתן.

לשוא פנה רבין ישר אל דעת־הקהל הישראלית, הזהיר כי הקו הנוכחי יוביל למלחמה, שבה לא תחוש ארצות־הברית לעזרת ישראל, אפילו תתערב בה ברית־המועצות. כשגריר, היה כוח־השפעתו מוגבל. ללא בסיס מדיני משלו, לא יכול היה להילחם על דיעותיו.

רבין מצא את עצמו במצבו של נביא אשר נבואותיו טרם התגשמו.

בהשמיעו את נבואותיו בשוק, נתקל באדישותו של המון, שחי בהווה ואינו מבין את צפונות העתיד. בשנה שבה שבתה האש בחזית, שבה לא התפתחו לחצים מדיניים קיצוניים, ושבה היה נדמה כי הכל יכול להימשך כך לנצח — הוא היה איש שלא בעיתו.

מבחינה מדינית וצבאית, היתה תשל"א גן־עדן של טיפשים. הסיכויים ברובזו, הסכנות היו חבויות בחיקו של העתיד.

הפסקת־האש הטביעה את חותמה על חיי המדינה. היא יצרה את המאורעות האמיתיים של תשל"א.

המעמד החדש

ה הפגנות שהידהדו ברחובות ירושלים בשנת תש"ל באו למחות נגד הכשלת שליחות גולדמן, נגד ההתיישבות בחברון, נגד הפסקת שיחות יארינג. נאמו בהן פרופסורים. השתתפו בהן סטודנטים ואקדמאים, בני העילית החברתית של ישראל, מסוגו של איש־השנה אסי דיין.

ההפגנות שהידהדו ברחובות ירושלים בשנת תש"ל באו למחות נגד קיפוח ועוני, נגד הפלייה עדתית והק־פאת השכר. נאמו והשתתפו בהן נערי שכונות־העוני, בני השיכבה הדלה ביותר בישראל.

במרכז אירועי הארץ עמדו שביתות. ערכו אותן כל שכבות השכירים — החל בעניים וב־מרודים, כמו הדוורים ועובדי־הנקיון בכתי־החולים, וכלה במורים תיכוניים וברופאים.

„מה שרע ליהודים, טוב לגולדה!" צעקו המפגינים של תש"ל, שעה שהסתערו עליהם פרשי המישטרה. הם התכוונו לאשה הנוקשה שהכשילה יוזמות־שלום.

„גולדה, גולדה עופי כבר — לכולם ממך, נשבר!" צעקו המפגינים של תשל"א, שעה שהשוטרים הגיפו את האלות על ראשיהם. הם התכוונו לאשה שחתמה על צווי־ריתוק לפועלים, ושהחליטה על הפיחות.

בתש"ל הסתכל האזרח הישראלי החוצה. בשנת תשל"א הסתכל פנימה.

„מה קרה?"

מחאת לשטיח האש

מ אות מיליוני שנים לפני ששבט אחד של קופים ירד מן העצים, החליף את תפריט הפירות בטריפת טרף והתרומם על הרגליים האחוריות, וכך פתח בתהליך שהוליד את המין האנושי — למדו החיות לעמוד מול סכנה.

בעלי־החיים החיים בשבטים — בים, באוויר ועל הארץ — פיתחו מערכות של תגובות אינסטינקטיביות להגנה על חיי השבט. בהתקרב הסכנה — עוף דורס, דג טורף, נמר צד — התלכד השבט — ונערך מאחורי מנהיג למוד־מלחמה.

מי שלא השכיל לפתח תגובה כזאת — הושמד ונעלם מעל פני כדור־הארץ. בעלי־חיים המצליחים הורישו את מערכת־התגובות מאב לבן, במשך דורות ללא־ספור, עד שהדבר הפך לאינסטינקט משוכלל ביותר.

המין האנושי ירש מערכת־תגובות זו בדרך ביולוגית, כמו דברים רבים אחרים, מבעלי־החיים שקדמו לו בסולם ההתפתחות. האומה המודרנית מגיבה בדיוק כמו שבט של באבונים: בעיתות מלחמה היא מתלכדת, מצייתת למנהיג, מעלימה את הניגודים הפנימיים.

כך נהגה האומה הישראלית בהצלחה עצומה בימי מאי־יוני 1967. כך היא המשיכה לנהוג, במתיחות פחות דרוכה, בשלוש השנים של מאבק ומלחמת־התשה.

מתיחות זו פגה בראשית תשל"א. הכותרות השחורות בעיתונים נעלמו. אבות ואמהות חדלו לחרוד, בכל רגע של עירנות ואף בחלומות־ביעותים, לחיי בניהם בקווי התעלה והביקעה.

כאשר רועמים התותחים, שותקות לא רק המוזות, אלא גם הבעיות הפנימיות. כאשר חדלו התותחים לרעום, הרימו כל הבעיות הפנימיות את ראשן.

זה היה, בפשטות, הסיפור של תשל"א.

היו שהאמינו שהמלחמה לא תמה. היו שחששו שהיא תתחדש, תוך חודשים או שנים, מפני שהסיכסוך לא התקדם לקראת פתרון. היו אף שקיוו בסתר ליבם שה־מלחמה אכן תתחדש בהקדם, כדי שאפשר יהיה שוב לטאטא את הבעיות הפנימיות הקשות אל מתחת לשטי־ח הדם והאש.

אולם ההמונים בישראל, כמו בכל אומה אחרת, אינם חיים בעתיד, וגם לא בעבר. הם חיים בהווה.

וההווה של תשל"א היה רחוק מן המלחמה, מן הסכנה החיצונית. אחרי שהגמר המפחיד מסתלק, נזכר האבון שהוא רעב. אחרי שהנץ נעלם מעליהן, חוזר מבט הציפורים יותר אל השדה, בחיפוש הגיצחי אחרי המזון.

הישראלי הוא ככל האדם. בחינתן אות ה־ארגעה, הסתכל סביבו וברק את ביתו.

והוא נדהם.

האשל"ה של השוויון

ה רגשת־האיחוד, שהיא חלק מתגובת־ההגנה מול פני הסכנה, יוצרת אשליה של שוויון. באומה לו־חמת נדמה תמיד שנפלו כל המחיצות, שהכל נושאים בעול הקורבנות. האימון העיוור במנהיגים, שהוא אינסטינקט מלחמתי, יוצר בלב המונהגים את הבטחון כי אותם מנהיגים אינם רק מצביאים מוכשרים, אלא גם שליטים צודקים, נבונים, הדואגים לכלל.

בהימוג הקסם, באה האכזבה, והיא תמיד חדה ונוקבת.

במיקרים חמורים היא מגיעה לפעמים עד לידי הלם. במיקרים החמורים ביותר היא מולידה מהפכה. רוב המה־פכות הגדולות בעת האחרונה, החל בקומונה הפארי־סאית, דרך מהפכת אוקטובר וכלה במהפכה הסינית, התחו־ללו בתום מלחמת גדולה.

ישראל של תשל"א היתה רחוקה מאוד ממהפכה. אולם חלקים גדולים מאוכלוסייתה נאחזו ברגשות של תיסכול, מרירות, זעם ומרד.

הם נוכחו לדעת, כי הזיכוד המלחמתי לא יצר שוויון — אלא להיפך.

חייל ישראלי מנפנף לחיילים מצריים מעבר לתעלה, במיגדל תצפית (תמונה טלסקופית מוגדלת — משמאל)

(המשך מעמוד 9)

שכן הליכוד, המחסל את המאבקים הפנימיים, הוא תמיד לטובת השיכבה העליונה. זו ממשיכה בעסקיה, כשהיא משוחררת מתביעות הבאים אחריהם בתור. לא רק ספסרי־מלחמה, השורצים והמתנפחים בכל מלחמה, מתעשרים כאשר שופכת החברה את אוצרותיה לתוך האש הרעבתנית של מדורת הקבר. העילית החברתית כולה יוצאת נשכרת.

גם זהו הסיפור של תשל"א.

כאשר מתרחקת הסכנה, נחלש אינסטינקט הליכוד הפנימי. אך הנהנים ממנו, המפיקים ממנו טובת הנאה, משתדלים תמיד להחזיקו בחיים באופן מלאכותי. במצב כזה הופך הליכוד הקיצוני מצוי־חיים אינסטינקטיבי לסיס־מה תועלתית, המאבדת את כוחה במהירות.

נמרים בעלי צבע כהה

ב־ **שנה יוצרת** מושגים חדשים, שמות ומילים, שלא היו ידועים בראשיתה. אחד המושגים המובהקים ביו־תר של תשל"א היה השם „פנתרים שחורים".

אילו היה נערך בראש־השנה תשל"א מישאל בנוסח: „מה זה פנתרים שחורים?" היתה התוצאה עשוייה להיות בערך כך: 54% — „מין חיות"; 12% — „נמרים בעלי צבע־עור כהה"; 15% — „ארגון קיצוני של כושים בארצות־הברית"; 19% — „לא יודע".

בסוף תשל"א היו בוודאי 90% מאזרחי ישראל משיבים תשובה אחרת: הפנתרים השחורים הם אירגון של בני עדות־המיזרח, הערוך הפגנות.

מישאל שנערך בסוף השנה אכן גילה שאותם 90% מחולקים באופן קיצוני בייחסם לתופעה זו. כמחציתם מתייחסים אליה באהדה בלתי־מסוייגת. יש הסבורים כי עוררו בעייה חשובה, אך שהם עצמם הם קבוצה בלתי־חשובה ו/או בלתי־אחראית. יש המתייחסים אליהם באי־בה גלוייה או נסתרת, ולא פעם בתוספת נימה של גזענות.

אך רק ישראלים מעטים יכלו להכחיש בי סוף השנה שנתגלתה לעיניהם בעייה, שאת חומרתה לא ידעו — או לא רצו לדעת — קו־דם לכן.

עד כה התפארו הישראלים באוזני זרים ובאוזני עצ־מם שהם חיים בחברה חדשה, שאין בה הבדלי־מעמדות נוקבים, שאין בה עוני אמיתי — אם כי יש בה, כמובן, הבדלים ברמת ההכנסות. רבים טענו, בקולי־קולות, שה־פער הזה קטן מדי — שריד מתקופה שבה היתה פועלת־נקיון בהדסה מקבלת שכר גבוה יותר מאשר רופא.

בתשל"א נתגלה לפתע, שמציאות זו הפכה מזמן לאגדה — וכי מתחת למעטה האגדה התפתחה מציאות לגמרי אחרת.

אמנם, בישראל אין מתים ברעב. אך בישראל יש מאות אלפי נפשות החיות בגבול הרעב — משפחות הנאלצות לוותר על בשר כדי לקנות לחם, החיות בצפי־פות בלתי־אנושית, שבניהן אינם יכולים אף לחלום על דירה ומכונית. מאחורי מושגים עדיניים שהומצאו במשרדים ממוזגי־אוויר, כגון „מיעוטי יכולת" ו„ברוכות ילדים", הסתתרה מציאות של עוני מחפיר.

שיכבה זו אינה זהה לגמרי עם קבוצות־מוצא מסויי־מות. יש בארץ יוצאי־עיראק עשירים כקורח, ויש בה יוצאי־פולין אביונים. אולם עובדה פשוטה היא שרוב רובם של העניים הם יוצאי־המיזרח, ושרוב רובו של המעמד העליון מורכב מיוצאי־המערב. (עצם מהותם של מושגים אלה היא סובייקטיבית, לא אובייקטיבית. מארוקו שוכנת הרחק ממערב לישראל, ושמה הערבי הוא „אל־מע'רב". קיוב, עיר מולדתה של גולדה מאיר, שוכנת כמעט בדיוק מצפון לתל־אביב. מוסקבה שוכנת ממיזרח לירושלים.)

הסוציולוגים, באולמות האוניברסיטה, יכלו להסביר בנקל את סיבת הקשר בין מוצא לבין מצב חברתי. רוב יוצאי־המיזרח באו לארץ אחרי שרוב העמדות נתפסו על־ידי קודמיהם. הם הגיעו מארצות בלתי־מפותחות, לא הביאו עימם את הכישורים הדרושה לחברה תעשייתית מודרנית, ומחמירים את מצבם ביילודה מופרזת.

אולם הם הסבירו זאת לסטודנטים שרוכב המכריע, היו, כמוהם, „אשכנזים".

זהו המצב שהוליד בתשל"א את הפנתרים השחורים.

„הם לא נחמדים"

א־ יש לא המציא אותם. אנשי מצפן ושי"ח דחפו אותם. סטודנטים אמריקאיים, שחיפשו כאן עיסוקים שהתרגלו להם, עודדו אותם. עסקנים עדתיים פושטי־רגל ניצלו אותם. דמאגוגים מכל הסוגים ניסו להשתמש בהם.

אבל התופעה כולה היתה ספונטאנית. קומץ הצעירים, שהתארגנו כלאחר יד ושאימצו לעצמם במיקרה את השם המפוצץ, לא שלטו במאורעות אף לרגע. מניעיהם היו מעורפלים. כמו בכל תנועה ספונטאנית מסוג זה, בלטה בה הערבוביה בין אמיתי ומזוייף, יפה ומגוחך, חזק ועלוב.

לא היה כה גבול ברור בין מרד פוציאלי ובין התקוממות גזענית, בין חתירה לשינוי פני החברה ובין הסתה נגד „האברמוביץ'ים". הפנתרים עצמם לא היו מסוגלים, מן הסתם, להבדיל בין שני הקווים.

הם שיתפו פעולה עם המשטרה, והתגרו בה. הם ערכו שביתה כדי להשיג פגישה עם גולדה מאיר (שטבעה, בעיקבות פגישה זו, את פסוק השנה: „הם לא נחמדים!"), ותיארו אותה בפלאקאטים כמיפלצת. הם יצאו לעיירות־פיתוח, כאורחי־כבוד של השלטונות, כדי להביט בשי־כונים ריקים, ואיימו לשלוח משלחות־מחאה לארצות־הברית. הם הלכו שולל אחרי עושי־צרות מקצועיים וכלנתרים חסרי־מצפון — וגינו אותם למחרת היום. הם ביקשו וקיבלו מעיריית ירושלים מועדון עם שולחנות ביליארד, והכריזו שהם יורדים למחתרת. המחזה שינה את סיגנונו מדי יום — מטראגדיה לקומדיה, וחזרה.

בסוף תשל"א לא היה ברור אם ייעלמו יחד עם השנה שהולידה אותם, או לאו. אך דבר אחד היה בטוח לחלוטין: הבעייה שהולידה את הפנתרים לא תיעלם, אלא תחריף ותגבר.

הצירוף של קיום שיכבת־אביונים ובין תחו־שה של קיפוח עדתי־גזעני, ההתחברות של עוני וצבע־עור — יצרת חומר־נפץ העלול לסכן את עתיד המיבנה הלאומי הישראלי יו־תר מכל פגיון של אוייב חיצוני.

המרד של התחתית

א־ וזם עצם תופעת הפנתרים השחורים היתה גילוי של חולשה מעמדית. שיכבת האביונים מצאה ביטוי נוקב בקבוצת־הצעירים שבה, ופורקן בהפגנות סוערות אך קטנות, מפני שלא היה בכוחה, בתשל"א, להביע את מחאתה בדרכים יעילות יותר. לאביונים אין הנהגה, אין אירגון ואין נשק־מאבק.

שונה היתה התופעה הסוציאלית הגדולה השניה של תשל"א: תנועת השביתות של הי־שכירים.

כימעט כל השביתות האלה היו דומות, מפני שפרצו במה שנקרא „שרותים". מושג זה הוא מופשט ומטעה, כי הוא כולל פועלי־נמל מיוזעים ומורים בעלי־עניבות בגימנסיה; דוורים ופועלי־נקיון ורופאים.

העובדה שהשביתות הגדולות פרצו ב„שרותים", לא היתה מיקרית, והיא נובעת ממיבנה הכלכלה הישראלית. אך מכנה משותף זה היה פחות חשוב מן המכנים המפרידים.

השביתות של תשל"א לא היו תנועה אחת. הן התחלקו לשתי תנועות שונות. כי השוב־תים, למרות שהיו כולם שכירים, היו שייכים לשתי שכבות שונות לגמרי. ממילא היו גם מגמותיהן שונות.

גל אחד של שביתות בא מתחתית ציבור העובדים. הדוורים, עובדי המשק של בתי־החולים, וחבריהם הם בתחתית הסולם. צופי הטלוויזיה ראו את פניהם המיו־אשות, ונדהמו לשמוע כי יש בארץ עובדים, בעלי משפ־חות גדולות, המביאים הביתה, אחרי 26 ימי־עבודה מפ־רכים, שכר־רעב של 500—400 לירות נטו.

שיכבה זו מצליחה להתקיים בדוחק, באמצעות עבו־דות נוספות ומאמץ משפחתי, בקירבת קו העוני — אך מעליו. היא נמצאה שלב אחד מ ע ל שיכבת האביונים — אך, כמו האביונים עצמם, חיתה באווירה של חוסר־תוחלת. כי גם היא מוריש את צרותיה לצאצאיה.

כנו של פועלי־נקיון בבית־החולים אינו הו־פך לרופא־מנתח — כי מנקודת־זינוק זו מירוץ־המיכשולים הוא הסרי־כיבויים.

המרד של העילית

ש־ ונה לגמרי היה גל־השביתות השני. אם הראשון בא מן התחתית, בא השני מן התיקרה של ציבור השכירים. השתתפו בו אנשי־מקצוע מעולים, כמו פועלי־הנמל ועובדי־המשמרת של חברת־החשמל, משכילים מדופ־למים כמו מורי־התיכון והרופאים הממשלתיים.

מריותם של אלה היתה מסוג אחר לגמרי. הם לא רעבו. הם יכלו לשלוח את בניהם לי־תיכון ולאוניברסיטה, אם כי בקושי ותוך קר־בנות. הם חיו בדירות משלהם, המצויידות בטלוויזיה.

הם לא לחמו על פרוסת־לחם. הם לחמו על מקומם בחברה. הם התנגדו לשינוי שחל — לא מפני שירדו בסולם, אלא מפני שאחרים עלו בו במהירות מעל לראשם.

הם לא הסתכלו למטה ונוכחו לדעת כי התי־קרבו לוויצפה. הם הסתכלו למעלה וראו שהי־תיקרה הולכת ומתרוממת, הולכת ומתרחקת מהם.

שיכבה זו היתה משופעת כוח. כל שביתה שלה שית־קה חלקים גדולים של המשק או של המנגנון הציבורי.

הממשלה לחמה בפנתרים באמצעות אלות־המישטרה, ואותה שעה הקציבה כמה מיליוני לירות כדי לשכך את המרירות הקיצונית ביותר. היא לחמה בגל השביתות של עובדי־התחתית על־ידי צווי־ריתוק ובתי־משפט צבאיים. היא ניסתה להתגבר על גל השביתות של עובדי־העילית על־ידי הטבות מיניימליות, מעל או מתחת לשולחן. כמו כל שלטון, ניסתה לפלג את הקמים עליה — לסכסך בין „מיעוטי יכולת" ובין „קבוצות לחץ", בין בלתי־מבוססים ומבוססים, תוך שימוש באמצעי־התקשורת אדירי־העוצמה.

אולם נפיונות אלה הצליחו רק באופן חל־קי. הרופאים, פועלי־הנקיון והעבריינים הצעי־רים כשכונות לא התאחדו לתנועה אחת. אבל דבר אחד, לפחות, איחד אותם: כולם הסתכלו בזעם גובר וחוזק על המעמד החדש, שהשתלט בארץ.

מיליונרים ומנהלים

מ־ עמד זה לא נולד בתשל"א. הוא גם לא נולד בארבע שנותיה של מלחמת ששת־הימים. הוא קם יחד עם המדינה עצמה, התבצר בה מראשיתה. אולם רק בשנים שאחרי יוני 1967 הגיע לתנופה חברתית־כלכלית מירבית.

עם קום המדינה, היו בה קומץ של מיליונרים. אפשר היה לספרם באצבעות. היו בה כמה מאות משפחות עשי־רות, שהביאו את הונן מחו"ל, או צברוהו באיטיות בימי־התורכים והאנגלים. הצטרפו אליהן מתעשרי מלחמת־העולם השניה, שעשו עסקים — לא תמיד כשרים — עם הצבא הבריטי.

בתשל"א, כעבור 23 שנה, היו בארץ אלפי מיליונרים של ל"י, ומאות מיליונרים של דו־לארים.

אחד המראות המרגיזים ביותר של תשל"א נראה ב־מלון שרתון בתל־אביב, כאשר שתי משפחות של יהלו־מנים ערכו לצאצאיהם חתונה שעלתה מאה אלף לירות. מאורעות קצת פחות נוצצים הפכו זה מכבר לשיגרה.

אבל המיליונרים היו רק חלק קטן ועדיין של המעמד החדש. המעמד עצמו היה הרבה יותר גדול. לא היתה זאת אריסטוקראטיה של רכוש, אלא של מעמד.

הכנסותיה לא באו לה מריבית על הון, או מרווחים על עסקים. לרבים מאנשיה לא היו הכנסות בכלל. מעמדם המיוחד איפשר להם לחיות בלי הכנסות — במשכורת זעומה, שהיתה בבחינת דמי־כיס.

היו אלה מנהלי מיפעלים — פרטיים, הסתדרותיים וממשלתיים — שאכלו, גרו, החזיקו מכוניות־פאר ונהגים, טלפונים ומכשירים, נסעו תכופות לחו"ל, העסיקו פילג־

הפגנת הפנתרים השחורים בירושלים: כרזת המריבה

שים, משרתים ועוזרות־בית — הכל על חשבון־ההוצאות. אילו היו צריכים לשלם בשביל כל אלה, כמו דוור ומורה, היתה מסתכמת במשכורות־ברוטו של עשרת אלפים ל"י לחודש ומעלה.

ציבור זה של מנהלים, פקידים בכירים, עסקניי־צמרת, התמזגו עם המתעשרים החדשים למעמד חברתי אחד — המעמד השליט של ישראל.

לא קל היה להגדיר את טיבו של מעמד זה. ספרים מארכסיסטיים לא עזרו להבנתו. הנסיון בעמים אחרים יכול גם הוא להטיל רק אור קלוש על היווצרותו.

לפני דור פירסם פרשן בשם ג'יימס ברנהאם ספר, שרכש לעצמו פירסומת אופנתית לזמן־מה. הוא נשא את השם מהפכת המנהלים, והוא טען שמתגבש מעמד שליט חדש בעולם כולו — מעמד שאינו שונה במהותו במישטר הקפיטליסטי ובמישטר הקומוניסטי. מעמד זה אינו בעל אמצעי־הייצור, לפי מושגי מארכס, אלא שליט עליהם. בעוד שהבעלות הפורמלים על המיפעל היא בידי גוף אלמוני („המדינה", „הציבור", „בעלי המניות", „החברה"), הרי השליטה המוחלטת בו, וחלוקת ההנאות ממנו, היא בידי המנהלים.

לפי ברנהאם, מהווים ה„מנהלים" מעמד מגובש, המורכב ממנהלי המיפעלים, מנהלי הצבא, מנהלי המגזר נונים הציבוריים והפוליטיים, מנהלי המדינה. הם ירשו את הפיאודלים, את הבורגנים ואת הבולשביקים גם יחד.

ספר זה כימעט נשכח. אולי מפני שהוא מתאר מצב שבמדינות המערב והמיזרח הפך זה מכבר לשיגרה.

אולם בישראל הוא חדש יחסית. בשנים האחרונות אכן התחוללה בארץ מעין „מהפכת המנהלים."

מהפכת המנהלים

ה מעמד החדש בישראל אינו בעל מוצא אחיד. אף שכימעט כולו „אשכנזי", הרי המוצא האישי של חבריו מגוון ביותר — בני עניים ובני עשירים, יוצאי פלמ"ח ויוצאי אצ"ל, ילדי תנובה ואנשים שעברו בית־ספר קשה בחיים, בני קיבוצים וקצינים (מיל.).

למרות מוצא מגוון זה, מתגבש וחוזק במעמד זה סיגנון אחיד — סיגנון של דיבור, של תגובה, של מחשבה, של פעולה.

אנשי המעמד הזה אוהבים לראות את עצמם כ„פראגמאטיים". פירושו של דבר, למעשה: חוסר עקרונות, נכונות בלתי־מוגבלת להתפשר עם מצפונם. הם מדברים בזילזול על „אידיאולוגיה", כעל דבר שאבד עליו הכלח, תוך כדי פיתוח השקפת־עולם „פראגמטית" המתאימים בדיוק לאינטרסים של עצמם.

הם בעד הקפאת השכר, הידוק החגורה (של הזולת). הם יודעים בדיוק מה יכול המשק לשאת — ואין המשק יכול לשאת עליית רמת־המחייה של כל שאר המעמדות.

כמו כל אצולה בעלת זכויות־יתר בכל תקופות, הם משוכנעים לגמרי שמה שטוב להם טוב למדינה.

הם מדברים על „כוח אדם", לא על בני־אדם. הם יודעים שיש לטפל בבעיות „בלי סנטימנטים". הם יודעים שסיסמות ישנות כמו „צדק סוציאלי", „שוויון" וכיוצא באלה אינם אלא מכשירי־תעמולה לעת־בחירות, ואין להזכירן בחברה הגונה. ברור שאין להן משמעות כלכלית — כי הכלכלה היא פראגמאטית, והיא דורשת מה שדרוש למעמד: „פער".

אין הם „טכנוקראטים", אריסטוקרטיה של מומחים, כפי שהיו רוצים להיות. אין הם מצטיינים בתיכנון משקי כולל, או בהנהגת שיטות אולטרה־מודרניות. מעמדם לא בא להם בגלל מומחיותם, אלא בגלל הצלחתם לטפס בסולם.

אין הם אכזריים, והם פודדים מכל אמצעים של טרור. הם מעדיפים את שיטת־המוח של הטלוויזיה והעתונות על מכשירי־הכפייה של החוק ומישטרה. כל עוד זה אפשרי. מכיוון שהם משוכנעים שהם פועלים למען המדינה, וכלל לא עולה על דעתם שהם פועלים לטובת עצמם — הם משוכנעים שדי ב„שיכנוע", ויש להסתפק בכימעט הכפייה לעת צורך קיצוני.

רוב חברי המעמד הזה הם אנשים סימפאטיים בהחלט. בשיחה אישית או רשמית הם מתגלים כאנשים סבירים. המדברים דברי־טעם. הם יודעים את כל העובדות, הסטאטיסטיקות, הסקרים והדו"חות. מי שמתנגד לדעתם אינו רשע, בעיניהם, אלא בור. עם בור אין טעם להתווכח. מכיוון שפשוט אינו יודע את העובדות. אפשר רק ללמד אותו. אבל גם זה ביזבוז זמן, כאשר מכשירי התקשורת ההמונית יכולים לשטוף מוחות.

חברי המעמד הזה מוצאים בנקל שפה משותפת בינם לבין עצמם בכל ויכוח, אפילו כשזהו מאבק פנימי בין אגפים שונים של המימסד. פקיד בכיר וקצין בכיר, ראש־רשות ומנהל מיפעל (הסתדרותי, ממשלתי או פרטי, זה היינו הך), יכולים לריב ביניהם, ועושים זאת ללא הרף — אבל הם יודעים שהם שייכים יחד. הם משתפים פעולה עם העשירים והמתעשרים, משחדים עיתונים ומקרבים אמנים, משתדלים להסתדר עם פרופסורים, מטפחים פוליטיקאים בני־סוגם.

זהו המעמד השליט של המימסד — והוא המנהל את המדינה וחמעצב את דמותה.

„שני ימי פונטיאק"

ב ין המעמד הזה ובין כל שאר המעמדות אין פער פעורה ביניהם תהום.

אין כל אפשרות של תקשורת בין הצעיר בשכונת־עוני, שהסתבך עם החוק, המדבר במיבטא עדתי, היודע שהוא נדון מלידה לקיום נחות — ובין הכלכלן הבכיר, חניך האוניברסיטה, המדבר על התוצר הלאומי הגולמי.

זאב ב„הארץ"

רק מיזה אחת מוכנת לשניהם ויכולה לקשר ביניהם: „ביטחון". בהעדם הגורם הזה כעובדת־יסוד של החיים, נותרה רק התהום.

אין גם כל אפשרות של תקשורת בין פועל החי על חשבון עצמו, שחייו מסתובבים סביב ה„לוקש", ובין המנהל שמשכורתו הפורמלית אינה חשובה.

איש המעמד, הנוסע במכונית המפוארת (על חשבון המדינה, המיפעל, השרות) אינו יודע מה זה אוטובוס בשעת־העומס, ובוודאי אינו יכול להבין את ההבדל העצום המתבטא בעליית תעריפי־הנסיעה ב־20%. בשבילו זו בעייה סטאטיסטית.

קהות־החושים, שחביאה להעלאה פתאומית של מחירי הלחם והסוכר, יכולה להיות

מייק ב„ידיעות אחרונות"

מוסברת על־ידי העובדה שמי שחי בדיאטה של הרזייה אינו נוגע דווקא בשני מיצרכים אלה.

בסוף השנה היכתה פרשה אישית קטנה, אך אופיינית, גלים. בנו של שר־הבריאות (שהיה אחד משני הצעירים של תש"ל, יוזם מכתב־השמיניסטים נגד מדיניותה של גולדה מאיר בפרשת גולדמן) נהג במכונית־השרד המפוארת של השר, כשנהרסה בתאונה. המדינה שכרה לשר מכונית מפוארת עוד יותר — פונטיאק — כדי שיוכל לנסוע בינתיים. השכירות עלתה 200 ל"י ליום, מלבד הדלק.

היה זה אותו שר האחראי על בתי־החולים, שהמצב הנורא בהם עורר תדהמה בתש"ל, והוסבר בחוסר כסף. עובדיו של אותו שר, פועלי־הנקיון של בתי־החולים, קיימו שביתה אכזרית, כדי להעלות את שכרם — המגיע בחודש לשני ימי־פונטיאק. השר החזירם לעבודה בכוח, באמצעות צווי־ריתוק. לאחר מכן סירב לחתום על צווי־ריתוק לרופאים, שהכריזו אף הם על שביתה, אך הביע תמיכה בראש־הממשלה, שחתמה על הצווים במקומו.

השר ויקטור שם־טוב אינו טיפש, אינו קהה־חושים או חסר־טעם. הוא נמנה עם השרים הצעירים יחסית, משתייך למפלגה השמאלית ביותר בממשלה, מגדיר את עצמו כסוציאליסט קיצוני. אם כן, איך הסתבך בפרשת הפונטיאק לאור המצב בבתי־החולים?

יש לכך רק הסבר אחד: המעמד כולו אינו בקשר עם שאר השכבות בציבור במדינה. הוא חי בעולם משלו, ברמת־מחייה משלו, עם סמלי־מעמד משלו, עם מכשירי הישרדות משלו, עם שליטה ושטיפת־המוח שלו.

שום דבר אינו מאיים עליו, מכיוון שזה מכבר נעלם כל מאבק או ויכוח אמיתי בין מפלגות המימסד, ואין הבדל של ממש בין מפלגות קואליציה ואופוזיציה.

הבחירות הפכו, במישטר זה, כימעט לחסרות־תוכן.

פיחות לעובדים, ייסוף לספסרים

ה מעשה הספוציאלי הגדול האחרון בתש"א הבליט את האופי החברתי של המימסד, וגם את חוסר־התקשורת בינו ובין המוני הציבור, בצורה החותכת ביותר.

היה זה הפיחות.

מבחינה כלכלית־סוציאלית, הפיחות הוא אמצעי שנועד להקפיא ולהוריד את רמת־המחייה של המוני העובדים, השכירים והעצמאיים. כל מטרתו היא זו: לייקר את המיצרכים (מכיוון שכמעט בכולם יש חומרים מייובאים), לחרייד את השכר הריאלי, ובכך להוזיל את הייצור.

העוקץ: בעוד שמקפיאים את רמת־המחייה של חלק גדול של הציבור, וזורקים פירורים לשיכבת־האביונים, אין כל הקפאה לגבי שיכבת העילית. רווחי העשירים אינם יורדים בפיחות.

להיפך — בעלי־הרכוש משגשגים בו, הייצואנים הא־מיתיים והמדומים מתעשרים ממנו, וכל מי שיש לו קשר אל קופת־המדינה מסתדר בו. ואילו אנשי המעמד החדש אינם מרגישים בחומרתו, מכיוון שהם ממילא אינם משלמים כסים בעד המרכיבים העיקריים של רמת־מחייתם.

מבחינה כלכלית־סוציאלית, זוהי, איפוא, מדיניות שנועדה להגביר את הפער ולהרחיב את התהום — להטיל עומס על השכבות הנמוכות והבינוניות, מתוך תקווה (או אמתלה) שזה יבריא את המשק, ולהעניק באותה שעה הטבות־יתר לשיכבת העילית.

על חוסר־התקשורת מלמדת שיטת־הביצוע. אמנם, קשה להסביר מדיניות כזאת גם בשיטות המחוכמות ביותר. אבל הדרך בה בוצע הפיחות, מבלי לנסות כלל להסתיר את מגמתו הסוציאלית, תוך התעללות גלוייה וכימעט גסה בציבור הרחב, מעידה שהמעמד שוב אינו מסוגל להבין את המתרחש בלב נתיניו, ולנחש את תגובותיו הטבעיות ביותר.

בסוף תשל"א הגיע חוסר־התקשורת הזה למימדים קיצוניים. על הזילזול והלא־איכפתיות של מנהלי המימסד, הגיבו שכבות רבות בציבור בדרך יותר ויותר קיצונית.

הפגנות הפנתרים נראו כמישחק־ילדים, פשוטו כמשמעו, לעומת שביתת־הבזק של עובדי נמל־התעופה לוד, ששיתקו במכה אחת, כימעט בלי אזהרה מוקדמת, את חוליית־חקשר העיקרית בין ישראל והעולם.

על מסכי הטלוויזיה הופיעו פנים של פועלים, שביטאו במילים פשוטות ובוטות את התיסכול הגובר בלבם — תיסכול ששוב אינו חסר־אונים.

בסוף תשל"א גברו כל המתחים הסוציאליים, והמדינה כולה דמתה לסיר־לחץ חברתי.

משימה בלתי־אפשרית

א ת חוסר־התקשורת מסמל, יותר מכל, בניין אחד בצפון תל־אביב — הבניין בו שוכן הוועד הפועל של ההסתדרות.

כי במישטר השורר בישראל, היתה הפרדות צריכה להיות מרכז־התקשורת העיקרי בין המימשל ובין מיליון העובדים המרוכזים בה. עם היווצרות התהום בין המעמד ובין הציבור, הועמד המנהיג הראשי של ההסתדרות בפני משימה בלתי־אפשרית.

האיש שמשימה זו היתה מוטלת עליו, היה עצמו, ולדעת יריביו הרבים, אדם בלתי־אפשרי. במקום העדין ביותר במדינה עמד אחד האנשים הבלתי־שיגרתיים ביותר שבה.

יצחק בן־אהרון, המזכיר הכללי של ההסתדרות הכללית, היה איש השנה של תשל"א.

ב חוץ — יום קייץ לוהט. אולם מזגן־האוויר בקיר אינו מופעל. מבעד לחלון הפתוח זורם אוויר קיצי לתוך החדר. האיש ליד שולחן־הכתיבה אינו מרגיש בחום.

החדר — אחד ממרכזי־הכוח בארץ, מרוהט בפשטות. לא בצניעות המזוייפת, שבה רוצה אדם להפגין את עממיותו. אלא ברהיטים הפשוטים הנוחים לאיש — מכתבה פשוטה, כורסת ובה כמה ספרים ותצלומים שלו בחברת גולדה ואחרים, שטיח כתום מקיר־אל־קיר. ב־פינה — מעין מיזבח מאולתר לזכרו של יצחק טבנקין.

האיש — עיניים צעירות, הבעת־פנים עירנית, שפם קצוץ מאפיר, צבע־עור אדמדם. לא פנים יהודיות, וגם לא סלאביות. כאשר נולד לפני 65 שנה וחודשיים (ב־מזל טרנן) בוויצנזה שבבוקובינה, היתה ארץ זו שייכת לקיסרות האוסטרית, וגם היום יכול היה האיש לשחק בנקל תפקיד של קצין אוסטרי בסרט היסטורי — אותם הסרטים החביבים עליו במיוחד.

המזכיר השביעי של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל • הוא איש של פאראדוכסים. הוא עצמו יודע זאת היטב.

איש הפאראדוכסים

כ הונתו של יצחק בן־אהרון בתפקיד מזכיר ההס־תדרות נושאת בחובה פאראדוכסים רבים — ממש כמו אישיותו.

זהו תפקיד ביצועי מובהק — אך בן־אהרון הוא ב־ראש וראשונה בעל מוח אנאליטי, אדם חושב ואינטלק־טואל, כימעט היחידי מסוגו בצמרת המדינה.

מזכ"ל ההסתדרות הוא ראש הביורוקרטיה המבוצרת ביותר במדינה — אך בן־אהרון שונא את הביורוקרטיה, והוא עצמו אינדיוידואליסט מובהק.

הוא התגבש בתשל"א כאופוזיציונר מס' 1 במפלגת העבודה — אולם הוא עצמו, יותר מכל אדם אחר ב־מדינה, פעל להקמת מפלגה מאוחדת זו, ורואה באח־דותה צו עליון.

יריבו העיקרי היה פינחס ספיר — אדם שהוא שותפו לדיעה בכל הבעיות החשובות של מלחמה ושלום.

הוא זומם לבצע שינויים המצטרפים יחד למהפכה נגד המימסד — ורוצה לחולל אותה בעזרת המימסד עצמו.

הוא דוגל בהלכה שלא תוכל להתגשם אלא באמצעות קבוצה מסורה ומאורגנת היטב של חסידים — והוא זאב בודד מטיבעו, שאינו סובל סביבו חסידים.

תפקידו מחייב סבלנות של פיל — ובן־אהרון הוא אדם חסר־סבלנות, הנחפז תמיד, הקופץ בראש, המחליט במהירות, ולא פעם בחיפזון המתגקם בו.

הוא עצמו אדם בעל כושר־ביטוי נדיר, בעל חיכולת ליטוף עניין מסובך ולהגדיר את עיקרו בכמה פסוקים בוטים — אך המוסד שהוא עומד בראשו הוא נטול כל אמצעי־תקשורת, וכימעט נטול כל תקשורת בכלל.

בעיני הציבור הוא מצטייר כנציג טיפוסי של הדור הישן, אחד מוותיקי־ההוותיקים — אך הוא בעל כושר־התלהבות של נער, מלא יצרים של אדם עול־ימים, בעל גישה רומנטית המצפצפת על סייגים של כבוד ומעמד.

הוא מדבר בסיגנון של דור המייסדים, ואינו יכול להשתחרר ממינוח של שנות ה־20, — אך אין אדם ב־צמרת המדינה המרבה לקרוא כמוהו, המתעניין בכל תו־פעה חדשה של שנות ה־70 בארץ ובעולם, העוקב ב־סקרנות אחרי תופעות כמו ההיפיס והביטניקים.

הוא אדם המעורר בנקל אהדה בשיחה אישית — והוא שימש מטרה למסע־הסתה חסר־תקדים בעיתונות.

באחד ממישאלי תשל"א טענו 4% מהנשי־אים שבן־אהרון הוא האדם השנוא עליהם ביו־תר — לעומת 12% שזיכו בתואר זה את מאיר ויילנר ••

שלוש התפסרויות

א יך הגיע איש כזה לתפקיד הזה? איזו רוח־שטות אחזה בקברניטי הביורוקרטיה הממשלתית, שמינו את בן־אהרון לתפקיד בראשית תש"ל, וקיללו אותו ב־משך כל שנת תשל"א?

הכוונה היתה ברורה דמי. בעיני ראשי המדינה, ההסתדרות היא קודם כל מנגנון של שיטור — מכשיר ביצועי, שמתפקידו לדאוג

תנות עיוורת לאלה שהושיבוהו בתפקידו?

בן־אהרון עצמו התוודה בפני אחד העיתונאים, שלא עבר אף יום אחד שבו לא אמר לעצמו: „יצחק, קום ולך! עזוב את זה!" לפעמים זה קרה לו, לדבריו, גם פעמיים ביום.

אבל אפשר גם להניח שלא עבר אף יום אחד שבו לא אמרו לעצמם גולדה וספיר השנה: „הלוואי והיה קם והולך! הלוואי והיה עוזב אותנו!"

ואמנם, זהו אחד הסודות השמורים ביותר במדינה: שלוש פעמים בשנת תשל"א עמד יצחק בן־אהרון על סף התפטרות — פעם בראי־שית השנה, פעם באמצעה, פעם לקראת סופה.

בכל פעם נקט כבר בתהליכי התפטרות. ובכל פעם התגבר בו האינסטינקט הטבעי של אדם לוחם, אדם

האיש: בן־אהרון בעיני הצייר

האוהב ללחום, אדם הדוגל, בסתר ליבו, דווקא בפסוק של זאב ז'בוטינסקי: „כי שקט הוא רפש..."

ובמקום שיצחק בן־אהרון מצוי בו, שם אין השקט מצוי זמן רב.

האדם שאינו קרוקודיל

ב ן־אהרון הוא ההיפך הגמור מן העסקן הפוליטי המצוי. כימעט אפשר לומר: הוא האנטי־עסקן ב־התגלמותו.

הפוליטיקאי המצוי אינו אדם הוגה. אין זה מתפקידו להמציא מחשבות חדשות. תפקידו הוא לרכז סביבו כוח פוליטי, ולשם כך עליו לוותר על כל דבר העלול להס־ריד ולפלג. ממילא נוטה הפוליטיקאי המצוי להסתפק בסיסמות נדושות, המאפשרות ליכוד חוגים רבים ככל האפשר סביבו.

בן־אהרון פועל בדרך הפוכה. מחשבתו פו־עלת בלי הרף, והיא מולידה מדי פעם הגדרות המקוממות נגדו את הרבים. לא מפני שאינן נכונות, אלא דווקא מפני שהן נכונות — ובל־תי־נעימות.

הפוליטיקאי המצוי הוא יושב־ראש, אמן של פשרות, אדם המקהה חודים ווזויות, המחשש את הנוסחה הגואלת, שהיא לרוב ריקה מתוכן. כך הוא שומר על ליכוד ה־מחנה, הדרוש לו להחזקת השילטון.

בן־אהרון מעיד על עצמו, כימעט בגאווה: „אני לא דיפלומט מקצועי. אני לא אעסוק ב־פשרות, בהקהיית זוויות וחודים. המחיוקת היא סם־החיים של הדימוקרטיה."

הפוליטיקאי המצוי ערוך את חשבונו, משתדל לאתר את בעלי הכוח האמיתי, ולהסתדר איתם.

בן־אהרון הכריז מחמה על בעלי־הבית, מבלי שתהיה לו אשלייה כלשהי לגבי עוצמתם.

הפוליטיקאי המצוי הוא סבלני כלפי הכסילים, המה־ווים אחוז רציני בכל מוסד פוליטי, מקשיב לדבריהם של בעלי מחשת רדודים, מחניף לבוחריו.

בן־אהרון אינו מקשיב לאיש שאין לו מה לומר, ואינו סובל כסילים. אין הוא מתחנף לאיש, ואין הוא סובל חנפנים סביבו.

בישיבות שהוא מנהל, הוא מפריע לדוברים, מפסיק את דבריהם כשהם חוזרים על עצמם, ומעורר את אי־בתם של רבים שהוא תלוי בקולותיהם.

לעיתים קרובות מתנצל בן־אהרון על פגיעתו באנ־שים בלהט הוויכוח. „אין אני מכיר אף אחד מחברי שאין לו עידנא דריתחא. ישנן חיות כאלה, קרפדות וקרוקודילים, אבל לא אנשים."

בן־אהרון אינו קרוקודיל, למרות שהיה רוצה לפתח לעצמו עור של קרוקודיל כלפי ההתקפות הארסיות ה־תכופות עליו. האמת היא, שהוא נפגע לא פעם קשות, אך מנסה להסתיר זאת. אולם הוא מודה: „אין לי עור של פיל."

עציר בידי הגסטאפו

א יך צמח אדם כזה? הביוגראפיה הרשמית שלו היא זו של מנהיג ציוני רגיל בן תקופתו — אך פרטים קטנים מלמדים על המיוחד בו.

יצחק גוסבאום, בנו של אהרון, היה בן 8 כאשר פלש צבא הצאר הרוסי לחבל מולדתו, במלחמת־העולם הראשונה. את בית־הספר העממי והתיכון סיים בצ'־נוביץ, עיר ששימשה בהיסטוריה כדור־מישחק בין רו־מנים ואוקראינים, שהשתייכה חליפות לממלכות תורכיה, רוסיה ואוסטריה, ושבה יש השפעה חזקה לתרבות הגר־מנית. ב־65 שנות חייו של בן־אהרון עצמו, החליפה ה־עיר את בעליה שש פעמים.

מגיל 14 היה חבר ומדריך בהשומר הצעיר, שנולד בימים ההם, ומגיל 18 כבר היה חבר ההנהגה הראשית. אחרי שלמד מדעי המדינה וכלכלה בברלין, חזר לצ'־נוביץ, כתב מאמרים (בגרמנית) לעיתונות הציונית והמ־שיך לפעול בתנועתו.

ב־1928 עלה לארץ בדרך הכיתי־חוקית המקובלת, מכעד יגבול הלבנוני, והצטרף לקי־בוץ ג' — אחד מארבעת הקיבוצים של השומר הצעיר אז בארץ.

כאיש השומר הצעיר, ייבש ביצות במיפרץ וליד ה־קישון, עבד בבניית העיר והנמל, סלל כבישים.

כאשר קמה מפא"י (מאיחוד שני פלגים — הפועל־הצעיר ואחדות־העבודה) נשאר השומר הצעיר בחוץ. בן־אהרון התנגד לכך. טען שיש לפעול כתנועה רעיונית בתוך מפלגת־מעמד גדולה.

קיבוץ ג' התפלג שווה בשווה — 27 חברים נשארו עם מאיר יערי, 27 הלכו עם בן־אהרון למפא"י. היה זה אות לבאות.

הצעד הגורלי הבא בחייו בא ב־1932. קיבוצו הקים את גיבעת־חיים בעמק חפר — ביתו של בן־אהרון מאז. אין זה בית כמו ביתם של אנשי־צמרת רבים, הנשארים רק פורמלית אנשי־קיבוצים, ושביתם בקיבוץ שוב אינו אלא מעין מעון־נופש לסופי־שבוע, כמו ה„דאצ'ה" של המנהיגים הסובייטיים.

בן־אהרון ממהר לקיבוץ בגמר כל יום־עבודה, אינו קובע פגישות בערבים בעיר, רואה במשק את התא היסודי של חייו. שם נמצאת אשתו מרים, אותה נשא בשנת עלייתו לקרקע. שם נולדו שני בניו — יריב, בן ה־37, קצין־שריון שערך את שיח לוחמים והעולה אף על אביו בשאיפה לשלום, וישעיהו בן ה־16, שהוא, ל־דברי אביו, „שוביניסט גמור" נער המאמין שצה"ל הוא כלי־יכול.

אחרי כמה שליחויות בחו"ל, נשלח עליידי ההסתדרות הציונית ב־1936 כשליח לגרמניה

• ששת קודמיו: דויד בן־גוריון, דויד רמז, יוסף שפרינ־צק, מרדכי נמיר, פינחס לבון, אהרון בקר.

•• במישאל זה זכה גם אורי אבנרי ב־4% של שינאה, אחוז מקביל לזה של בן־אהרון.

הנאצית — אולי משום שהוא שולט בגרמנית ונראה כ„ארי". הדבר לא עזר לו: הוא נעצר ע"י הגסטאפו, ניצל רק הודות לדרכון הבריטי של ממשלת פלשתינה (א"י).

חיבוק של בן־גוריון

ה איש השונא מלחמה, והטוען ש„כל חיי ביליתי במלחמות," התגייס, כמובן, עם פרוץ מלחמת־העולם השנייה, לפי צו המוסדות הלאומיים. הוא עלה לדרגת סגן, ויחד עם מאות חיילים עבריים אחרים מארץ־ישראל, וביניהם יוסף אלמוגי, נפל בשבי הנאצים ביוון באפריל 1941. במשך ארבע שנים היה כלוא במחנה־שבויים לקצינים.

במשך ארבע שנים אלה אירע משהו בארץ. בן־אהרון למד על כך מייד כששוחרר, באביב 1945, ונפגש באי־רופה בבית־מלון עם בן־גוריון. כשראה אותו בן־גוריון, פתח את זרועותיו, חיבק אותו בחוזקה, ואמר: „אתה יודע, יצחק, שיש עכשיו שתי מפלגות..."

הין אלה המילים הראשונות שאמר לשבוי המשוחרר.

שתי המפלגות היו מפא"י וסיעה ב', שהתפלגה ונטלה לעצמה את השם ההיסטורי „אחדות העבודה". הקיבוץ המאוחד היווה את עמוד־השידרה של מפלגה זו.

לפי הסיפור, ירד בן־אהרון בנמל חיפה, ושם חיכו לו משלחות משתי המפלגות, שכל אחת רצתה למשוך אותו לצידה. בן־אהרון שאל רק שאלה אחת: „למי הצטרף נמירובסקי?" כששמע שנמירובסקי (מרדכי נמיר) נמצא במפא"י, החליט בן־אהרון בלי היסוס: „אם כן, אני הולך לאחדות־העבודה."

במציאות היו לבטיו של בן־אהרון, מן הסתם, ממושכים וקשים יותר. קיבוצו, וכל חבריו, הלכו לאחדות־העבודה. בן־אהרון הלך אחריהם.

וכך הוא מצא את עצמו, במשך 22 השנים הבאות, במצב פאראדוכסלי נוסף: חבר במפלגה אידיאולוגית פלגנית השוזל מפלגות אידיאולוגיות פלגניות, יריב של מפלגת־פועלים כדי לזכות הדרוש בקיום מפלגת־פועלים כוללת.

יחד עם אחדות־העבודה, הצטרף למפ"ם החדשה ערב מלחמת־העצמאות, וכך שוב מצא את עצמו במפלגה אחת עם חבריו לשעבר מהשומר הצעיר. יחד עם אחדות־העבודה, התפלג ממפ"ם וחזר למפלגת־פלג. בשם מפלגה זו כיהן בממשלה כשר־התחבורה, מ־1959 עד 1962.

הוא הגיע כימעט לשיא חלומותיו של עסקן ישראלי מן המניין: מעמד של ח"כ נצחי, כהונה של שר.

ואז עשה דבר שלא ייעשה: יום אחד פשוט קם והתפטר מן הכל — מן הממשלה, מן הכנסת.

חבריו הנדהמים לא הבינו למה, ונואשו מן האיש האכסצנטרי. חברו למפלגה, משה כרמל, תפס את מקומו ליד שולחן הממשלה. בן־אהרון חזר לעבודה במשק. היה נדמה שבזה נסתיימה הקאריירה הפוליטית שלו.

„אמרו לי," הודה לאחר מכן, „שאני עומד ליד שוקת שבורה."

פגרים ושברי חרסים

כ ימעט שנה שלמה שחק יצחק בן־אהרון. עבד בכרם, עשה תורנויות במיטבח, וחשב. ואז פירסם את המאמר שעליו גאוותו, ושהפך לתמרור בתולדות מפלגות הפועלים בארץ.

ההיסטוריה הציונית מכירה כמה וכמה מאמרים כאלה. העליה השניה, אותו גל מהפכני גדול שהניח את יסוד המישטר הקיים בארץ, באה כתגובה על מאמרו של יוסף ויתקין, „אל צעירי ישראל אשר ליבם לעמם ולציון", בפברואר 1905, שנה לפני לידתו של בן־אהרון. מאמרים מסויימים של ברל כצנלסון גרמו לתוצאות מרחיקות לכת. אפילו „ספרו" של הרצל, מדינת היהודים, שהוליד את התנועה הציונית. לא היה, למעשה, אלא מאמר גדול.

אין ספק שדוגמאות אלה עמדו לנגד עיניו של בן־אהרון, כאשר פירסם בינואר 1963 מאמר בן 10 אלפים מילה, שגשא את הכותרת הציונית הקלאסית: „עוז לתמורה בטרם פורענות".

לכאורה, לא נועד המאמר אלא „להסביר" לחבריו מדוע התפטר באופן כה פתאומי, כדי שיחדלו מלכעוס עליו. לכאורה, לא הכיל אלא בשורה פשוטה ומעשית: על מפלגות־הפועלים ועל התנועות הקיבוציות להתאחד במפלגה פוליטית כוללת אחת.

אך למעשה הכיל המאמר הרבה יותר מזה. היתה זאת מסכת־ביקורת קטלנית על מפלגתו שלו ועל שאר המפלגות, על כל המישטר שנוצר במדינה — ופרוגרמה מפורטת לשינוי פני הדברים מבחינה אירגונית, פוליטית וסוציאלית.

כעבור שמונה שנים וחצי, בהן חזר בן־אהרון לצמרת כאיש מפלגת־העבודה הכימעט־מאוחדת, עדיין חשובים הדברים להבנת אישיותו והשקפתו של בן־אהרון — כי המאמר נשאר ה„אני מאמין" היסודי שלו.

בן־אהרון קרא ל„מהפכה שניה." תוך כדי כך פסל את „הדביקות במיסגרות עד כדי פולחן." הוא אמר ש„אין סכנה גדולה לחירותו של האדם ולרוחו מאשר קיבדושה של מסגרת." וכלל בכך גם מיסגרות לאומיות: „סכנת כלייה אורבת למין האנושי מעליוים של התכנים הטכנולוגיים החומריים, שעה שתודעתו של האדם ומרשתו מצונפות עדיין במיסגרות לאומיות, עתיקות ונוקשות."

המסקנה: „יש לקבוע דין בישראל, שיחד עם קיום זכר ליציאת מצריים והשמדת עמלק ייערך בדק בתים ומיסגרות ונוהגים, לפחות אחת לדור."

ובצורה עוד יותר ציורית: „אמנם מלאו בתינו וחצרותינו פגרים ושברי־חרסים, והם חונקים את חיי־הרוח. עד צווארינו אנו טובלים בשלכת של סתוויים שחלפו, ופינו וריאותינו נושמים את אווירם עד חנק."

צ"ד קולות ושחיתות

מ בחינה אירגונית הציע בן־אהרון אז, בשלהי תקופת בן־גוריון, לאחד את מפא"י, אחדות־העבודה, מפ"ם והעובדים הדתיים הסוציאליסטיים (אז עוד לא חלמו על רפ"י) במפלגה גדולה אחת. הוא הוציא מהכלל את מק"י.

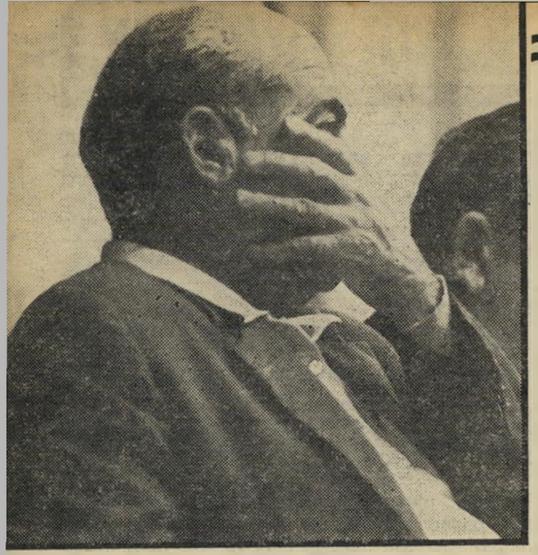
בתוך המפלגה, הציע, יהיו גופים אידיאולוגיים, ויהיה ויכוח מתמיד ביניהם. האידיאולוגיה הצרופה תישמר בזרמים פנים־מפלגתיים אלה, ואילו המפלגה עצמה לא תהיה בעלת אידיאולוגיה מגובשת, אלא בעלת תוכנית־פעולה.

השבוע הסביר רעיון זה שוב בשיחה פרטית. ברגע שתנועה אידיאולוגית הופכת למפלגה, טען, היא נאלצת לצוד קולות. היא נאלצת להקריב עקרונות למען הקולות. כל הקולות שווים בבחירות, ולא חשוב מדוע הם ניתנים למפלגה.

המפלגות נאלצו לבצע פוליטיקות אידיאולוגיות, להתפשר, להקריב עיקרונות, כדי לצוד קולות. זה השחית את האידיאה.

„חשבתי שצריכים לשחרר את התנועות החברתיות מהעומס האופורטוניסטי של מפלגה פרלמנטרית," הסביר. כלומר: את צייד הקולות יש להעביר למפלגה גדולה, שבתוכה יוכלו התנועות האידיאולוגיות להיאבק, מבלי שיצטרכו לצוד קולות בשוק. ואילו המפלגה הגדולה נבנית מוויכוח תמידי פנימי זה, המחדש את נעוריה.

בן־אהרון עצמו מודה שחלום זה התגשם רק בחלקו. מאמרו נתן את הדחיפה המכרעת לתהליך האיחוד, שהביא למפלגת־העבודה ולמערך, ושיביא בוודאי בעתיד להצטרפות מפ"ם למפלגה זו.

הקשבה או שיעמום? המזכיר מאזין

אך בתוך המפלגה עצמה אין זכר לגופים רעיוניים, אין בה ויכוח על עקרונות ואידיאות. התנועות האידיאולוגיות הקודמות הפכו לקבוצות־לחץ במאבק על כסאות, כשראשיהן נועצים לא פעם סכין איש בגב רעהו.

כך קרה מה שקרה לא פעם להצעות בן־אהרון: ההצעה האירגונית נתקבלה, אך תוך כדי הגשמתה נספל תוכנה הרעיוני — מכיוון שההגשמה היתה בידי אותם הכוחות שהוא רואה בהם את זרע הפורענות, ושההצעה נועדה להשמידם.

במקום מפלגה גדולה, רעננה ומתחדשת, נוצר גולם. התוכנית הסוציאלית שהציג בן־אהרון באותו מאמר היתה מחוללת מהפכה — אילו התגשמה.

הוא הציע לקבוע תוכנית־עשור. אם במחצית הראשונה של עשור זה לא ייסתם הפער במאזן־התשלומים של המדינה, הציע לקצץ את רמת־הצריכה, השרותים האישיים והמגנגון הציבורי, עד שייעלם הפער. „תוסר כל הגבלה על כיוצם הראדיקלי של המגנונים הציבוריים המנופחים, המלכתיים וההסתדרותיים."

כזומר: קודם כל יונף החרב על הביורוקרטיה. לאחר מכן „יסתמו כל מקורות החתת־עשרות האישית הנובעים מספסרות בנכסי־דלא־ניידי, משירותי־חן ונשך."

„מחסום להוללות ולטפילות"

א חרי קיצוץ המגנגון והפסקת התעשרות בעלי־ההון, היה בן־אהרון מוכן להצמיד גם את השכר והמשכורות של העובדים לתפוקה. זאת בתנאי שהמחירים יישארו יציבים. אם יעלו המחירים, תוריד אותם הממשלה על־ידי אספקה עצמית.

את כל אמצעי־השיכון הציע בן־אהרון להקדיש אך ורק לחיסול שכונות־העוני. זה היה שמונה שנים לפני הפגנות הפנתרים השחורים, ולפני שחברות השיכון של ההסתדרות עצמה התרכזו בבניית שיכוני־פאר ודירות־רווחה.

בן־אהרון הציע מס־רכוש חמור, חיסול הפער בין השכר בסקטור הפרטי והסקטור הציבורי, ומינוי שר לכלכלה לאומית.

העיקרון המנחה: „יש להקפיא את רמת־החיים של כ־50% מן האוכלוסיה. יש להעלות במחצית נמרץ אחד רמת־החיים של 25% מן האוכלוסיה, ויש לגזום את רמת־החיים של כי 25% של האוכלוסיה."

והסיכום: „המאמין בכוחנו העצמאי לא ישלים עם שקיעה בפשרות וחצאי־דברים קלים, לא ישקוט עד אם ייסתמו התהומות, הפערים, ויקום מחסום להוללות ולטפילות, ויינתן יד להתנערות מן הדימדומים האידיאיים והמוסריים שהסתננו לעולמנו... מי שממליץ להיות „מציאותיים", לשחות עם קילוחי־המים העכורים של הרחוב, להמיר חזון החברה העובדת, המייסבת מיליוני יהודים בארצם, במישטר בצע — הוא נואש מטעמם האמיתי של החיים..."

אם היו הדברים נכונים ב־1963, כמה חודשים לפני התפטרותו של דויד בן־גוריון, הם נכונים שבעתיים ב־1971, בשנה החמישית שלאחר קרבות מלחמת ששת־הימים.

אבנים על הקרמלין

ב ארץ אין העסקנים קוראים ספרים ומאמרים ארוכים, ולכן ייתכן מאוד שצמרת מפלגת־העבודה, שמינתה את בן־אהרון למזכיר ההסתדרות, כלל לא קראה בשעתו מאמר זה. יתכן שקראה ושכחה. יתכן שזכרה וחשבה: המטאטא החדש יעלה קצת אבק, ולאחר מכן ישתפשף.

אם כן, היא לא העריכה נכונה את האיש.

בשנה הראשונה של כהונתו הסעיר בן־אהרון כמה פעמים את הציבור בפסוקים בוטים. בשיא מלחמת־ההתשה בתעלה אמר, כביכול: „טייסינו לוחמים בחזית

בוועד הפועל: בן־אהרון משתיק נואם פטפטן בפטיש

איש השנה תשל"א

(המשך מעמוד 13)

כדי שהפועלים יוכלו לשבות בעורף." (למעשה אמר בן־אהרון, בתשובה לשאלה פרובוקטיבית, שהטייסים לוחמים כדי לקיים חיים תקינים במדינה. מישהו קרא לו קריאת־ביניים: "גם לשבות?" והוא ענה: "כן, גם לשבות, כל עוד אין חוק האוסר על כך.")

בשנה השניה נזהר בן־אהרון, ולא התפרסם בפסוקים דומים. למראית־עין היה ממושמע יותר. הוא היה שותף לעיסקת־החבילה, שהקפיאה את השכר תמורת הקפאת המחירים והמיסים. אולם החבילה התפרקה במהרה, ה־מחירים והמיסים האמירו — ובן־אהרון עמד בפני התו־פעה שהוא עצמו ניבא לה מראש: התמרדות הפועלים נגד ההסתדרות.

שוב מצא את עצמו כמצב פאראדוכסאלי. הוא דוגל בעליונות ההסתדרות, במרותה, באחדו־תה, בכיצור כוחה. אבל הוא היה שותף לדעת פועלים רבים על ההסתדרות.

בפי העם, נקרא הבניין בו יושב בן־אהרון "הקרמלין" — כינוי עויין, המבטא את ההרגשה כי ההסתדרות היא מכשיר־כפייה של שלטון דיקטטורי. הוא יושב בקומה החמישית בה, שמשה דיין הציע בשעתו "לזרוק לתוכה אבנים."

הסתדרות זו היא אחד המעבידים הגדולים בארץ, וה־ביורוקרטיה השלטת במיפעליה אינה מעוניינת בעליית שכר. היא כפופה למפלגה השולטת בממשלה, והממשלה היא מעביד גדול עוד יותר, בעל אינטרס משוריין בהק־פאת השכר. ואכן, כימעט כל השביתות הגדולות של תשל"א היו נגד הממשלה, ונגד מרות ההסתדרות.

יכן־אהרון היו רעיונות איך להתגבר על כך בטווח הארוך — רעיונות חנראות כאוטופיים, במישטר חקיים. אך בטווח הקצר נקרע בין השניים: תפקידו לשמור על מרות ההסתדרות, ואמונתו שחפועלים השובתים צודקים ברוב המיקרים.

שלוש מהפכות

מ יבן שניתן לנשר — בתיאוריה — על סתירה יסודית זו רק על־ידי שינוי פני ההסתדרות. העב־רתה מידי הביורוקרטיה השלטונית לידי הפועלים המאור־גנים בה. על כך חולם בן־אהרון.

לצורך זה, הוא היה רוצה לבצע שלוש מהפכות.

המהפכה הראשונה נוגעת למיבנה ההס־תדרות. הוא רוצה להחליף את עסקניה המק־צועיים בנציגים חדשים, שיבואו מתוך ציבור הפועלים, בדרך של ייצוג ישיר.

גם הוא מבין שזהו תהליך ממושך. אך הוא רוצה לנשת מייד להתחלת ביצועו. הוא רוצה לשלוח פועלים לבתי־אולפנה, להקנות להם השכלה כללית ופוליטית (כדרך "בתי ספר הגבוהים לעם" של האגודות המקצו־עיות בגרמניה), להכשיר אותם לתפקידי הנהגה, להעלותם מוועדי הפועלים, דרך מועצות הפועלים, אל הוועד ה־פועל והוועדה המרכזת. בשלב הראשון: מינוי פועלים לכל המוסדות, כדי שיהוו לפחות שליש בכל מוסד.

ביצוע רפורמה זו היה מקנה נציגות נאותה לישראל השניה, מכניס אותה למיסגרות של אחריות, יוצר קשר ישיר בין חברי ההסתדרות ומנהיגיה, ומשנה את דמות ההסתדרות מייסודה.

המהפכה השניה נוגעת למיבנה הסוציאלי של המדינה. הוא רוצה לשנות את מקומם של העובדים בחלוקת ההכנסה הלאומית.

באופן מעשי היה בן־אהרון רוצה להטיל מס־רכוש חמור, למנוע התעשרות בשיכבה העליונה, לבטל את ההטבות הניתנות לבעלי־הון. כלומר: לקבוע מדיניות סוציאלית חדשה, המנוגדת לזו של משרד האוצר.

המהפכה השלישית נוגעת ליחסים בין עוב־דים ומעבידים.

בן־אהרון רוצה לשתף את הפועלים בהנהלת המיפ־עלים, וקודם כל במיפעלי ההסתדרות עצמה, שאינם שו־נים כיום מכל מיפעל קפיטליסטי אחר. הוא רוצה להנהיג גם שיטה של חלוקת חלק מרווחי המיפעל בין העובדים בו.

מלחמת האיחנים: ספיר־בן־אהרון

כ ? הרעיונות האלה מצטרפים למהפכה אמיתית נגד המימסד. וכאן מתגלה הפאראדוכס העיקרי של בן־אהרון.

אין הוא יכול לבצע מהפכה כזאת אלא בעזרת המימסד, שאותו הוא רוצה לנשל.

הוא רוצה לבצע מהפכה "מלמעלה" — נגד האנשים הישובים למעלה.

תוכניתו היא, מבטח מחותה, מצע של מפ־לגה אופוזיציונית ראדיקלית, נגד מיפלגת השילטון. אבל בן־אהרון הוא איש מיפלגת השילטון, ואינו חולם כלל לנשוש אותה. שהרי מפלגה זו קמה על פי יוזמתו דווקא. ובן־אהרון מתייחס בכיטול מוחלט לכל אפשרות להקים בארץ מפלגה אלטרנטיבית, או להביא לחילו־פים בשילטון מבחוץ.

אין מוסדות רבים בארץ שהם ממוסדים כמו ההס־תדרות. גם המזכיר הכללי אינו יכול להזיז בה כיסא, מבלי לעבור דיונים אינסופיים בוועדות ובמועצות. אילו רצה לבצע מהפכה בהסתדרות בלבד, היה זה תפקיד קשה, וכימעט בלתי־אפשרי.

אך למעשה מתייצב בן־אהרון לא רק מול מימסד ההסתדרות, אלא מול האדם החזק בי־ו־תר במדינה — פינחס ספיר.

יש משהו מרתק בעימות בין בן־אהרון וספיר, אנשי־השנה של תשכ"ו ותשל"א.

המרחק בין גיבעת־חיים וכפר־סבא הוא 20 ק"מ בל־בד, והפרש הגילים בין השניים הוא קטנטן (ספיר צעיר מבן־אהרון בשנה אחת.) שניהם עלו לארץ בהפרש של כמה חודשים. שניהם יונים קיצוניות. שניהם מתנגדים למדינת שבה תהיה אוכלוסיה ערבית כבושה, ושבה תעבור עבודת־הכפיים לידי הערבים. שניהם מנוגדים תכלית ניגוד למשה דיין, והשקפותיו הלאומניות־ריאק־ציוניות.

שניהם אישים עצמאיים, בעלי כוח־רצון ועקשנות, המסוגלים להלום בראשם בקיר.

גולדה בוכה ליד בן־אהרון (בהלוויית טבנקין)

אך כאן נפסק חדימיון.

ספיר אינו מעוניין בדברים עיוניים, בז לאינטלקטו־אלים, והוא מצטיין בכושר עילאי לבנות מכונה פוליטית לביצוע תוכניותיו. הוא איש־המעשה, אדם הנמצא ב־תנועה מתמדת, העוסק בפרטי־הפרטים של כל דבר, ה־מנהל כל דבר בעצמו, המחליט אלף החלטות ביום, ב־ישיבות האורכות חמש דקות עד רבע שעה.

בן־אהרון הוא ההיפך לגבי כל התכונות האלה. הוא קורא ספרים ברעב, חי בעולם של רעיונות, אינו מסוגל ואינו רוצה לבנות מכונה פוליטית. הוא רואה את התמונה הכללית, ואינו מעוניין בפרטים. הוא אוהב לדבר ארו־כות, כי הדיבור עוזר לו לגבש את מחשבותיו והוא מנסה מחשבות אלה על שומעיו. הוא יושב ברצון שעה־שעתיים עם אנשים המעניינים אותו, מבלי שאיש יפריע לו.

השניים יכלו לחשלים איש את רעהו באופן מופלא. אולם טיבעם מביא אותם להשקפות מנוגדות.

ספיר מייצג את השקפת אנשי־המעשה של הביורוק־רטיה הממשלתית, אנשי המעמד החדש. השקועים בשטף הפעולות הכלכליות, ואינם מתעניינים בהשלכות הסו־ציאליות ארוכות־הטווח. כשצעקו הפנתרים גייס האוצר עשרות מיליוני לירות — יש מאין — תוך תיקון מאולתר של המעוות הבולט ביותר, ושכח מכל העניין.

ספיר רוצה לבנות, ומהר. הוא צריך לשלם משכורות לרבבות עובדי המדינה, לכסות תקציב ממשלתי עצום, לדאוג לחוב הממלכתי הגדל והולך. אלה הם תפקידים כבירים, המחייבים מאמץ יומיומי פנסטסי, ואין לו הזמן והסבלנות לתת את דעתו על תיאוריות סוציאליות ועל השלכות מוסריות ארוכות־טווח.

בן־אהרון נראה לו כמיטרד, ותו לא.

בן־אהרון, מצידו, רואה את ההתפתחות מזווית אחרת. הוא מבין את השלכות הסוציאליות הבלתי־נמנעות של הפעולות הכלכלית. הוא יודע שהפעולות של היום יביאו לתוצאות של מחר. כל דרך־המחשבה של הביורוקרטיה הממשלתית זרה לו, והוא ער לקולות הבוקעים מלמטה, מתוך ציבור העובדים.

מכאן ההתנגשות הבלתי־נמנעת — שנת־גזתה לעיני כי למחרת הפיחות, כאשר הכריז בן־אהרון מרד גלוי נגד החלטות האוצר.

אבן לחוך אגם עכור

ד וך קישוט יצא להילחם בסחנת־רוח, בחשבו שזה ענק. יש הסוברים כי בן־אהרון הוא דון קישוט. אבל ספיר אינו סחנת־רוח. הוא ענק פוליטי — ולביורוקרטיה יש אלפי ידיים.

יכול להיות שבן־אהרון יכול היה לעמוד בקרב זה, אילו היה מוכן לגייס לעזרתו את צבא הפועלים. בסוף תשל"א היו סימנים לכך שהתקוממות ספונטאנית המונית היא אפשרית. בשדרות פרצה שביתה כללית נגד מדי־ניות האוצר, בכמה ערים נועדו יחד ועדי־הפועלים.

היה צורך רק בקריאה אחת מטעם מזכיר ההסתדרות — וצבא עצום של אלפי ועדי־סו־עים היה מתגייס, השביתות היו מזעזעות את הארץ, וגולדמה מאיר היתה נאלצת לממש את הבטחתה־איומה: להתפטר, במקום לעמוד בי־ראש ממשלה אנטי־פועלית.

אולם בן־אהרון לא חלם על כך. הוא איש המפלגה, ממושמע על פי דרכו, והוא לא רצה לבצע את המהפכה שלו נגד המימסד, אלא בתוכו, ובעזרתו.

משמאל נמתחה עליו הביקורת שלמעשה הוא משרת את המימסד, בנותנו לו צביון שמאלי־מרדני. "לולא היה קיים, היתה מפלגת העבודה צריכה להמציא אותו," אמר חבר־כנסת צינו, "כי הוא ימשוך קולות בבחירות. מי שבוחר בבן־אהרון, בוחר אוטומטית גם בספיר ובדיין — שהרי כולם יופיעו שוב ברשימה אחת."

מימין נמתחה עליו ביקורת הפוכה, אך לא מתוך דאגת־יתר.

ראשי מפלגתו ידעו כי מנוי וגמור עם בן־אהרון לפרוש מתפקידו בסוף הקדנציה הנו־כחית, וליחזור ליקיבוץ.

כך יכהן לכל היותר עוד שנתיים. תקופה זו יכולה להתקצר, מכיוון שבן־אהרון רוצה להקדים את הבחירות להסתדרות ל־1972, כדי להפריד לחלוטין בינן ובין הבחירות לכנסת השמינית שייערכו ב־1973. ואם יתפטר לפני כן, אומרים לעצמם יריביו בסתר ליבם, מה טוב.

אם ייילך, יבוא במקומו משרת נאמן של הצמרת — איש חיש כמו פנגו, ירוחם משק, או איש חזק כמו יוסף אלמוגי. שניהם ישימו קץ לכל מחשבה על מהפכה בהסתדרות.

אם זה יקרה, יהיה בן־אהרון דומה לאדם שזרק אבן לאגם. האדוות ישככו, ופני המים העכורים יחזרו למה שהיו.

אחמול או מחר?

ב ן־אהרון עצמו מתנדנד בין אופטימיות לפסימיות, לפעמים תוך כדי שיחה אחת.

הוא מתלונן על אדישות הציבור. "כשמעלים באנגליה את מחיר הבירה בחצי פני, מתקומם הציבור. אצלנו יכו־לה הכנסת להטיל מס חדש של עשרות מיליונים, ואף חבר־כנסת אחד לא יקבל אפילו מיכתב אחד מבוחריו."

אבל הוא מאמין שרעיונותיו יתגשמו. "החס־תדרות אינה מוסד המורכב מעפקנים. היא מורכבת ממאות אלפי חבריה. יש לנו מגע יומי יומי עם 18 אלף ועדי־עובדים. הם מהווים את החסתדרות האמיתית."

האיש שאינו משתמש במעליות של הוועד הפועל, ה־עולה כל פעם ברגל במדרגות לקומה החמישית, חוזר תמיד לנימה האופטימית שהיא חלק מאופיו.

האם הוא שקוע בעבר או בעתיד, בנוסטלגיה או ב־ציפיה לעתיה? האם הוא אנאכרוניזם חסר־תוחלת, או איש הרואה את הנולד? האם הוא אחד מעמודי־התווך של המימסד, או אדם המתווה תוכנית למפלגה ראדי־קלית חדשה, שתפיל את המימסד?

בסוף תשל"א לא היו תשובות על שאלות אלה. ובוודאי לא בפי אישיהשנה עצמו.

„איפה פקע הקסם?"

מה היה מרגיש יוסף טרומפלדור, או אחד מחבריו, שניספו בראשית הדרך, אילו קמו היום מקברם וביקרו במדינת ישראל?

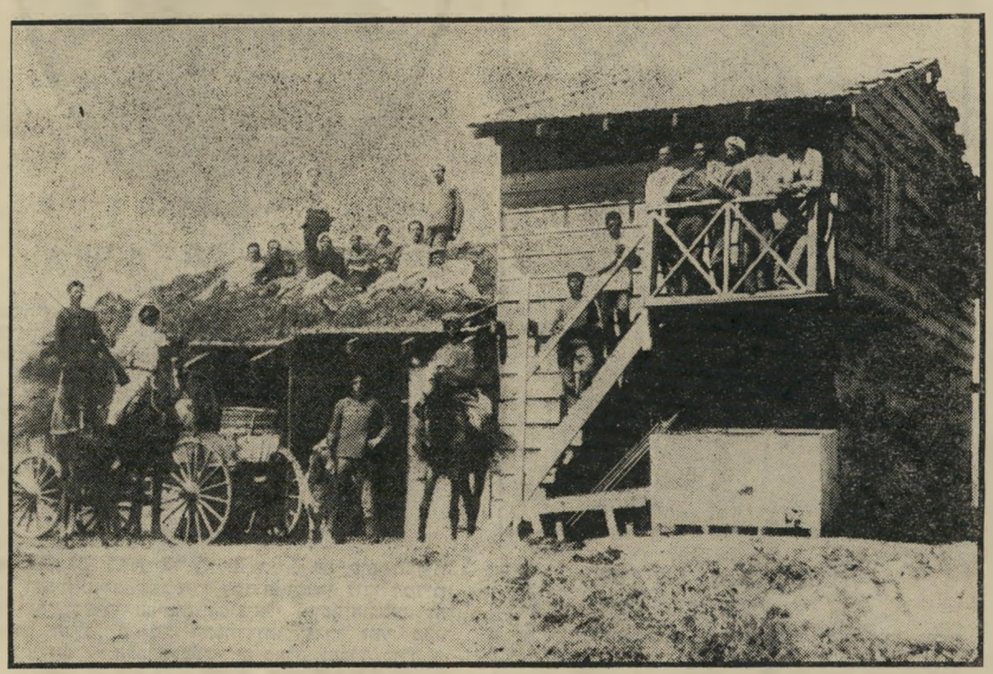
אנשי העלייה השניה והשלישית, שבאו לארץ כדי לבנות כאן את האוטופיה הציונית הסוציאליסטית, שמתו בהמוניהם מקדחת ומעבודת־פרך — איך היו מסתכלים על החברה שקמה כעבור שני דורות על קברותיהם?

בכל מהפיכה שהצליחה, נוצר פער בין החזון שהוליד אותה, ובין המציאות שקמה בעיקבותיה. רק מהפיכה שנכשלה נשארת טהורה וגאמנה לעצמה.

אך הפער בין החזון הסוציאליסטי של המייסדים והמציאות של הממשיכים בישראל אינו פער רגיל.

גן־עדן סוציאליסטי

למראית עין, ישראל היא ארץ חלומותיו של סוציאליסט דימוקרטי. כל תייר זר, העובר בארץ בטיול מודרך, רואה זאת.

ההתחלה: התצלום המפורסם של ראשוני דגניה*

הנה ארץ, שבה קיים שלטון רצוף של מפלגת הפועלים העיקרית, מזה 40 שנה — תחילה ב„מוסדות הלאומיים" של היישוב העברי, לאחר מכן במדינת ישראל.

כימעט כל הקרקע במדינה שייך לציבור. על פניה זרועות קומונות, שקמו ללא כפייה, והמחזיקים מעמד, ואף משגשגים מבחינה כלכלית, בכוח הרצון החופשי של חבריהן. בצד הקיבוצים קיימים מושבי־עובדים, בהם משתפים חקלאים בני־חורין פעולה לטובת כלל הציבור במדינת ישראל.

ההסתדרות הכללית של העובדים היא המעצמה האדירה ביותר במדינה, ואין לה אחות בעולם כולו. היא מאוחדת מאין כמוה, היא בעלת מיפעלים המהווים כרבע מכלכלת המדינה, חברות־הענק שלה חובקות את העולם בפעולותיהן.

כל גדולי המדינה יצאו משורותיה. דויד בן־גוריון היה מזכירה הכללי. גולדה מאיר היתה עסקנית מועצת הפועלות. משה דיין נולד בקיבוץ (קבוצת דגניה) ובגדל במושב (נהלל). יגאל אלון חי בקיבוץ (גינוסר) עד היום. פינחס ספיר עלה לגדולה כמזכיר מועצת פועלי כפר־סבא, ולוי אשכול המנוח היה שנים רבות מזכיר מועצת פועלי תל־אביב.

?כאורה, זה היה צריך להיות גן־עדן של פועלים, חברה של עובדים מאושרים ובני־חורין, מדינה דימוקרטית ורב־גונית, שבה דואג הכוח המרכזי של העובדים לחלוקה צודקת של ההכנסה הלאומית, ?לא פער ניכר בין המעמדות.

במילים אחרות: להוריד את רמת־המחייה של ההמונים.

שעות מעטות אחרי שנתקבלה החלטה זו, העלתה הממשלה עצמה את מחירי המיצרכים החיוניים ביותר — לחם, חלב, סוכר, שמן. למרות כל ההבטחות, התחילו גם שאר המחירים במירוץ מטורף. בעוד שספסרים, בעלי־רכוש ובעלי מטבע זר דאגו לעצמם מראש והתעשרו, נוכח הפועל לדעת כי משכורתו, הקטנה בלאו הכי, מאבדת במהירות את ערכה.

שכר־העבודה ברוסיו בישראל? הוא נמוך — לא רק בהשוואה לארצות־הברית, אלא גם בהשוואה לגרמניה, צרפת ובריטניה. השכר נמוך, הנשאר בסוף ה„נוקש", הוא קטן עוד יותר, כי תקציב המדינה בולע למעלה ממחצית התוצר הלאומי הגולמי (תקציבי הביטחון לבדם אוכלים שיש התוצר הלאומי).

הערך הריאלי של השכר נמוך עוד יותר, בגלל העומס העצום של מיסי עקיפין, המייקרים את המיצרכים, כדי להזין את המנגנון הממשלתי.

השביתות פרצו בעיקר בשרותים הציבוריים. כי בעוד שמעסיקים פרטיים הסתדדו בדרך כלל עם פועליהם מתחת לשולחן, על־ידי תימרונים שונים שנועדו לרמות ביחד את מס־ההכנסה, היו עובדי־הממשלה כבולים. הם חשו בעוול שנעשה להם. הם היו בטוחים שההסתדרות היא יריב, לא נציג. הם היו חסרי־אונים מול ביורוקרטיה אולם ישראל של סוף תשל"א רחוקה מאד מתמונה אידיאלית זו.

„אם הממשלה היא נגד עניים..."

באחד הימים האחרונים של השנה התקיימה בתל־אביב ישיבה היסטרית, שפרטיה כימעט לא ייאמנו.

היא נקראה באופן בהול, על סי פקודת גולדה מאיר. השתתפו בה האישים המרכזיים של המערך (מפלגת העבודה ומפ"ם), בממשלה ובהסתדרות.

גולדה, שאינה מעוניינת בדרך־כלל בעניינים, נזדעקה בעיקבות שורה של שביתות דרמתיות, שאחת מהן שיתקה לפתע את נמל־התעופה הבינלאומי היחידי של ישראל, ארץ שאין לה גבולות יבשתיים פתוחים.

שרשרת המאורעות התחילה על ביצוע פיחות הלירה הישראלית. המטרה המוצהרת היתה להוזיל את סחורות הייצוא הישראלי, לצמצם את ייבוא המיצרכים, כדי להקטין את הפער המסוכן במאזן־התשלומים של המדינה.

אותם הימים נסערה המדינה בעיקבות מישפט צבאי, שנערך לעובדי־מכס אזרחיים, שמילאו את תפקידם בשטחים המוחזקים, ליד גשרי הירדן. כאשר הצטרפו לשביתה הארצית של עובדי־המכס, ציווה משה דיין להעמידם לדין צבאי בעוון אי־ציות לפקודה, הטיל עליהם עונשי־מעצר.

עתה, באותה ישיבה, הרחיק דיין ללכת. הוא דרש מישטר בעל סמכות, בסיגנון שהזכיר תקופות אחרות — ושלא נשמע כדוגמתו מעולם בישראל. בהסתמכו על חוק הדורש מפועלים להודיע 15 יום מראש על הכוונה להכריז שביתה, אך שבפירוש לא נקבעו בו שום עונשים, הכריז דיין:

„במישטר דימוקרטי, עבירה על החוק מביאה להליכה לבית־הסוהר. תהיה לנו אוטוריטה רק אם יהיה סוף למצב זה."

יתכן שהפסוק הקיצוני ביותר נאמר דווקא על־ידי יעקב חזן, מנהיג המפלגה השמאלית ביותר בישראל, מפ"ם, מפלגה מארכסיסטית שהיתה בעבר מעין מפלגה קומוניסטית־לאומית. הוא הכריז: „המדינה יכולה להיהרס מבפנים... אם יצטרכו להפעיל צבא בנמל־התעופה (המושבת) או במקום אחר — לא צריך להימנע מזה!"

הישיבה נסתיימה בהחלטה פה־אחד, שבאה לבצע את האולטימטום של גולדה מאיר. הוטל על יצחק בן־אהרון, דווקא, להכשיר את הקרקע לחקיקת חוקים, שישימו למעשה קץ לזכות־השביתה במדינת ישראל. וזאת בשתי שיטות:

- **איסור על שביתה בתקופת תוקפו של הסכם קולקטיבי.** (העוקץ: לפועלים עצמם אין שום השפעה ישירה על ההסכמים החלים עליהם. ההסכמים מושגים למעשה בין צמרות ההסתדרות, המעבידים והממשלתית, שבה איש לא היה מוכן או מסוגל להתליט.

על רקע זה נתכנסה אותה ישיבה דרמתית, שארכה שבע שעות.

גולדה מאיר, בסיגנון האישי־הרגשני האופייני לה, איימה להתפטר. „המחנה הזה (תנועת העבודה) נותן יד להריסת המדינה!" היא קראה. „אי־אפשר להטיל עלי לראות בשיווין־נפש איך הכל מידרדר לאסון אחד גדול. אינני מסכימה להיות בממשלה, שיש בינה ובין ציבור־הפועלים **מלחמת מעמדות**. אני זוכרת עוני משנות ילדותי, ולא אסכים לעמוד בסוף ימי בראש ממשלה המוצגת כאילו היא „עושה מיליונרים"... אם הממשלה היא נגד עניים, היא צריכה ללכת. אין לה זכות לשבת עוד שעה אחת."

אחרי הקדמה פאטתית זו, הסיקה גולדה את המסקנות. היא דרשה חקיקה לאיסור שביתות. היה זה אולטימטום, שהוגש למעשה למזכיר ההסתדרות, יצחק בן־אהרון.

דימוקרטיה של בתי־הסוהר

שלה — לפי הוראות הממשלה. „מדיניות השכר" נקבעת, אחת לשנה, מלמעלה, כשכוחם של נציגי ההסתדרות מבוטל לעומת כוח נציגי המנגנון הממשלתי.)

- **אחרי תום תוקפו של הסכם קולקטיבי, כטרם נחתם הסכם חדש, מותרת שביתה — אך רק באישור ההסתדרות.** (ושוב: הסכמת ההס־

המשך: בניין הוועד הפועל

* על תצלום זה כתב נתן אלתרמן: „אנשים אשר יבואו אחרינו ויביטו בתמונה הזאת ויהרהרו לרגע / הנה ההתחלה... ולא יידעו אולי שבשבילנו לא היתה זאת התחלה / כי אם הכל..."

איש השנה תשל"א

(המשך מעמוד 15)

תדרות, בניגוד לרצון הממשלה, כלל לא תיתכן, אלא במיקרים קטנים וחריגים. שהרי עצם מהלך הישיבה הוכיח, שאנשי מפלגת־העבודה בהסתדרות הם אנשי „ליגה ב'" במפלגתם, לעומת „ליגה א'" של ראשי מפ־לגת־העבודה השולטים בממשלה.)

כך הגיע לשיאו מצבו הפאראדוכסלי של יצחק בן־אהרון — האדם המאמין כי הפועלים צודקים בהתקוממותם נגד המגמות הסוציאליסטיות בישראל, והמאמין שיש לשמור על מרות ההסתדרות — אותה הסתדרות שהעובדים מתמרדים נגדה.

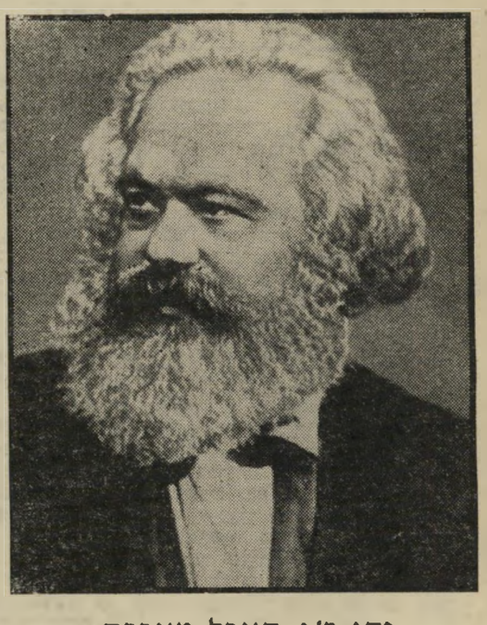
זקן מול זקן

איך הגיעה ההסתדרות למצב זה? איך הפכה האר־טופיה הנהדרת למציאות העגומה?

אי־אפשר להבין זאת מבלי לזכור את הנסיבות המ־יוחדות במינן, שבהן נולדו ההסתדרות, הסוציאליזם הציוני והמדינה כולה.

הרעיון שחולל את המהפכה הציונית כיש־ראל ניתן לתיאור על־ידי צירופיהם של כמה וכמה פנים מזוקנות.

זקנו של תיאודור הרצל מתנוסס מעל לכל. הוא יסד את הציונות המדינית ואת מכשיריה. הוא רצה להעביר „עם בלי ארץ לארץ בלי עם", להקים בה חברה חדשה. אולם הוא היה רחוק מן הסוציאליזם כמרחק המזרח מן

זקן ב': קארל מארכס

המערב. הוא חשב על חברה אריסטוקרטית, שבה כל פקידי־המדינה ילבשו מדים, ובה יפעל „צבא עבודה" במתכונת צבאית. הוא חשב על יום־עבודה של שבע שעות, ואף רצה שרעיון זה יתבטא בדגל־המדינה (שבעה כוכבים על רקע לבן).

זקנו של יהודי גדול אחר, קארל מארכס, השפיע על המדינה רק בעקיפין. הנוער הציוני במזרח אירופה, שסיפק את כוח־האדם לעלייה, התחדר עם הנוער הקומו־ניסטי והמארכסיסטי, ונדבק מרעיונותיו. אולם רק הגלה־דיעות ציוני אחד — בר בורוכוב — ניסה לפתח הלכה ציונית על פי תורת מארכס.

חשוב יותר לעתיד הציונות היה זקנו של לב טולס־טוי, בעל התורות המיסטיות על השיבה לטבע, ערך העבודה והקירבה לאמא אדמה כערכים מזככים. בעל זקן יהודי, אהרון דויד („אה־דה") גורדון, הפך לטולסטוי יהודי, בחיצוניותו וברעיונותיו, הנחיל את „דת העבודה" לצעירי העליה השניה והשלישית, שהקימו את הקבוצה, הקיבוץ והמושב.

כך התורות האינה יחד יצרו תסיסה אי־דיאליסטית, שלא היו רבות כמותה בתולדות העולם.

דור של צעירים נטש את הכל, הלך לארץ צחיחה ורחוקה, רעב וקדח, עבד מעלות השחר ועד רדת השמש, בילה את מחצית הלילה בוויכוחים נסערים, שנסתיימו לא פעם בהתפרצויות ריגשיות, כמעט דתיות.

הרעיונות היו זקוקים למימסד. אחרי 15 שנות תסיסה מהפכנית, הוקם מוסד זה ב־1920 — „ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ־ישראל". המכשיר שהוטל עליו לבצע את המהפכה חלכה למעשה.

כדי להבין את דרכה של ההסתדרות, יש להבין במה היא היתה שונה לחלוטין, מאז יומה הראשון, מכל פדרציה של אגודות מקצועיות.

קודם כל, היא היתה לאומית. לא במיקרה נכללו ב־שמה הרשמי „העובדים ה ע ב ר י י ם". הגדרה שהושמטה מן השם רק לפני עשר שנים. אין דוגמה אחרת לאגודה מקצועית סוציאליסטית, המבחינה בין פועלים על פי הלאום או הדת.

ההסתדרות נועדה לשמש את „הציונות הסוציאליסטית" — לא את הסוציאליזם סתם, וגם לא את הסוציאליזם הציוני. התנועה היתה ציונית, קודם כל ומעל לכל. הסוציאליזם היה רק גורם מישני, אם כי חשוב. ההסתדרות היתה צריכה לחקים גוף לאומי, שתכונתו תהיה סוציאליסטית.

ליישוב היהודי שקם בארץ, לא היו ממשלה, מישטרה, בתי־סוהר. מישהו היה צריך למלא את התפקיד של הטלת המשמעת. ההסתדרות מילאה תפקיד זה, היא ביצעה את פקודות „המוסדות הלאומיים", בה שלטו חבריה. באמצעות

זקן א': תיאודור הרצל

לשכות־העבודה, קופות־החולים, מערכת הביטוח הסוציאלי, ארגון ההגנה — שכולם היו מרוכזים בידי ההסתדרות — הטילה מרות כימעט מוחלטת.

הציבור כולו כחר את צמרת ההסתדרות — וזו הטילה את המרות על היחיד. כך זה היה עד קום המדינה. ההסתדרות היתה מראשיתה מכשיר להטלת מרות על חבריה.

נצ'ג - ר'ב - בורר

מצב זה היה צריך להשתנות עם קום המדינה. ההגיון חייב שמכשירי המרות יעברו לידי המדינה, יחד עם מכשירי הביטוח הסוציאלי וקופת־החולים, וה־חברות הכלכליות של ההסתדרות. שהרי זוהי מהות הסוציאליזם — העברת מכשירים כאלה לחברה כולה.

לכאורה, זה היה צריך לקרות. המזכיר הכללי הראשון של ההסתדרות הפך לראש־הממשלה הראשון של מדינת ישראל. רבים מאנשי צמרת ההסתדרות עברו לצמרת המדינה החדשה. ההסתדרות יכלה אז להישאר כפדרציה של אגודות מקצועיות, החופשית לייצג את הפועלים.

אולם מפלגת העבודה (שנקראה אז עדיין ממא"י) חששה שהעברה זו תסכן את כוחה.

בהסתדרות היה שלטונה בטוח. לא היה לה אז עדיין בטחון כזה בשלטון המדינה. וכך נשארו בהסתדרות רבים ממכשירי־המרות, יחד עם הביורוקרטיה שהפעילה אותם, שיגרת־המחשבה שלה, והכוח הכלכלי המקובץ שלה.

מיליונים של עזים חדשים, שנחרו למדינה, לא ראו בהסתדרות מעוזם את נציגתם, אלא מכשיר של השיעבוד.

הם נפגשו בעסקני ההסתדרות, שנטשו את עבודת־הכפיים לפני עשרים־שלושים שנה, הפכו מזמן לעסקנים מקצועיים. הם ראו איך רוקדת ההסתדרות לפני חליל הממשלה. הם ראו את ההסתדרות כמעבידה, המעוניין ככל מעביד בהקפאת השכר. בהדרגה גברה בהם ההכרה כי ההסתדרות היא מעין מישטרה סוציאלית, המכוונת נגד העובדים.

במיקרים הפחות חריפים, מקבלים המעבי־דים יחעובדים את נציג ההסתדרות כבורר. במיקרים החמורים יותר, פועלת ההסתדרות עצמה לשבירת השביתה.

המיקרה הקלאסי אירע עוד בראשית ימי המדינה, כאשר שביתת־הימאים הגדולה נשברה בכוח על־ידי מז־ניר מועצת פועלי חיפה, שר־העבודה הנוכחי יוסף אל־מוגי, בעזרת המישטרה, בית־הסוהר, בית־המישפט, גיוס שובתים לצה"ל והבאת מפירי־שביתה זרים מקפריסין על־ידי ההסתדרות.

בתש"א לא התקוממה ההסתדרות נגד עריכת המיש־פטים הצבאיים למוכסים האזרחיים ליד גשרי הירדן, איימה לא פעם להוציא שובתים משורותיה.

האיש שראה את הסכנה במצב זה היה שוב יצחק בן־אהרון. באותה ישיבה היסטרית, בת שבע השעות, הציע את עיקרי מחשבותיו לדימוקרטיזציה של ההסתדרות, לחיסול הניכור בין „ההסתדרות הכללית" ובין „העובדים בארץ־ישראל".

אולם משה דיין ביטל רעיונות אלה בבוז, כתרופה טעות ארוך, הציע תרופה טעות קצר: חוקים חדשים ובתי־סוהר.

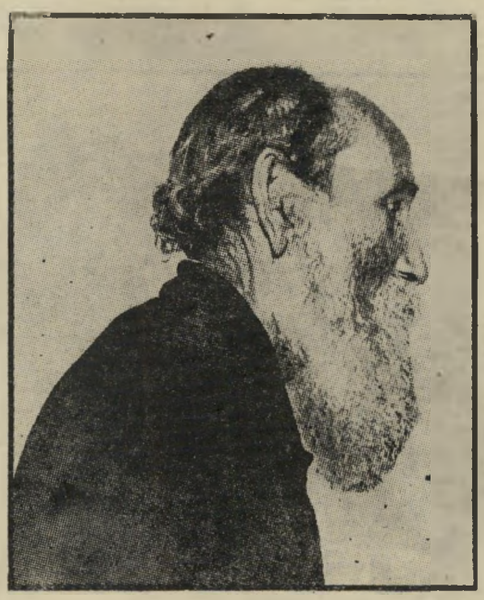
זרם הזהב

תכן שמצבה של ההסתדרות היה שונה מזמן, אילו היה קיים בארץ מאבק־מעמדות מן הסוג הרגיל — עובדים נגד מעבידים, עבודה נגן הון. אולם בישראל מאבק זה הוא מישני, בעל חשיבות מעטה.

כימעט כל השביתות שפרצו בתש"א היו נגד הממשלה. המעבידים הפרטיים העדיפו להסתדר עם עובדיהם, ולמצוא פיצוי על־ידי העלאת מחירים או קבלת תמיכה ממשלתית.

גם מצב זה הוא תוצאה הגיונית מן העבר הציוני. כי הודות לאופי הציוני של המדינה, זרם אליה זרם בלתי־פוסק של הון זר — תרומות של יהודי העולם, מענקים של ממשלת ארצות־הברית (שמנהיגיה צריכים להתחשב בקבוצת־הלחץ היהודית בארצם), שילומים ופיצויים מגר־מניה — נוסף על הרכוש הערבי הנטוש שנפל בידי המ־דינה במלחמת העצמאות, ואוצרות הטבע שנכבשו במל־חמת ששת־הימים. כימעט כל הכסף הזה אינו בא תמורת משהו, אינו קשור בתנאים.

זרם בלתי־פוסק זה של ההון מבחוץ מט־ביע את חותמו על כל החברה הישראלית.

זקן ג': א.ד. גורדון

מכיוון שהוא מרוכז בידי הממשלה, הוא נותן בידיה שלטון מוחלט על כל הסקטורים של המשק, ובכללם גם הסקטור הפרטי — שלטון שאין דוגמתו בשום ארץ מחוץ לגוש הקומוניסטי. מכיוון שבממשלה שולטות מפ־לגות מסויימות, יש למפלגות המימסד כוח שאין דוגמתו לשום מפלגה בארץ דימוקרטית. ממילא היו לשבע מער־כות־בחירות לכנסת תוצאות כימעט זהות — למרות שבין הכנסת הראשונה והשביעית (הנוכחית) גדל מיספר הבוחרים פי חמישה.

חשוב עוד יותר הצד הסוציאלי של זרם־ההון. רמת־המחייה בישראל אינה קשורה בייצור, ומיספרי הייבוא והייצוא אינם אלא סטאטיסטיקה. ההון הבא מהחוץ מאפ־שר רמת־מחייה, תקציב ביטחוני ומימסד ציבורי שאינו קשורים כלל במשאבים האמיתיים של הארץ. הדבר דומה במיקצת למצבה של הקיסרות הספרדית. כאשר זרם אדיר של זהב בא אליה באוניות מן העולם החדש.

לפי תורת מארכס, שולט בארץ מי ששולט באמצעי־הייצור. אין זה נכון בישראל. כאן שולט מי ששולט על זרם ההון הבא מהחוץ — מי ששולט באמצעי־החלוקה.

הנהר ההפוך

איך מתחלק הון זה? זוהי השאלה הסוציאלית הח־שובה ביותר בישראל — ואין עליה תשובה מדעית. הדבר לא נחקר מעולם ברצינות — ולא במיקרה.

אין בישראל משק מתוכנן. גם זהו סאראדוכס סוצ־יאליסטי — במדינה שבה שולטת מפלגה סוציאליסטית שלטון מוחלט במשק, אין תיכנון כלכלי כולל, אף מן מסוג הקובל בארץ קפיטליסטית כמו צרפת.

הכסף מתחלק ללא שיטה, בדרך מאולתרת, ללא קרי־טריונים אובייקטיביים, על פי החלטות המנגנון המפלגתי־ממשלתי. האגדה העממית טוענת שאיש אחד — פינחס ספיר — מחלק בעצמו את הכל. זוהי הגזמה, למרות

שספיר, אדם בעל כוח־עבודה על־אנושי, שמוחו פועל כמחשב אלקטרוני, מקבל החלטות ללא־ספור בעצמו. אך תהליך החלוקה הוא הרבה יותר מורכב, מתוחכם ומפוזר.

ביורוקרטיה אדירה מחלקת סובסידיות, אשראי זול, רשיונות, שיחרור ממסים, ניכויים וזיכויים, תמריצים, הענקות, מחיקת חובות, ואף יאחת הטבות אחרות, המהוות את ההכי־דל בין רווח והפסד, עושר ועוני.

„מלחמת המעמדות" של ישראל היא, איפוא, בעיקר מלחמה על הטבות אלה — מאבק בין כל שיכבה בציבור ובין האוצר. ולמעשה: מאבק בין כל השכבות, בינן לבין עצמן, על חלוקת „ההכנסה הלאומית", שהיא במידה רבה הכנסה שבאה למדינה מבחוץ.

החלוקה דומה לנהר הפוך. בתחיתו, ליד ים הכספ, הוא רחב־ידיים. במהלכו הוא הולך ומצטמצם, מתחלק ליובלים יותר ויותר קטנים.

גל השביתות של תשל"א לא נבע מכך שהעובדים סברו שמעבידיהם מנצלים אותם בצורה בלתי־נסבלת. הוא בא מכך שלעובדים היתה ההרגשה, הצודקת בהחלט, שחלקם בזרם המים הולך וקטן, בעוד ששיכבה חדשה שלה מיליונרים מתרחבת במדינה, בעזרת המעמד החדש של פקידים, ומנהלים ועסקנים החולש על סכר החלוקה.

מתעשרים אלה לא צברו את הונם מן הייצור. ניצול העובדים והפקעת „הערך העו־דף" של עבודתם, לפי תורת מארכס, הם רק תופעה שניה במעלה. העשירים החדשים, וגם התעשיינים שביניהם, התעשרו הודות לאוצר המדינה — כגלד קבלת הלוואות עצומות כריי בית אספות, מניפולציות במטבע זר ובשערי המטבע, שיחרור ממיסים והעלמת מיסים.

מכאן ההאשמה, שגולדה הגיבה עליה בזעם כה רב: שהממשלה „יוצרת מיליונרים".

ההצדקה לכך, בעיני קברניטי המדיניות הזאת, היא בצורך למשוך לארץ הון־השקעות בכל מחיר, כדי להרחיב את הייצור. לא חלוקת העוגה חשובה, לדבריהם, אלא הגדלת העוגה, כדי שיהיה מה לחלק.

אחרי ארבע שנים של פרוספריטי מלחמ־תית, חדל נימוק זה לשכנע את הציבור הרחב. החל מן הפנתרים השחורים ומטה, ועד לטכ־נאי־עילית בעלי משכורות גדולות, באה התשו־בה: קודם כל נחלק את העוגה הקיימת בצורה צודקת יותר!

החנועה ועגל הזהב

ד ווקא יצחק בן־אהרון רואה בעייה זו במלוא חומרתה — והוא מדבר עליה בהרחבה. זוהי אחת הסיבות לאי־פופולריותו בין חבריו במימסד, ובעתונות ההמונית השייכת למעמד החדש.

„עברנו מטאמורפוזה," הוא אומר. „זה קרה לאט־לאט. אף אחד לא חזה זאת מראש, ולא רצה בזה. אבל זהו מעשי ידי־אדם."

„מה יעגל הזהב של המציאות ולתנועת־הפועלים? צריכים לשנות או את זה או את זה."

ב־1961, בעודו שר בממשלה, דרש בן־אהרון להקים ועדה שתחקור את הצבר־ההון והתפלגות ההכנסות במדי־נה. בראשה הועמד נגיד בנק ישראל, דויד הורוביץ. אחרי שנתיים החליטה הוועדה שאינה יכולה לסכם דבר, מפני ש„אין לה נתונים".

ואכן — יש מחקרות מחקר לרוב בממשלה, כאוניברסיטות. אבל נתונים על שאלה מכרעת זו — אין.

כשנתמנה למזכ"ל ההסתדרות, ביקש בן־אהרון שמרכז התיכנון של ההסתדרות תחקור את השאלה. התשובה: אין כל אפשרות לערוך חקירה כזאת, מבלי שהממשלה תפתח את תיקיה, את תיקי מרכז ההשקעות, הבנק לפיתוח התעשיה, רשימת הנישומים, ועוד ועוד. לכך אין כל סיכוי.

מכאן הגיע בן־אהרון לדיעה שרוב העובי־דים במדינה הגיעו איה זה מכבר: שעיקר העוול בארץ מוטל על השכירים וע, חלק מן העצמאיים העובדים — ואילו הרכוש משוחרר כימעט כליל מכל השתתפות בהחזקת המנגנון היקר של המדינה והביטחון.

בן־אהרון אינו מאמין כי ההטבות המופלגות, שנועדו למשיכת הון זר, משכו באמת הון־השקעות. הוא משוכנע — כמו רוב הציבור — שכל ההשקעות בארץ באות מכיס הממשלה, וכי המשקיעים המדומים מנצלים את ההון הזה להתעשרות פרטית.

„מה פרטי ביוזמה הפרטית?" שאל. „הסי־כון הוא של הציבור. ההשקעה היא של הצי־בור. רק הרווח הוא פרטי."

יש בארץ כ־1.1 מיליון מפרנסים. קרוב ל־750 אלף הם שכירים (מהם לפחות 10% שכירים „פורמליים", כלו־מר — מנהלי חברות, שרשמו את עצמם כשכירי חברו־תיהם.) כ־300 אלף הם עצמאיים. מעמד השאר הוא בספק.

במציאות זו, איבדו תחומים ישנים את משמעותם. מבין 220 הקיבוצים בארץ, מהם רבים עניים וחלוציים, יש עתה כ־50 קיבוצים הצוברים כל־אחד כמיליון וחצי ל"י רווח נקי בשנה. ב־400 המושבים יש יחידות משפחתיות רבות. השמות בשנה כ־20 אלף ל"י רווח נקי בבנק.

קיבוצים ומושבניקים אלה משתתפים במישחק הבור־סה, קונים ניירות־ערך ומתנהגים כקפיטליסטים לכל דבר.

בן־אהרון: „יש שיטחיות נוראה. הדברים הכי חשובים של החברה הישראלית לא נחקרו. המחקרים שלנו, כמו השירה והספרות שלנו, יכלו להיכתב בלאפלנד."

פועלים וביורוקרטים בעיני הצייר

איפה החנדך הכישוף?

ד ברים כגון אלה של בן־אהרון מעוררים רק בוז בקרב אנשי המעמד החדש. הם רואים בכך נוסטל־גיה של אדם שלא צעד עם הזמן.

הם עצמם רואים את עצמם כאנשים מודרניים, בני תקופתם, שלמדו מן הלקחים הגדולים של הקפיטליזם האמריקאי, ומחקים את סיגנונו. הם לא הבינו את ההבדל: בעוד שאמריקה היא ארץ בעלת עושר טבעי כביר, שוק פנימי עצום, תשתית כלכלית שאין שניה לה — הרי ישראל מתקיימת מעושר הזורם אליה מבחוץ, בעוד התשתית העצמית שלה מצומצמת ביותר.

העישור המקורי האמיתי של ישראל הוא אנושי ופסיכולוגי — הדינמיקה של תושביה, האינטיליגנציה של עובדיה. מישטר־כפייה ופי־רוק־המוראל עלולים לסכן אוצר זה.

בסוף תשל"א פנתה המדינה לכמה רגעים אחורה. הא־רץ מלאה חגיגות של יובלות — יובל נהלל, יובל מועצת הפועלות. הפנים החרושות של הקשישים הופיעו על מסכי הטלוויזיה החד־ש.

בן־אהרון חושב על כך בקול רם: „יש אצלנו קרע מוסרי וסוציאלי. קם דור צעיר שאין לו אידיאולוגיה, שאין לו אוטופיה.

„הנה כל היובלות האלה. אלה הם יובלות של מנצחים! מה היתה הנוסחה המנצחת?

„איפה פקע הקסם? איפה התנדף הכישוף?

„היתה ארץ עניה, ללא ממשלה. באו כוחות צעירים, שהיו מוכנים לתת. לא היתה ברירה — או מארכסיזם או מטאפיזיקה. היתה עבודה שיתופית, אירגון של חיי העוני, דאגה לקיום הפיסי, ממשלה זרה ודלות.

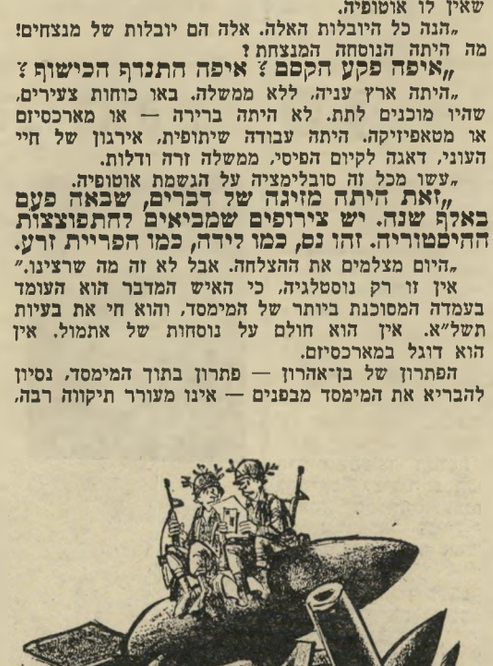
„עשר מכל זה סובלימציה על הנשמת אוטופיה.

„זאת היתה מזיגה של דברים, שבאה פעם באלף שנה. יש צירופים שמביאים לתחפוצצות ההיסטוריה. זהו נס, כמו לידה, כמו הפריית זרע.

„היום מצלמים את ההצלחה. אבל לא זה מה שרצינו."

אין זו רק נוסטלגיה, כי האיש המדבר הוא העומד בעמדה המסוכנת ביותר של המימסד, והוא חי את בעיות תשל"א. אין הוא חולם על נוסחות של אתמול. אין הוא דוגל במארכסיזם.

הפתרון של בן־אהרון — פתרון בתוך המימסד, נסיון להבריא את המימסד מבפנים — אינו מעורר תיקווה רבה.

„אמי כותבת שמחיר החמאה עלה..."

אפילו בו עצמו.

הוא סבור כי תיקון זה ייתכן רק אם יתי־קיימו שני תנאים: אם ייפסק זרם ההון מבחוץ, ואם לא יהיה עוד צורך בתקציב־הביטחון העצום.

כך או כך: דרוש שלום.

עימות שגרם להלם

פ רשנים זרים בעלי כושר־אבחנה, שסקרו את יש־ראל בתשל"א, קבעו שהיא צועדת במהירות בדרך הקפיטליזם. הסוקרים הסוציאליסטיים אף עמדו על הסי־מנים השליליים של התהליך: גידול הפער, מרד האביו־נים, ניכור הפועלים.

„ישראל," קבע אחד מהם, „היא אמריקה קטנה — וכל המחלות של אמריקה עתידות לדבוק גם בה."

אולם הם התעלמו מהבדל גדול אחד: המי־תום הלאומי של ישראל שונה מאוד מן המיתוס האמריקאי, כשם שהוא שונה מהמיתוס הרוסי.

הקפיטליזם האמריקאי צמח על ברכי המיתוס של היזמה הפרטית, של העדפת ההזדמנות של הפרט על השיוויון, העדפת החופש הטוטאלי של היחיד על הבטחון החברתי של אותו יחיד. המיתוס, שהגיע לשיאו באגדת המערב הפרוע, יכול היה לסבול אי־צדק, עוני, פער עצום, במשך דורות רבים — עד לדור הצעיר הנוכחי, הרואה במיתוס זה שקר מיפלצתי.

במדינת ישראל, וביישוב היהודי שקדם לה, שלט מיתוס הפוך — המיתוס של השוויון המירבי, של אחריות הכלל לפרט, של צדק סוציאלי. מיתוס זה, שהגיע לשיאו במציאות של הקיבוץ, יונק משרשים עמוקים ביותר במורשה היהודית.

כל ישראל חברים. והפסוק „השומר אחי אנוכי?" הושם בפי ראשון הרוצחים בתנ"ך.

מה שקרה בתשל"א — וזוהי העובדה החשובה ביותר של השנה — הוא שמיתוס זה התפוצץ לפתע לרסיסים. הציבור, ובעיקר הדור הצעיר, מצא את עצמו לפתע פנים אל פנים מול עוני ממאיר, שהפנתרים השחורים שימשו לו ביטוי, ועם הת־עשרות ראוותנית של בעלי יאכטות, שוכרי מטוסים פר־טיים לסופי־שבוע, דיירי־קבע של מלונות־פאר וסועדי־קבע במיסעדות־יוקרה יקרקרות.

עימות זה גרם להם — וייתכן שהם זה ישמש קטליזטור להיווצרות כוח נגדי. הוא יכול לבוא רק מן הנוער, מציבור העובדים, מן האינטיליגנציה.

בן־אהרון חלם על כוח כזה, וייתכן שהוא היה מסוגל להקים אותו. אבל הוא עצמו, שבני של המימסד, לא רצה להקימו. הוא היה גם מאיץ וגם בלם בעת ובעונה אחת — מצב בלתי־אפשרי לאורך ימים.

מצע ראדיקלי

ב סוף תשל"א שאלו את עצמם רבים, בארץ ואולי בעולם כולו, שאלות כגון: מה זה סוציאליזם? מה זה צדק סוציאלי?

לא היתה תשובה חלקה מן המוכן, בצורת ספר כמו „המינשר הקומוניסטי".

אפשר היה רק לחוש במעורפל את ראשית היווצרותם של עקרונות מחודשים בלב טובי הישראלים — עקרונות שהשובתים והמורדים פעלו על פיהם מבלי לדעת אותם, ושכוחות ראדיקליים ניסו לגבשם במסכת ברורה:

- **אי־אפשר להפריד בין המעשה הכלכלי ובין המוסר החברתי, כשם שאי־אפשר להפ־ריד בין המעשה המדיני זכין המוסר.**
- המוסר הזה אינו סובל פער של הכנסות, שאינו מבוסס על פער של מאמץ ויכולת.
- אין מקום בחברה להתעשרותם של טפילים, בייחוד כשהתעשרות זו באה מקופת הציבור.
- אין להשלים עם מצב הדן את בניה של שיכבה סוציאלית גדולה מראש לחיי ניוון ובורות.
- **„שיוויון ההזדמנויות" אינו יכול לחיי־שאר בגדר סיסמה ריקה. יש להכטיח לכל צעיר הזדמנות שווה בצאתו לדרך חייו.**
- עבודה נאמנה מזכה את האדם לשכר נאמן, בהתאם לעלייית התוצר הלאומי. אין לסבול מדיניות המקטינה את חלקה של העבודה בחלוקת ההכנסה הלאו־מית.
- **אין להסכים לשום אמצעי־כפייה, המג־ביל את חירותו של האיש העובד להיאבק על זכויותיו — מה גם שכל טפיל חופשי לחלו־טין לספסר, לקנות, למכור ולהחרויח.**

איש השנה של תשל"א מסכים, בוודאי לכל העקרונות האלה — אולם הוא שייך למימסד המבוסס על הנחות הפוכות. ההסתדרות צריכה לשנות את עצם מהותה, כדי לשמש מכשיר להגשמת עקרונות אלה. מזכירה הכללי רוצה בכך — אך אין הוא יכול לנהל מאבק נגד המימסד.

מי ינהל מאבק זה? מניין יבואו הכוחות?

בסוף תשל"א נראה הדבר רק במעומעם. אי־שם בין סיכויי העתיד. רק האינטיליגנציה הצעירה יכולה לנהל מאבק זה, רק המוני העובדים, ובעיקר הנוער, יכולים לתת לו תוקף.

בסוף תשל"א, היתה זאת תקווה. היה דרוש אופטימיזם רב כדי להחזיק בה נוכח המצי־אות — כימעט כמו האופטימיזם שחוזק, לפני שני דורות, את המהפכה הגדולה שייצרה באריץ זו יש מאין.

אנשים אלה סימלו בשנת תשל"א את הישגיהם וכשלונותיהם של ישראל והעולם.
הם נבחרו על־ידי עורכי „העולם הזה", תוך בחינת כל מאורעות תשל"א

אנשי השנה
תשל"א

העולם
דניאל אלסברג

איש־העולם של תשל"א לא היה אחד **מצוות אפר־לו 14** שערך את הנסיעה הראשונה על גבי הירח. הוא לא היה **ריצ'ארד ניכסון** או **צ'ו אן־לאי**, שגרמו לרעש־אדמה מדיני כאשר הסכימו להיפגש בשנה הבאה. הוא לא היה אפילו **וילי בראנדט**, איש־העולם של תשל, שמדיניות־החוץ הנועזת שלו נשאה השנה פרי היסטורי בהסכם על ברלין.

האיש שהתנשא מעל לראשי הפוליטיקאים, הדיפלו־מטים ואף המדינאים ברחבי תבל, היה גבר מעונה, שנאבק עם מצפונו: **דניאל אלסברג**, מי שהיה פקיד בכיר בממשלת ארצות־הברית.

במעשה שהוכיח מחדש את כוחו של אדם חופשי ואת תפקידה של עיתונות חופשית במישטר הדמוקרטי, מסר אלסברג לפירסום שפע עצום של מיסמכים סודיים, שחשפו לעיני כל את הדרך בה נכנסה ארצות־הברית למלחמה הבזוייה בווייאט־נאם, אשר הפילה מאות אלפי קורבנות חפים־מפשע, ואשר מעשי־הזוועה שלה נתגלו השנה בעיקבות מעשה מופת אחר של חייל אמריקאי משוחרר.

הטימטום, הבורות, הרשלנות, קלות־הדעת, חוסר־הכשרון, ההונאה העצמית, השקרנות והאפסות של הפוליטיקאים והפקידים, שנתגלו במיסמכים אלה, מטילים אור מחריד על הדרך בה מתקבלות החלטות גורליות — ולא רק בארצות־הברית.

המרחב
אנוואר אל־סאדאת

רבים היו המועמדים שחפצו או יכלו לרשת את מקומו של איש־המרחב של תש"ל, **גמאל עבדל־נאצר**, שמת בימים האחרונים של השנה הקודמת.

המועמד הרועש ביותר היה **מועמר קדאפי**, הקצין הצעיר והשחצן שהשתלט על לוב העשירה, ושרצה לקנות את המנהיגות בכסף. התחרה בו עמיתו הסודא־גי, **ג'עפר נומיירי**, שהחניק בדם נסיון להפילו, וגרם למשבר הגדול הראשון בין העולם הערבי ובין ברית־המועצות. בצורה אחרת נרכשה מועמדותו של המלך **חוסיין**, שניצל את מותו של עבד־אל־נאצר כדי לחסל במשך השנה, בטבח אכזרי, את הפידאיון הפלסטינים בארצו. עמיתו המארוקאי, **חסן השני**, לא היה רחוב יותר, כאשר ביצעו קושרים צבאיים הפיכת־נפל נגדו.

בכל זאת נשארה קאהיר המרכז האמיתי של העולם הערבי, ואיש־המרחב של השנה היה האיש שירש את כס נשיא מצריים: **אנוואר אל־סאדאת**. הוא נתגלה לא רק כטכסיסן מצליח בענייני פנים, כאשר חיסל ההשוב ביותר של תשל"א בעולם הערבי: עייפות את היריבים שביקשו להפילו, אלא גילם גם את התהליך המצרים מן המלחמה, נכונותם לעשות שלום רשמי עם ישראל, התרחקותם מברית־המועצות ההתזוזה הכל־לית ימינה. כל אלה באו לידי ביטוי סמלי לבטל את שם־המדינה הנאצרי, ולחזור לשמה ההיסטורי של הארץ: מצריים.

הכנסת
מרדכי סורקיס

כימעט במיקרה זכה ח"כ **מרדכי סורקיס** באחד מימי תשל"א לפירסומת רבתי, והפך לשם־דבר. היה זה כאשר התנדב להשיב להצעת־החוק, שביקשה לבטל את האיסור הפלילי על יחסים הומו־סכסואליים בין בגירים, בצינעת־הפרט. חוק כזה כבר נתקבל ברוב המדינות המתקדמות בעולם.

סורקיס חטף תפקיד זה אחרי ששר־המשפטים, **יעקב שמשון שפירא**, יחד עם מיטב בעלי־ההשכלה בכנסת, הביע תמיכה בהצעת־החוק, למרות שהוצעה על־ידי סיעת העולם הזה—כוח חדש. אולם סורקיס ביטא דווקא את הרוב, שהסיר את ההצעה מסדר־היום, בהצבעה בה נתנו רוב הסיעות חופש־הצבעה נדיר לחבריהן.

בנאום שעורר הדים רחבים, הוכיח סורקיס, כנציג רוב זה, שהכנסת מנותקת עתה לחלוטין מן המחשבה המתקדמת בעולם ובארץ, כשם שהיא מנותקת מחיי היום־יום של האזרחים, ומן המציאות הסוציאלית שעמדה במרכז אירועי השנה. במליאה הריקה ובוועדות חסרות־ישע, הוסיפה הכנסת בתשל"א לשמש חותמת־גומי בידי הביורוקראטיה הממשלתית הכל־יכולה, כשרק קולות בודדים בה קוראים במידבר הצחיח של מליצות נדושות, עצלנות מחשבתית ושמרנות חברתית.

דת
חנוך ומרים לנגר

בכל שנה יוצר המימסד הדתי שערורייה ציבורית ומשבר פוליטי.

בשנה אחת היתה זאת פרשת רס"ן **בני שיטי**, שהעסקנים הדתיים רצו להפוך את ילדיו ל„גויים". בשנה אחרת היתה זאת פרשת **הלן זיידמן**, שהאור־תודוכסים סירבו להכיר בגיורה, ושגויירה לאחר מכן בחיפזון על־ידי בית־משפט שדה רבני. הפרשה של תשל"א היתה זו של זוג ה„ממזרים", **חנוך ומרים לנגר**.

הארץ כולה נרעשה כאשר נודע כי האח והאחות אינם יכולים להתחתן, מפני שנולדו מנשואיה השניים של אשה, אשר נשואיה הראשונים לא נסתיימו בגט. לפתע נתגלה כי ממשלת ישראל, באמצעות משרד הדתות, מפיצה רשימה חשאית של „ממזרים", שאסור להשיאם. לציבור נסתבר כי רבבות יהודים בארצות־הברית, בברית־המועצות ובארצות אחרות לא יוכלו לעלות לישראל, מכיוון שייחשבו כאן כממזרים — מאחר שאמהותיהם נישאו אחרי שהתגרשו קודם לכן בגירושין אזרחיים.

לא היו גיבורים בפרשת הממזרים. המפלגות החילו־ניות, שביכו את גורלם, ובראשן **גולדה מאיר** עצמה, המשיכו בצביעות לקיים את הקונוניה עם המימסד הדתי. ואילו חנוך ומרים לנגר עצמם נתגלו כפחדנים, התחנפו לרבנים, השתמטו ממאבק — ונשארו קורבנות.

כלכלה
משה זנדברג

שום יזם פרטי, שום מנהל גאוני, לא סימל את הכל־כלה של ישראל בתשל"א. סימל אותו המנגנון הממשלתי שניהל את המשק, החולש על כל פרטיו, הקובע מי יתעשר ומי יוקפא. בידיו מלוא השלטון, ועליו מלוא האחריות.

מנגנון זה אחראי לחוסר התיכנון המוחלט במשק, לאי־קיצוץ התקציב הממשלתי ותקציב־הבטחון המנופח, לגי־דול החוב הלאומי ולחילחול היתרות במטבע־חוץ. הוא אחראי גם למישגה הכלכלי, הסוציאלי והפסיכולוגי של מיבצעו העיקרי: הפיחות.

האיש שעמד למעשה בראש מנגנון זה היה **משה זנדברג**, יועצו הקרוב של **פינחס ספיר**, שנתמנה על־ידו לנגיד הבא של בנק ישראל.

בטחון
חיים בר־לב

לצה"ל היתה זאת שנה שקטה. רק בחזית אחת נאלץ ללחום: חזית רצועת עזה, שם הסתבכה המדינה במלחמה עכורה, במצב קלאסי של אוקופציה.

לא קל היה לשמור על מוראל הצבא ועל רמתו המו־סרית במצב כזה. תהילה מיוחדת זו מגיעה **לחיים בר־לב**, שהסביע את אישיותו על הצבא. רגעו היפה ביותר בא דווקא על רקע שלילי. בעת הנהגת מדיניות „היד הקשה" בעזה, בוצעו שם כמה מעשים מחפירים. מגלי המעשים הושמצו כבוגדים — אך היה זה דווקא הרמטכ"ל שהתעלה לגובה רמת אחריותו, מינה קצין־חוקר, העניש פומבית את האשמים בחלק מהמעשים.

יתכן שקל יותר להחזיק צבא במשבר קרבי חמור, מאשר בשנה של הפסקת־אש. הרגשת־שלום ואוקופציה בשטחים כבושים. בר־לב עמד במיבחן זה בהצטיינות.

מדיניות

יצחק רבין

אם איש העולם של תשל"א היה האדם שגילה את האמת לאומה האמריקאית, הרי איש־המדיניות של ישראל היה האדם שניסה להנחיל את תחושת האמת להמוני עמו, שטופי־הטוח.

במשך שנת תשל"א היה **יצחק רבין** מופקד על המיגזר הקשה והגורלי ביותר ביחסי־החוץ של ישראל: הקשר עם הידידה החשובה ביחידה שנשארה למדינה. תוך כדי כך חזר והזהיר את הממשלה ואת הציבור שידי־דות ארצות־הברית עלולה להתמוטט בשעת־מיבחן היס־טורית: אם תפרוץ מלחמה, וברית־המועצות תילחם בצד השני.

הרמטכ"ל של מלחמת ששת־הימים היה יותר ממדינאי נבון ואחראי. הוא היה הדבר הנדיר ביותר בעולמם של עסקנים, פוליטיקאים, דיפלומטים: אדם בעל תום־לב מושלם, A Man of Integrity.

הוא שילם מחיר יקר עבור תכונה זו. גולדה מאיר, שהיתה הפטרונית שלו, הפרה את הבטחתה לצרף אותו לממשלה. מערכת־התעמולה הגדולה של הימין ומשה דיין השמיצו אותו, ניסו להגדירו כ„גיבור רטרו־אקטיבי" ולשלול ממנו גם את חלקו במלחמת ששת־הימים.

האיש שכבש את השטחים, ראה את הסכנה שבהחזקת השטחים. האיש אשר עבד־אל־נאצר „חיכה לו", הבין את החשיבות העליונה שביצירת ריקמת־חיים חדשה בין שני העמים. הוא ייצג את הדיעה שהדבר החשוב באמת אינו היכן יהיה הגבול, אלא שיהיה זה גבול פתוח בין ישראל והעולם הערבי.

הוא היה אדם בודד מאוד בצמרת המימסד.

יהדות

מאיר לנסקי

כמו בשנה הקודמת, הוסיפו יהודי ברית־המועצות להיאבק על זכותם להגר לישראל. בארץ ובעולם הוסיפו להיערך שביתות הרעב והשבת, שנתנו לתש"ל את איש־היהדות **יאשה קאזאקוב.** ברית־המועצות הוכי־חה את רגישותה לנושא על־ידי הזמנת משלחת של **ששת מזמלצי רק"ח** מישראל.

אולם המאורע המרכזי, שהעמיד במיבחן את היחסים בין ישראל ובין יהודי העולם היה בלתי־צפוי עוד בראי־שית תשל"א.

לפתע נסתבר לאזרחי ישראל כי יהודים שולטים בעולם הפשע המאורגן בארצות־הברית, וכי מלכי הפשע עולים במאורגן לישראל — במגמה ברורה למצוא בארץ לא רק מיקלט בטוח, אלא גם מרכז נוח לפעילותם הבינלאומית.

עד כה נבחן חוק־השבות רק בוויכוח הגדול על „מיהו יהודי". רק פעם התעוררה בעבר שאלת מעמדו של יהודי שחטא בארץ מולדתו — בפרשה הטראגית של איש־השנה תשכ"ב, **רוברט סובלן.**

השנה התלקח ויכוח עקרוני, מוסרי ופוליטי סביב השאלה: האם יש להעניק אזרחות ל**מאיר לנסקי,** הבוס של סינדיקאט הפשע הבינלאומי, אחרי שעמיתו, **ג'ו סטאשר,** כבר קיבל אזרחות בשקט לפני שנים? בתום תשל"א, לא הוכרעה השאלה — ולחצים עצומים, מטעם אילי־ההון היהודיים הקשורים בעולם הפשע, הופעלו לטובת האיש.

עיתונות

רן כיסלו

העיתונאים של תשל"א בלטו פחות בגילוי סקופים מרעישים, מאשר ביצירת פרשות שבהן מילאו הם עצ־מם תפקידים מרכזיים.

הכתב הצבאי של מעריב, **אלי לנדאו,** נעצר כחשוד בקשר עם פריצה. כתב הארץ, **יגאל לביב,** עמד במר־כז שערוריה מסוג אחר, כאשר הסמין מלכודת לפרקליט אילי־הפשע האמריקאיים, וון פוצצה על־ידי קצין־משט־רה בכיר. העתונאית **סילבי קשת** פיטרה על־ידי הארץ, התנקמה במפטריה בהתנפלות מילולית חסרת־תקדים.

בכל זאת המשיכו מיטב עתונאי ישראל גם השנה למלא את תפקידם החיוני: לדווח על המתרחש, לחשוף את העובדות, להאיר את הנסתר.

האיש שהתבלט השנה בעיתונות היומית בתפקיד זה היה כתב הארץ **רן כיסלו,** שהצטיין באומץ־לב אישי רב כאשר פירסם סידרה על הפשע המאורגן בישראל, בה חשף את עולם ההימורים, הזנות, הסחטנות והאלימות, ואת קשריו של עולם זה עם אישים מפלג־תיים וקציני־משטרה. בסוף תשל"א עדיין לא הוסקו המסקנות מגילויים אלה — אך הם זיכו את כיסלו בתואר איש־העיתונות של השנה.

ספרות

אורי אורלב

הסיפור הקצר, שהופיע בראשית אוגוסט במוסף הספרותי של הארץ, משך רק תשומת־לב מעטה. הוא נשא את השם „הסינים", ומחברו היה **אורי אורלב.** רק קומץ חובבי־הספרות, הקוראים חומר כזה בעיתונות, סרחו לקראו. חיכתה להם חווייה מזעזעת.

כי בתיאור פשוט ואכזרי, שוויתר על כל תיחכום והתחכמות, זרק המחבר בן ה־40 את הקורא לתוך דילמה שלא היה ממנה מנוס. היה עליו להחליט, בו במקום, החלטה אישית וגורלית: האם לסכן את חייו, את חיי אשתו וילדיו, כדי להציל ממוות ילד ערבי?

אורלב, יליד פולין, ניצול מחנה־הריכוז ברגן־בלזן שגדל בקיבוץ גניגר, צייר מצב שדמה להפליא למצבו של הפולני המצוי בימי השואה. הסינים כבשו את הארץ, ניגשו להשמדה שיטתית של הערבים. מה תהיה תגובתו של הישראלי המצוי?

בארץ, שבה רק סופרים ומשוררים מעטם התמודדו ביצירותיהם עם שאלות המוסר הבסיסיות, ושבה היה רק ליצירות מעטות ערך בר־קיימא, בלט סיפור קצר זה כסלע במישור שטוח. הוא העמיד את הקורא בפני הראי, הכריח אותו לשאול את עצמו: מי אני? מה אני?

צעיר

ראובן אברג'יל

היו שתיעבו את הפנתרים השחורים. היו שראו בהם חבורה של דמאגוגים חסרי־מצפון, או בריונים רודפי־פירסומת, שונאי־עבודה. היו שעקבו אחרי מעשיהם ב־אהדה מסוייגת. והיו המונים מבני עדות־המזרח שהזדהו עימם בלב שלם. אולם על דבר אחד לא היה ויכוח: היה זה המעשה האותנטי היחידי של צעירים בישראל ב־תשל"א, מעשה המרד האחד שבא מקרב המוני הנוער.

הדמות הבולטת ביותר בקרב הפנתרים היה **ראובן אברג'יל,** שסימל גם את אופיה של התנועה. הוא התנדנד בין קיצוניות למתינות, ניסה למנוע את ניצול האירגון על־ידי עסקנים עדתיים וכלנתרים למיניהם, למצוא הגדרה רצינית יותר למגמותיו.

הוא, בראש חבריו, היה הצעיר של השנה.

אשה

פריטי ארויו

לב המדינה כולה חדל לרגע מלפעום. כל אשה, כל אדם בישראל התייחדו עם סבלה של אשת־איוב.

עולמה של **פריטי ארויו** נהרס תוך דקות מעטות. רגע לפני כן היתה אם מאושרת לשני ילדים חמודים, רעייתו של בעל אהוב, בטיול של שבת. רגע לאחר מכן היתה אם שכולה, והיא עצמה לחמה על חייה.

אדם אחר היה נשבר בדקות אלה. אך פריטי ארויו, כמו בעלה, עמדו במיבחן הנורא. האשה החלימה, והווג יצא בהחלטה נחושה לבנות מחדש את חייו ואת משפחתו.

גם בשעתם הנוראה ביותר, לא דיברו השניים על נקמה, לא חיפשו פורקן במחשבות שחורות. פריטי ארויו היתה ונשארה אשה נאורה — דמות שכל אשה בישראל יכלה להזדהות עימה ולהתגאות בה.

משפט

אמנון רובינשטיין

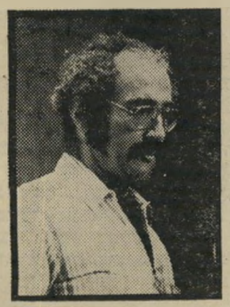
בתי־המשפט עמדו על משמרתם, אך שום פסק־דין עקרוני בעל משמעות לאומית לא ניתן בתש"א. גם המגנגון המישפטי של המדינה לא הצטיין במעשים בול־טים, התמהמה בפרשת **מאיר לנסקי** ובפרשת הפשע המאורגן המקומי.

המישפטנים שבלטו השנה שכנו דווקא באוניברסי־טאות. שורה שלמה של פרופסורים למישפט הטיפו לר־פורמות חוקיות, עמדו על מישמר חרויות האזרח.

בלטו ביניהם **ראובן ירון,** שתבע את ביטול החוקים המיושנים, **עמוס שפירא,** שתבע ביטול החוק נגד ההומו־סכסואלים, **דניאל פרידמן,** שחשף את שערוריית חוקי־המיסים. את הקבוצה כולה סימל הפרופ־סור **אמנון רובינשטיין,** שניהל מאבק רצוף לשינוי חוקים רבים, מחוקי־החירום ועד לחוקי־הנשואין.

תיאטרון

מייקל אלפרדס

בשנה תיאטרונית ארוכה, משעממת ודחוסה בכשלונות מכל הסוגים, האיש היחידי שראוי להתעכב עליו היא הבמאי **מייקל אלפרדס,** שהעמיד את ההצגה האחת שכדאי היה לראותה: מנדרגולה לפי מקיאוולי.

הצלחתו של אלפרדס אינה נמדדת רק בעובדה שזאת היתה הצגה טובה וקופתית כאחד, אלא בכך שהצליח, בארץ בה כל יהודי הוא ראש־ממשלה וכל שחקן הוא לורנס אוליביה, להעביד בפרך במשך חודשים ארוכים צוות שחקנים, שהתגלה בהצגות קודמות כפושר בהחלט, להוציא מהם טונות של זיעה, לבטל את כל המניאורות והאשליות הסטאניסלבסקיות שלהם ולהגיע אותם על הבימה בצורה שהיא חדשה ורעננה, לפחות לגבי התי־אטרון הישראלי.

אלפרדס, הטוען ש„צריך לשאוף ולעשות את הטוב ביניך ולא את מה שנדמה לך שיהיה טוב בעיני הקהל," שייך לאותו סוג משוגעים המאמינים בסדנאות לתיאטרון, בעבודה מאומצת ובחיפוש מתמיד אחרי דרכים חדשות.

ספורט

משה עציוני

השם שיהיה קשור בתדמיתו של הספורט הישראלי בשנת תשל"א, לא יהיה שמו של ספורטאי, גם לא שמו של עסקן ספורט, אלא זה של משפטן, שופט בית־הדין העליון הד"ר **משה עציוני**. הד"ר עציוני מונה על ידי הממשלה לעמוד בראש ועדת חקירה ממלכתית שנועדה לחקור את השחיתות בכדורגל הישראלי. בתשל"א הגיעו הרקבון והשחיתות בכדורגל הישראלי למימדים חסרי־תקדים, כשמהמרי טוטו מצטרפים לקבוצות הנתונות ב־סכנת ירידה בקניית משחקים, ספורטאים, עסקנים וקברי־ניטי ההתאחדות, מצאו את עצמם שקועים בבוץ וטי־נופת שרק טיהור כללי יכול היה לחלצם ממנו.

המצב לא היה חדש. הוא איפיין את הכדורגל הישי־ראלי מזה 15 שנה לפחות. אבל השנה הגיעה השחיתות למימדים שעברו כל גבול, בעיקר בגלל פיתויי פרסי הטוטו, הסעירו את דעת הקהל והביאו למינוי הוועדה, שמסקנותיה טרם פורסמו.

היה זה אופייני שאיש מבין כדורגלני ישראל לא אזר אומץ להופיע בפני הוועדה ולחשוף את הידוע לו על מכירת מישחקים. רק כדורגלן אחד, **משה רוזנר** מ־רמת־עמידר, גילה אומץ־לב בספקו מידע על שחיתות, אבל כזו שלא היה מעורב בה אישית.

אמנות

להקת בת־שבע

המוסד האמנותי הרציני ביותר בארץ, בעל ההישגים הנאים ביותר, היה בתשל"א **להקת בת־שבע**. במדינה שאין לה כלל מסורת מחול, הצליחה הלהקה לגבש לעצמה קהל המופיע בקביעות להצגותיה, ותוך כדי עבודה ממושכת ומאומצת הגיעה לרמה, שעוררה בדרך כלל את התפעלותה של הביקורת הישראלית.

אבל בכך לא די. בת־שבע הוכיחה את עצמה מעל ומעבר לגבולות המדינה, כשגריר האמנותי המשובח ביותר של ישראל. הופעותיה בארצות־הברית הוכתרו בהצלחה שלא היה דומה לה לשום גוף אמנותי אחד מן הארץ, ומבקרים חמורי־פנים וטורפי־הצגות, שברודווי רועדת מפניהם, הכתירו את בת־שבע כ„אחת מלהקות הבלט המודרני הטובות בעולם," ואילו את שני רקדניה הראשיים, **רינה שיינפלד ואהוד בן־דויד**, ציינו בין רקדני הצמרת של הבלט הבינלאומי.

כל זה תוצאה של שנות עבודה ארוכות ומפרכות, הרחק מן הקלחת הרגילה, המלווה את חיי שאר האמנויות בארץ, אולי זאת גם אחת הסיבות להצלחה.

רפואה

מרדכי שני

לראשונה בארץ מונה אדם בן 33 כמנהל אחד מבתי־החולים הגדולים במדינה. האיש, ד"ר **מרדכי שני**, התמנה למנהל בית־החולים תל־השומר, שנקרא על־שם קודמו, איש־הרפואה הדגול, **חיים שיבא**.

המינוי לא עורר הפתעה בין מכריו של הרופא הצעיר. ד"ר שני סיים לפני שבע שנים בלבד את בית־הספר לרפואה בירושלים. הצבר, שהחל עובד במחלקה הפני־מית תחת פיקוחו של ד"ר שיבא, הוכיח את עצמו עד מהרה. עם תום מלחמת ששת הימים כאשר על תל־השומר הוטל לארגן את שרותי הרפואה בעזה וסיני, ראו בד"ר שני מועמד המתאים לתפקיד מינהלי זה. על צורת ניהול השרותים, ועל יחס ולתושבים, קיבל את הפרס על שם אלברט שווייצר. כאשר נפטר שיבא ראו בו את היורש הטבעי. בזכות הצלחתו להיכנס בכוחות עצמו לאחד התחומים המימסדיים והקשים לחדירה ביו־תר, זכה ד"ר שני לאיש השנה ברפואה.

במדינה

העם

יש בעיות?

המלחמה בשער

„מנהיגי ערב מאיימים במלחמה כדי ל־הסיח את דעת ההמונים מן הבעיות ה־פנימיות!"

„האפנדים מסיתים את העובדים נגד היהודים, כדי להחניק את דרישותיהם הסוציאליות!"

כמה פעמים, במשך שלושה דורות, נשמעו פסוקים אלה ביישוב העברי וב־מדינת ישראל? כמה פעמים עוררו בלב השומע היהודי הרגשה של עליונות, ב־נוסח: „אצלנו זה לא יכול לקרות"?

אבל השבוע היה נדמה שזה קורה ב־ישראל.

ניק ויונה. בעוד גל השביתות גואה בישראל, וממשלת־הפועלים מתכננת סיד־רה של חוקים לאיסור שביתות בדרכים מתוחכמות, הופיעו לפתע מנהיגי ישר־אל, בזה אחר זה, וניבאו שחורות על המלחמה הממשמשת ובאה.

מפינחס ספיר עד שימעון פרס, לא היה נץ או יונה שלא גילה פתאום שהמצב מסוכן, שדרושה כוננות עילאית, שהמל־חמה עומדת בשער.

כל זה — ללא שום עילה, כשהאמרי־קאים, הסובייטים והערבים נעים כולם, בגלוי, לקראת עמדות־מיקוח להסדר.

750 אלף איבים. עלה על כולם עזר וייצמן — כרגיל. הוא דיבר והשווה את המצב לימי מאי 1967, כשההבדל ה־יחידי הוא שאז באה הסכנה מן האוייב החיצוני, והפעם מן „האוייב הפנימי." אף שעזר סייג הערה זו במיקצת („מבלי ל־השוות...") הרי היתה ההשמצה ברורה.

עזר אמר זאת בגלוי. צמרת המדינה פועלת על פי הלכה זו בשקט.

בערב ראש־השנה תשל"ב, האוייב ה־פנימי מורכב מ־750 אלף העובדים ה־שכירים של ישראל.

עסקן וייצמן
מיהו האוייב הפנימי?

מדיניות

בארזים

נפלה שלהבת

זה קורה תמיד — וזה קרה שוב.

נציגים ישראליים הצליחו להיפגש ולשוחח בידידות עם נציגים ערביים. הפעם: משלחת פרלמנטרית ישראלית, מנופחת ויקרה, שנסעה לכנס הבין־פרלמנטרי בפאריס, הצליחה ליצור קשר ידידותי עם המשלחת הלבנונית.

עד כאן הכל יפה. אבל ההמשך הוא תמיד זה: הישראלים מפרסמים את דבר הפגישה בקולי־קולות. הערבים נאלצים להכחיש אותה בפומבי, ולהת־רגז על הישראלים בסתר.

זה קרה גם הפעם. מוזר שהמשלחת הישראלית, שבראשה עמד פוליטיקאי מנוסה וזהיר כמו ראובן ברקת, התפתתה ליפול לתוך מלכודת־עצמית עתיקה זו.

ראיון של אילמים. היה לפרשה המשך משעשע.

בהגיעו ללוד, עטה הטלוויזיה על ברקת, כדי שיחזור על סיפורו.

ואז ראו הצופים את הראיון: הכתב שאל את יו"ר הכנסת, יו"ר הכנסת הניע את שפתיו — אולם שום קול לא בקע מן המכשיר. היה זה ראיון של אילמים.

וכך היה טוב.

יחסי־חוץ

פואמה פדגוגית — ברוסית

בעיני עיתוני שוודיה, היתה זאת תעלומה או בדיחה. שר החינוך והתר־בות של ישראל **בא** לשוודיה, כאורחו של שר־החינוך השוודי. אולם הוא לא גילה שום התעניינות בענייני החינוך, לא ביקר בבתי־ספר ובמיכללות, מסר הודעות מדיניות למכביר.

ישראלי היה מתפלא על תמיהת ה־שוודים. כי ממתי עוסקים שרים ישרא־ליים בעניינים המסורים בידיהם, במקום לעסוק בפוליטיקה גבוהה?

הגיע הזמן. אולם ביקורו של יגאל אלון לא היה כולו היתולי. הוא משת־לב בסידרה מזורה של ביקורי ישרא־לים רמי־מעלה בסקנדינביה.

בעיני הפרשנים, היה לכל זה רק פירוש אחד: יש תכונה לחידוש היח־סים בין ישראל ובריה"מ המועצות. כל הביקורים האלה באים לצורך קיום מג־עים ישירים עם שליחים סובייטיים, ה־מעידים, מסעמי נוחות, להשתמש ב־ארצות הנייטרליות — פינלנד ושוודיה.

עסקים

עסקי המתים

הפורחים

דויד לוי חייג ביד רועדת את המספר 101 — תחנת מגן דויד בתל־אביב — וביקש לשלוח לו אמבולנס. לשאלת ה־מרכזנית, הסביר כי בן־משפחתו נפטר, והרופא הורה להעבירו לבית־המתים.

המרכזנית ביקשה את שמו וכתובתו, הבטיחה לשלוח. כעבור זמן קצר, הגיע האמבולנס. הנהג ועוזרו הורידו את ה־מנוח לאמבולנס. הנהג עלה שנית, ביקש מלוי 140 ל"י.

זה לא שלנו. לוי הוציא פנקס צ'קים, שילם את הסכום. גם במעמד אבלים זה נראה לו הסכום, תמורת נסיעה של עשר דקות, כשערורייתי.

(המשך בעמוד 49)

תשקיף

פקיד בכיר חשוד במעילה

פקיד ממשלתי בכיר שמילא בעבר תפקידים ייצוגיים בכירים נחשד כמעילה והתבקש לנטוש את תפקידו.

האיש נחשד, כי מעל בסכום של קרוב לארבעת אלפים דולאר, התבקש לחזור לארץ מהמדינה בה שהה וכאן נצטווה לפי רוש מתפקידו.

מחותנו של דיין חשוד בהחזקת רכוש גנוב

אברהם קירשנר, סוחר כחומרים חקלאיים מרמת־השרון, שנעצר כחשוד בהחזקת חומרי־הדברה גנובים, הוא מחותנו של שר הביטחון משה דיין.

קירשנר הוא אבי אשתו של אודי דיין, בעל משק בנחלל.

אין כל קשר בפרשה זו לבין פרשת חומרי ההדברה הגנובים, בה היה מעורב העיתונאי אלי לנדאו.

הסתיימה חקירת „הפשע המאורגן"

היועץ־המשפטי לממשלה, מאיר שמגר, סיים בימים אלה את החקירה סביב הפירסומים אודות הפשע המאורגן בישראל, וצירף אליהם את מסקנותיו. מסקנותיו של היועץ־המשפטי יוגשו לממשלה, אחרי ששר המשפטים יחזור ממסעו בחו"ל ויעיין בהם.

כפי שנודע, הגיע היועץ־המשפטי למסקנה כי אין כל מקום לנקוט בצעדים משפטיים, או למנות ועדת חקירה ממלכתית, כדי לחקור או להאשים אישים וגופים שהוזכרו בכתבות שעל הפשע המאורגן שהתפרסמה ב„הארץ".

הפסקת פינוי הפליטים בלחץ ביולאומי

הפסקת דילול הפליטים ממחנות הפליטים ברצועה והעברתם למקומות מגורים אחרים, נעשתה לפי דרישת משרד־החוץ ובניגוד לדעתו של שר־הביטחון, שתבע להמשיך במלאכת הפינוי.

בעיקר גרמה לכך תגובות החריפה של מזכיר האו"ם אוית'אנט, שדרש באיגרת מיוחדת להפסיק מיד את פעולות הדילול. אני שי משרד־החוץ, וחשר אבן בראשם, חששו כי המשך הפינוי עלול לגרום ליישראל בעיות נוספות בעצרת האו"ם הקרובה, נוסף למיבחנים שהיא צריכה להתמודד בהם, והמליצו לקבל את תביעת אוית'אנט.

בינתיים מסתמנת מגמה של בריחת הפליטים ששוקמו בבתי־מגורים באל־עריש, חזרה לרצועת עזה.

„יום הממזר" יצויין ליד הכותל

אירועי „יום הממזר" יפתחו בראשון לחודש הבא בתפילה חגיגית ליד הכותל המערבי, שתנוהל בידי הרב הרפורמי טוביה בן־חורין.

ועד ציבורי, שהוקם לאחרונה כדי לתבוע הנהגת נשואין אזרחיים ליהודים שאינם יכולים להינשא על פי חוקי ההלכה, אימץ לעצמו את הצעתו של הד"ר ג'ורג' תמרין, לקבוע יום שייקרא בשם „יום הממזר", שבו ימחו חברי הוועד באירועים שונים נגד ההפליה בחוקי האישות של היהדות.

עד כה הצטרפו לוועד הציבורי כמה עשרות אישי ציבור, חברי מפלגות שונות ואמנים.

ענף „יצוא חדש" - כלבים גזעיים

ענף ייצוא חדש עתיד להופיע ברשימת פריטי הייצוא של ישראל, אם תצליח התוכנית לפתח בארץ חוות מיוחדות לגידול כלבים גזעיים לשם ייצוא.

יוזם התוכנית הוא הרופא הווטרינרי הד"ר עמנואל הדר, המקים עתה חווה לגידול כלבים במושב קדרון שליד גדרה. הכוונה היא לגדל כלבים גזעיים מבוקשים בעולם, בעיקר מגזע קולי (כלבי לאסי) וכלבים אפגאניים, שמחיר כל אחד מהם בשוק החיות הבינלאומי נע בסביבת אלף דולאר.

הכלבים יימכרו בשווקי העולם, לפי התוכנית, בצירוף תעודות רשמיות שיעידו על שושלת היוחסין שלהם.

ביקורת על חובעי המשטרה

קצין משטרה בדרגת פקד מונה על ידי מטה המשטרה על מנת לבדוק את רמתם של סמלי וקציני המשטרה המופיעים כתובעים בבית־המשפט השלום בת"א.

לאחרונה התרבו התלונות, בעיקר מצד השופטים, על הרמה הנמוכה של השוטרים המשלחים על ידי המשטרה לתופיע ככתבי־המשפט. בשבוע שעבר, למשל, דחה השופט התורן את בקשתו של התובע המשטרתי להאריך מעצרו של חשוד בטענה כי יש לערוך לו מיסדר זיהוי, וזאת למרות שהחשוד עצמו היה מוכן להודות שהוא האיש שהמשטרה מחפשת.

הקצין הבודק יושב בימים האחרונים באולם המעצרים של בית־משפט השלום ועורך דיווח מדוייק על הופעתם של התובעים.

תקנות חדשות לרוכבי קטנועים

משרד התחבורה יתקין בשבועות הקרובים תקנות חדשות לרוכבי האופנועים והקטנועים. הם יחוייבו להרכיב על רכבם, בשני צידי החגה, מראות קמורות, וזאת בנוסף על החובה להצטייד בקסדות.

מטרת התקנות היא לאפשר לרוכבים לראות את מלוא שדה־הראייה שמאחוריהם. משרד־התחבורה נמנע עד כה מפירסום תקנה זו על מנת לא לעורר התמרמרות נוספת בין הרוכבים לאחר תקנת הקסדות.

שערוריית הטוטו נמשכת

מוצאת ההימורים ממשיכה לנהל את ניחוחי טוטו הכדורגל כאילו כלום לא אירע וכאילו לא הוכחה כבר בפומבי השחיתות בכדורגל, הנובעת מצורת ניהול הטוטו. בטופס הניחושים שוב הוכללו משחקי ליגות הכדורגל בארץ, ללא שום הגבלה בגובה ההימור.

בצורה זו ניתן, כבר בשבת הראשונה של משחקי הליגות, לשחד שחקנים ולהטות מישחקים בכסף, כדי לזכות בפרס הראשון.

מבוקש בעוון רצח: איסר הראל

Eine Serie von Verbrechen gegen deutsche Wissenschaftler, die für Ägypten Raketen bauten, erregte vor Jahren die Öffentlichkeit. Bis heute konnte nicht geklärt werden, wer für einen Mord, Sprengstoffanschläge und einen Flugzeugabsturz verantwortlich war. Jetzt wird der Ex-Geheimdienstchef von Israel, Isser Harel, beschuldigt

Mordbefehl aus Tel Aviv

„פקודת רצח מתל־אביב!" זוהי הכותרת של שבועון־המיליונים הגרמני, „שטרן", מעל לכתבה המוקדשת לספרו של „סטיב איתן", בשם „עיני דויד". (שם המחבר הוא צירוף של שני שמות: אדווין איתן, כתב „ידיעות אחרונות" בפאריס, ואיוו קיו, כתב ה„פיגארו". נגד איתן הוגש כתב־אישום על פירסום סודות המדינה ללא אישור.)

בכתבתו מגלה „שטרן" כי לגבי המעשים, המיוחסים בספר לאיסר הראל, פתוחים תיקי־חקירה בגרמניה, ועדיין מבקשים את הרוצחים. בין השאר: הפלת מטוסו של איש־הרכש המצרי חסן כמיל מעל אדמת גרמניה; מישלוח חבילת־פצצה מגרמניה למדען גרמני במצריים, שהרגה חמישה מצרים וגרמה לעיוורון מזכירתו; גילוי ראש כרות של אדם אלמוני, שגופתו לא נמצאה עד כה.

ייחוס פשעים אלה לאיסר הראל בספר, הכתוב בידי ישראלי, עלול להביא למאסרו של הראל, אם יזדמן לגרמניה. לפי החוק הגרמני, חייבת התביעה הכללית הגרמנית לחזמין את מחברי הספר למתן עדות, ולהוציא פקודות מעצר נגד הראל וחבריו.

אולם, כפי שמציין השבועון הגרמני, אין סיכוי שישראל תסגיר את הראל.

סלנג חדש בירושלים:
„שק לי בתדין!"

■ לראש עיריית ירושלים, **תדי קולק**, לא יעזור כבר שום דבר. בזכות ה„שק לי בתחת", שהשמיע בשבוע ש־עבר בפומבי הוא יכנס, אם לא להיסטוריה, לפחות לפולקלור הירושלמי. סימנים ראשונים לכך כבר נשמעו השבוע, כא־שר בחוצות ירושלים נשמעה כבר האימרה: „שק לי בתדין"

■ ברכה בסיגנון צה„לי שיגר לידידיו ומכריו, אלוף־מישנה **פנחס** („פיניה") **להב**, ראש אכ„א פרט במטכ„ל. לרגל השנה החדשה, שלח ברכות שנה טובה כשבשוליהן מצו־רפת ההערה: „הברכה הזאת כוחה יפה לכל השנים הבאות, עד להודעה חדשה." מי שחשב כי פינייה עשה זאת כדי לח־סוך משלוחי שנות־טובות ב־שנים הבאות, טעה. כי במקביל לכרטיס הברכה הנוכחי הדפיס פינייה את כרטיסי הברכה ל־שנת תשל„ג בנוסח הבא: „ה־נידון: השנה החדשה. אנא ראה מכתבי אליך ערב ראש השנה תשל„ב." רק מי שלא יקבל בשנה הבאה תזכורת זו, ידע כי כוחה של ברכת השנה טובה של פינייה פג.

■ דברי פרשנות לקראת השנה החדשה, שישודרו ב־טלוויזיה, הקליט הפרשן הצב־אי, האלוף (מיל.) **חיים הר־ציון**. צופי הטלוויזיה יתמוגגו ודאי לשמוע את דבריו השוט־פים של האלוף, הבונה משפ־טים מסובכים במהירות, מבלי להכשל בלשונו. מה שצופי ה־טלוויזיה אינם יודעים הוא שב־הופעותיו המצולמות, נוהג הא־לוף הרצוג לקרוא את דברי פרשנותו, אך כיוון שהוא רוצה שדברי פרשנותו ייראו ספונ־טאניים, הוא מצא פתרון מקו־רי, בזכותו הוא נקרא בטלוויי־זיה בשם „אלוף הקרטונים." הרצוג מכין את דבריו, רושם אותם באותיות קידוש לבנה על גבי קרטונים גדולים, ה־עומדים לנגד עיניו, מאחורי המצלמה, כשמצלמים אותו ל־טלוויזיה. לכל צילום כזה מו־סיע הרצוג כשבידו חבילה גדו־לה של קרטונים, אותם יש ל־החליף לפי הסדר.

■ זכרונות על רעייתו הע־לה השבוע **דוד בן־גוריון**, כשהגיע לקריית־מוצקין לטכס חנוכת שני גני ילדים שיקראו על שם אשתו המנוחה, **פולה בן־גוריון**. סיפר ביע„ע בטכס לנוכחים: „כשהצטרפתי לגדוד העברי אשתי בכתה והתנגדה. השארתי לה צוואה שאם אי־הרג, איזה שם תיתן לילד או לילדה שלנו, שתלמד את הילד עברית ושתעלה לארץ־ישראל. כשהחלטתי ב־1953 ללכת ל־שדה־בוקר, אמרתי לפולה: ‚כשהתחתנו באמריקה לא סי־פרתי לך לפני הנשואין כי נלך לקיבוץ במידבר. לכן אינך חיי־בת ללכת אחרי.' אבל פולה השיבה: „אני הולכת איתך!"

■ ראש עיריית באר־שבע, **אליהו נאוי**, שהופיע השבוע בתוכנית ברוכים הבאים ב־טלוויזיה, גילה פרק בלתי ידוע מהביאוגרפיה שלו. מסתבר כי נאוי חשב על קאריירה של מו־רה, אולם נזרק מהסמינר למו־רים בו למד. סיבת הזריקה כפי שהועלתה בכתב על ידי הנהלת הסמינר: „לנ„ל אין כושר אינ־טלקטואלי. הוא מסוגל לעבו־דת כפיים בלבד."

■ גם לפרופסור המנוח **יוסף קלויזנר**, מי שהיה ער־רך ערכי מדעי הרוח באנציק־לופדיה העברית, היו בעיות דומות. כשכתב את הערך „אפלטון" לכרך החמישי, פסק הפרופסור **ישעיהו ליבר־ביץ**, מי שהיה עורך ערכי מדעי טבע באנציקלופדיה כי הערך „אינו טוב" ואינו ראוי להידפס. רק במאמצים רבים, אחרי שאיימו על ליבוביץ' כי אם יפסול את הערך של קלוזנ־נר עלול הפרופסור הישיש לק־בל התקפת־לב, נכנע ליבוביץ', אבל בתנאי אז: בכרך החמי־שי צויין במפורש כי הוא הש־תתף בעריכתו רק עד לעמוד 223, הוא העמוד בו החל מא־מרו של קלוזנר על אפלטון. סוד זה, שהיה שמור שנים רבות, התגלה רק השבוע על ידי הד„ר **יעקב לוינגר**, מי שהיה בשעתו עוזרו של הפרו־פסור ליבוביץ'.

■ מי שהאמין כי עם אי־חוד ירושלים בא הקץ על שער מנדלבאום, חי באשליה. ארבע שנים אחרי הסרת המחסום ש־הפריד בין העיר הירדנית ל־ישראלית, חזר המושג לשי־מוש. אלא שהפעם במובן שו־נה. כשמדברים היום בחוצ־הכלכלנים על „שער מנדלב־אום", הכוונה היא לשערים ש־מנהיג הד„ר **משה מנדלב־אום**, הממונה על המחירים במשרד המסחר והתעשיה. אבל בכל זאת יש קשר בין שני ה־שערים: הד„ר משה מנדלבאום הוא נכדו של ר' **שמחה מנ־דלבאום**, שעל שמו נקרא המעבר בירושלים שניצב ליד ביתו. קשר עקיף נוסף: הסבא היה גם ממיסדי כפר־סבא, ש־**פנחס ספיר**, שר המסחר ו־התעשיה שהוא הבוס של משה, נמנה עם ראשוניה.

■ לכתב ידיעות אחרונות **אהרון** („מאזני צדק") **כבר** היתה השבוע התנגשות עם ה־משטרה. במדורו, בו הוא מפר־סם סיפורים מבתי־המשפט, פגע בכבר לאחרונה בכמה קצינ־משטרה. בתגובה נרמז לו: „תשמיץ את המשטרה כמה ש־אתה רוצה, אבל אל תלגלג עליה." ערב מסיבת העתונאים שערכה משטרת מחוז תל־אביב עם שתי „נערות הפצ־צות", הגיעו לאזניו של בכר ידיעות, כי מחוגי המשטרה מפיצים עליו כאילו הוא מש־תמש בסמים. תפס בכר את דובר משטרת מחוז תל־אביב, **עמוס אריכא** לפני מסיבת העתונאים והודיע לו: „לידי־עתך! אני עדיין לא מעשן סמים." תגובת אריכא: „אמר־תי את זה בצחוק. האם לא היית שתוי כשבאת אלי בפעם האחרונה?"

אנשים

12 חתיכות השנה

12 צילומים נערות־השנה המתפרסמים בעמודים הב־אים, הן צילומיהן של 12 החתיכות של ישראל בשנת תשל„א:

● **נערת תשרי**: קא־רן דונסקי. הצלם סמי בן־גד.

● **נערת חשון**: אל־מונית. הצלם: סטודיו מולה הרמתי.

● **נערת כסלו**: אי־ריס דוידסקו, מלכת המים 1971. הצלם: ויליאם סעד.

● **נערת טבת**: חלית קתמור. הצלם: יעקב אגור.

● **נערת שבט**: שרונה מארש. הצלם: ויליאם סעד.

● **נערת אדר**: דנה צוויגנברג. הצלם: בארג דרק.

● **נערת ניסן**: אלמו־נית. הצלם אפרים קידרון.

● **נערת אייר**: דריה אולסן. הצלם: ויליאם סעד.

● **נערת סיון**: אבה קייזר. הצלם: גברא.

● **נערת תמוז**: שושנה מוסקוביץ. הצלם: גברא.

● **נערת אב**: חני פרי. הצלם: סמי בן־גד.

● **נערת אלול**: לילך ישורון, בת ה־11. הצלמת: אורה ישורון.

פסוקי השבוע

● **העתונאי יוסף („תו־מי") לפיד**: „זוהי הארץ הי־חידה בעולם שאורחיה מת־קשים להתקיים גם כשהם מת־פרנסים בכבוד; זוהי הארץ בה הוונחו המקלטים בצורה פוש־עת, אך הפושעים מוצאים בה מקלט; זוהי ארץ בה פנתר אי־נו חיה, אבל הוא גם אינו בן־אדם; זוהי ארץ בה המיסים הם בדיחה, וגם הבדיחות חיי־בות במס."

● **ראש־הממשלה גולדה מאיר**: „אינני מסכימה לה־יות בממשלה שיש בינה לבין ציבור הפועלים מלחמת מעמ־דות."

ברח מהשמש - נוסח ישראל

תצוגת אופנה של משקפי שמש נערכה השבוע על מדרכת רחוב דיזנגוף התל־אביבי. המשקפיים, שעוצבו על ידי התכשיטנים אלי ורחל גרא, הצליחו לעורר תשומת־לב, כאשר שחקנים וסתם יושבי בתי הקפה ניסו אותם. הראשונה שהרכיבה משקפיים מתוצרת גרא היתה השחקנית מריה של, בסרט „חמסין". לאחר שהסרט הוקרן בחו„ל, הוזמנו בני הזוג גרא לערוך תצוגה של משקפיים מטורפים — שהיו חלק מערכת תכשיטים שלמה, עשוייה כסף — בניו־יורק. את התצוגה השבוע הם ערכו ערב צאתם לשם. למעלה משמאל: חדוגמנית קארן דונסקי מדגימה מערכת נוסח פיליסיאנו. למעלה מימין: רחל גרא והדוגמן אבי בדוגמנות דרמטית. למטה משמאל: הדוגמנית חיפה יפה מגישה תפוח לאביר הרעב, נחום שליט, המדגים משקפיים הדומות יותר למסיכה. למטה מימין: אחותה של רחל גרא, איקה — אופטיקאית במיקצועה — מדגימה מסיכה שתיא משקפיים.

סבון היופי
אוליביה
Olivia
Olivia
מבית
עץ הזית

BOUTIQUE REVOLUTION PHOTO KIDRON CARMEL
ביו·מטיק
BIO·OR, BIO·MATIC...FANTASTIC!
שמן

בינג ליניאל

נערת תשרי

לנערה ולצעירה, יופי טבעי – הטוב באיפורים!

Natural Wonder של רבלון

אם את סובלת מאקנה ו/או מעור שמן — ודאי נזקקת לסידרת תכשירי הנעורים 'NATURAL WONDER' לעור־שמן, המונעת אלרגיה, והיא כבר עשתה למענך פלאים. אולם גם אם עורך הצעיר חופשי משומן — שמירתו ומיצוי מלוא־יופיו הטבעי יבטיחו לך הופעה נאה ורעננה בהווה ובעתיד. זאת תעשה עבורך סידרת 'NATURAL WONDER' לעור רגיל:

לניקוי N. W. FACIAL CLEANSER . . . . . .
תכשיר מוקצף על פנים רטובות, המנקה הייטב ולעומק, ומשאיר את פנייך נקיות וחלקות.

לריענון N. W. TONING LOTION . . . . . .
תמיסה ירקרקה, מקררת, מרעננת וממריצה, המייצבת את עור־פנייך.

ללחות ולהזנה N. W. DAY/NIGHT MOISTURIZER . . .
תחליב־לחות מזין, מרווה, מרכך ומחליק את עור־הפנים. לשימוש ביום ובלילה.

מסכת־פנים N. W. MASK . . . . . .
משחררת מעודפי־שומן ומסירה ראשים־מוגלתיים. מתאימה לכל סוגי העור־הצעיר.

דאגי לעורך היום – ותודי ל"רבלון" תמיד...

'NATURAL WONDER' TREATMENT COLLECTION BY REVLON

נערת חשון

נערת כסלו

Ω OMEGA
ארבע גירסאות
של אותו הדגם
מתוך האוסף החדש של
אומגה „מודה" —
בפלדת אל-חלד או
בציפוי זהב —
עם רצועות
בצבעים תואמים.
אומגה -
המילה האחרונה
בשעוני אופנה

„תראה איזו חתיכה הוא תפס..."
גולדסטאר
GOLDSTAR
"גולדסטאר" - סיבה טובה למסיבה טובה

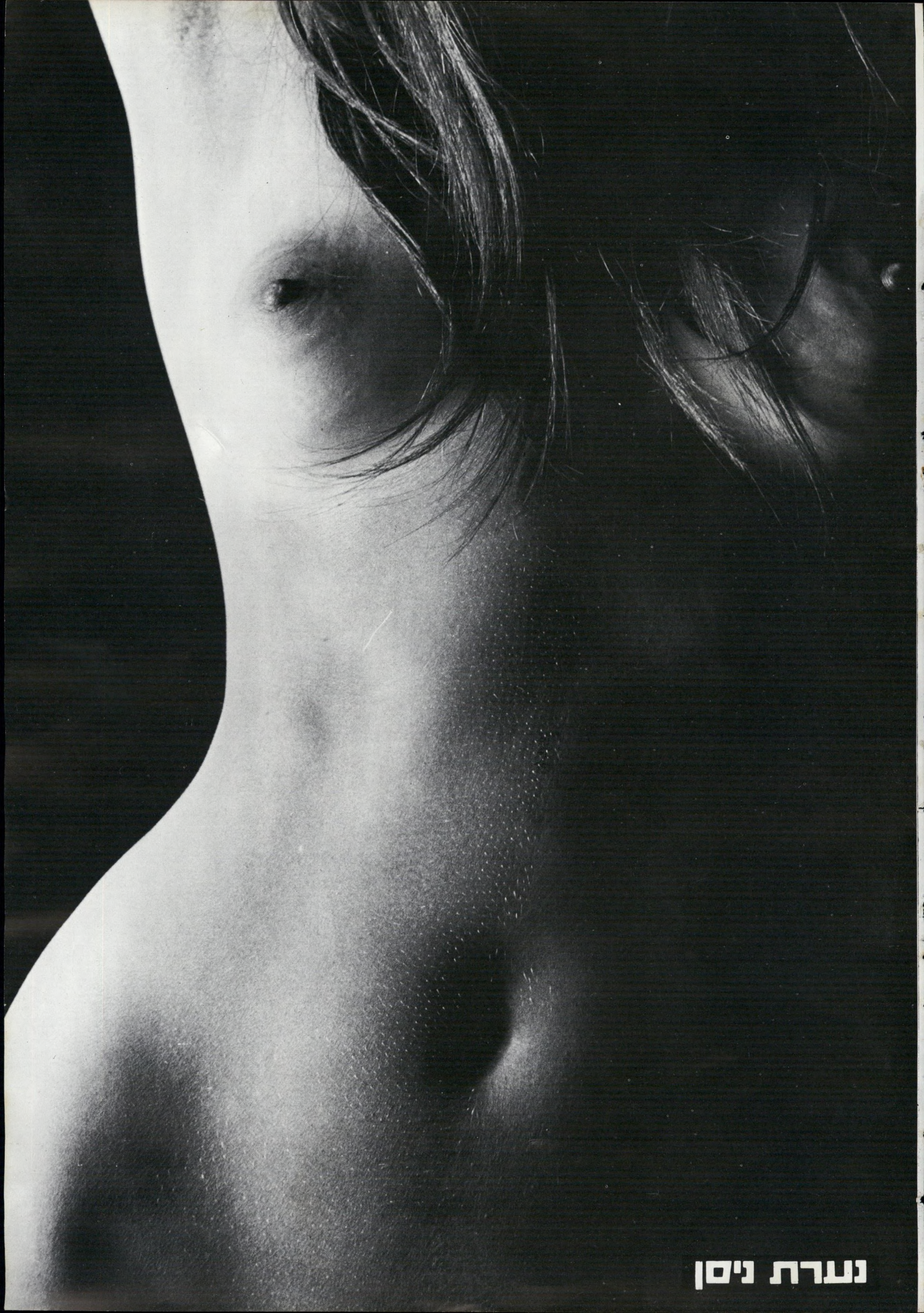
AQU
SPO

אלכוהול
סמים
עישון

נערת שבט

נערת אדר

נערת ניסן

נערת אייר

מעין אור זהוב, אור שופע, אור נוזל הנלכד בתוך בקבוק
Illumination Liquid Foundation של הלנה רובינשטיין

יש אור מיוחד מאוד בו את נראית יפה וזוהרת יותר. חלקו אור נרות, חלקו אור ירח וחלקו סתם אור אהבה.
הלנה רובינשטיין לכדה ומיגזה אורות אלה בבקבוק מהודר וקראה לו Illumination Liquid Foundation — מייק אפ נוזלי חדש אשר נוצר להסתיר פגמים קטנים בפנייך ולהשוות להם מראה עדין חלק ומשיי.
Illumination Liquid Foundation יקרין על פנייך זוהר מחמיא בכל מקום ובכל ביום ובלילה.
Illumination Liquid Foundation נוצר עבור פינוק פנייך היפים ביותר, באור ההולם אותם ביותר.

Illumination Liquid Foundation Helena Rubinstein

יעוץ קוסמטי ניתן חינם במרכז ההדרכה של הלנה רובינשטיין, שדרות קק"ל 94, תל־אביב, בימים ב' ו־ד' בין השעות 3.30—6.00 אחה"צ

רצונך במטבח מפואר?
העמידי במרכז תנור "פזגז"

כי תנור "פזגז" אינו רק תנור... הוא אינו רק מכשיר המתוכנן במירב שימת הלב לבישול מעודן יותר.. לטיגון מטעמים... לדברי מאפה לאניני הטעם ולגריל מהנה... **הוא הרבה יותר מזה!**
הוא מכשיר מפואר המרהיב בעיצובו... מכשיר המשרת נאמנה את עקרת־הבית ושובה את לבה... כן, גם לך דרוש תנור "פזגז"... באם מטבחך צר מדות או רחב ידים... באם משפחתך קטנה או ברוכת ילדים (כן ירבו) — ל"פזגז" יש עבורך התנור המתאים. מענה לכל משאלה...
הכנסי לאחד ממרכזי התצוגה שלנו וראי המבחר העצום — תנורי פאר — כל אחד מסוגל לשבות את לבך ולפאר את מטבחך.. בהחלט!
אגב — את קונה תנור מחברת הגז הגדולה בישראל ומצטרפת לכ־300,000 לקוחות מרוצות.

פזגז PAZGAS

רוצה שתהיי מרוצה

ומאחלת לך שנה טובה

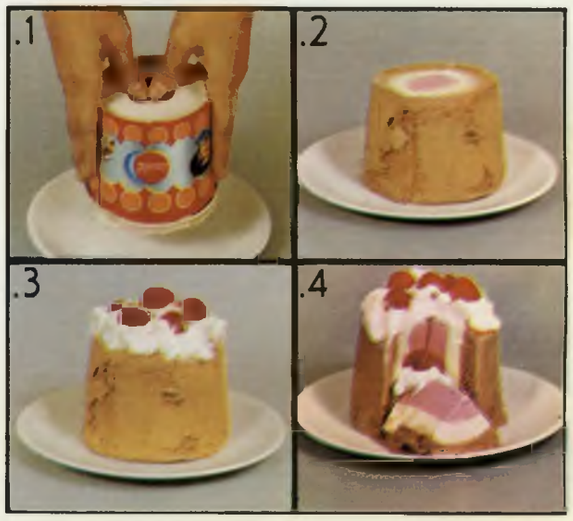
נערת סין

שטראוס מציג!

עוגת גלידה משפחתית בגביע מהפכני

* עוגה העשויה כולה קוקטייל גלידה - נוגט וניל ותות.
* מתאימה במיוחד למסיבות ימי הולדת ולארועים משפחתיים.
* ארוזה בגביע חסכוני נוח ומהפכני. בלעדי לשטראוס.
* הגביע המהפכני, מחסל את דביקות הגלידה לדפנות ומאפשר לך הגשה פיקנטית של כל הגלידה.

איך להגיש את עוגת הגלידה ?

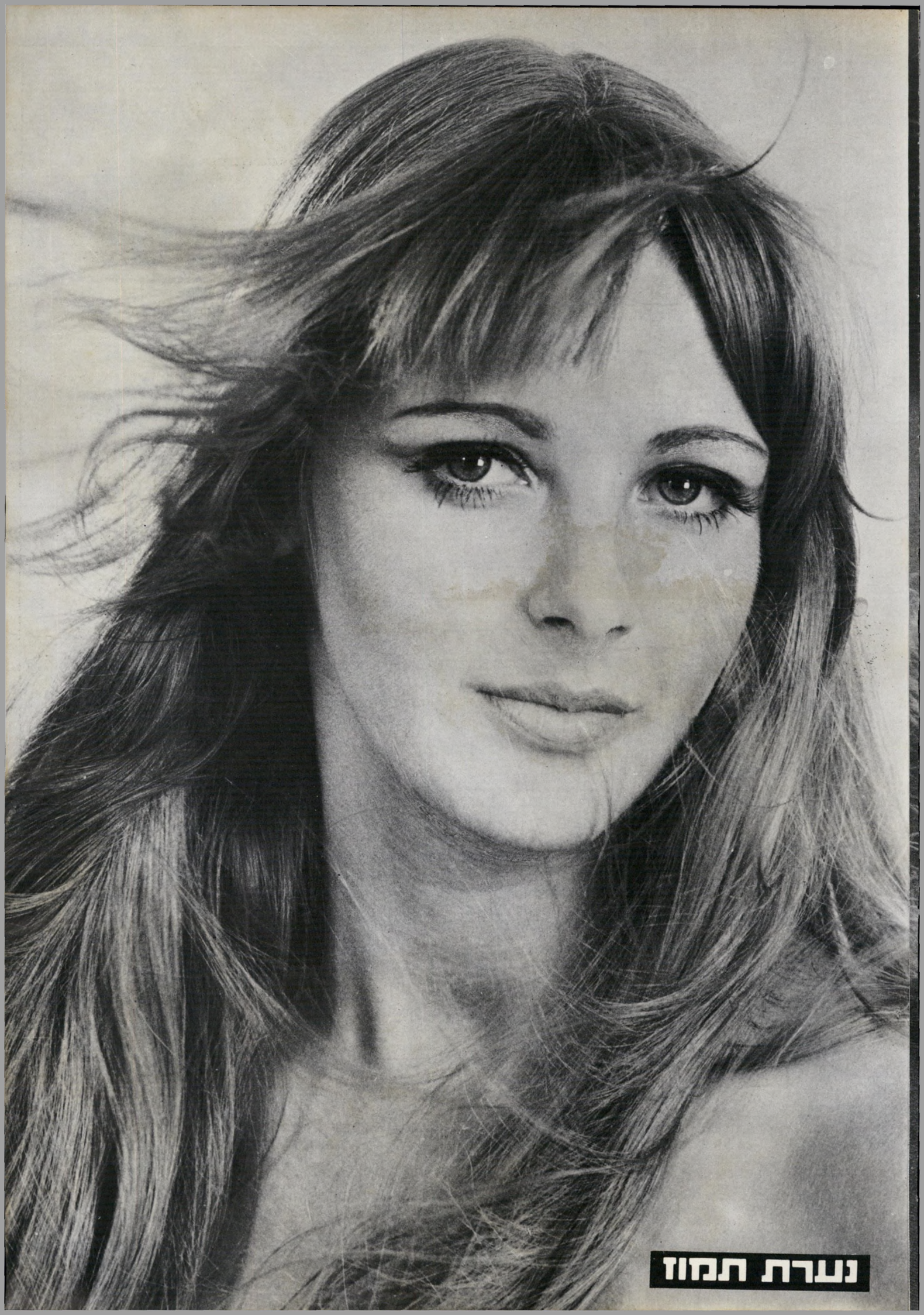
1. הפכי הגביע ולחצי על הגלידה דרך הנקב בתחתית.
2. כל עוגת הגלידה בשלמותה, מונחת לפנייך.
3. קשטי בפרות העונה או בקצפת. היא משגעת גם ללא כל תוספת.
4. פרסי לפרוסות והגישי לאורחים.

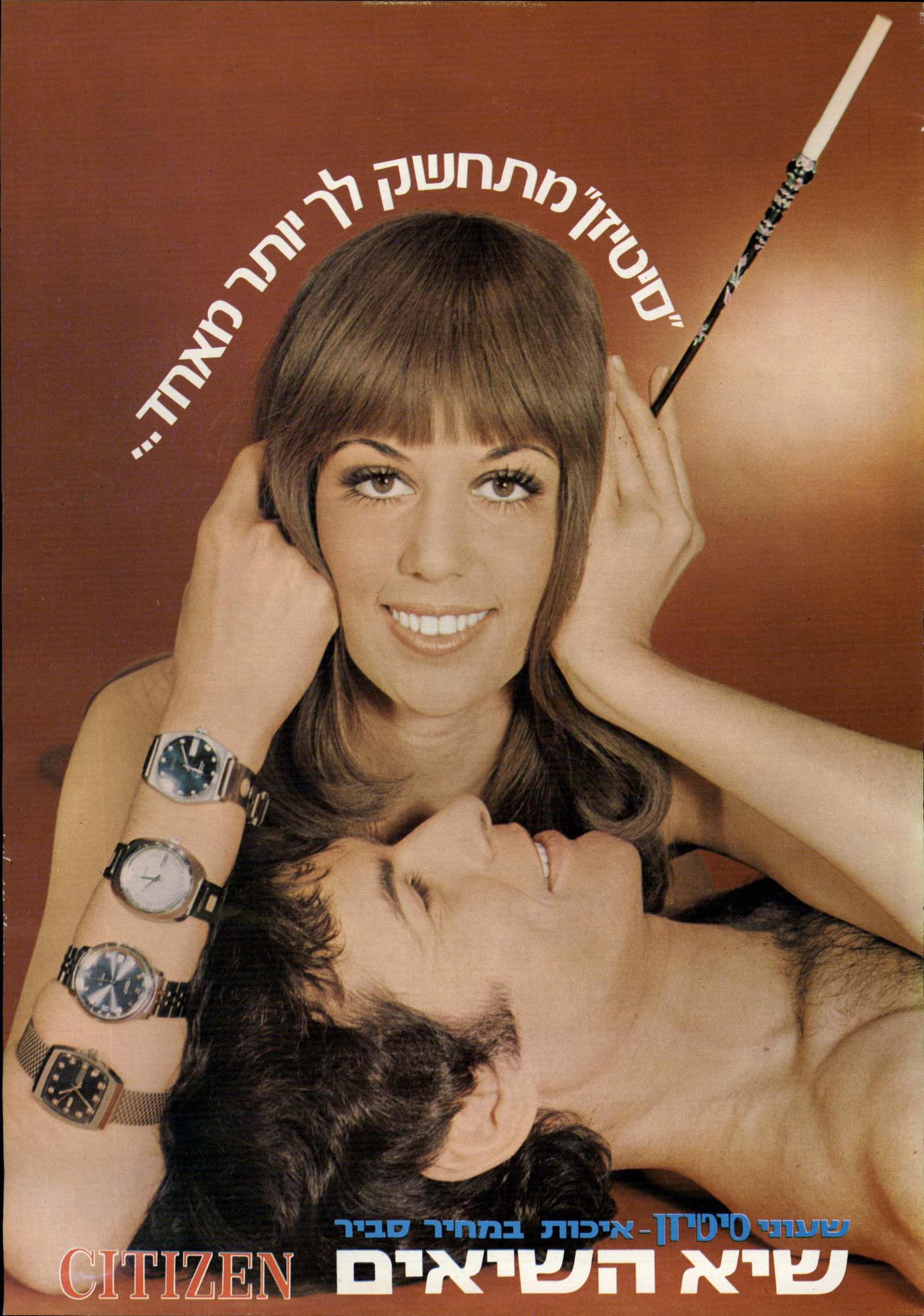
שטראוס מביא קיץ קריר לביתך.

שטראוס

Adv. Aroyo

נערת תמוז

"סיטיזן" מתחשק לך יותר מאחד...
שעוני סיטיזן - איכות במחיר סביר
שיא השיאים
CITIZEN

וויי ליבל זוכה בכל המדליות
לא בגלל עיצוב הבקבוק אלא
בגלל המשקה שבפנים.

THE QUEEN'S AWARD TO INDUSTRY
1966 1967 1969 1970

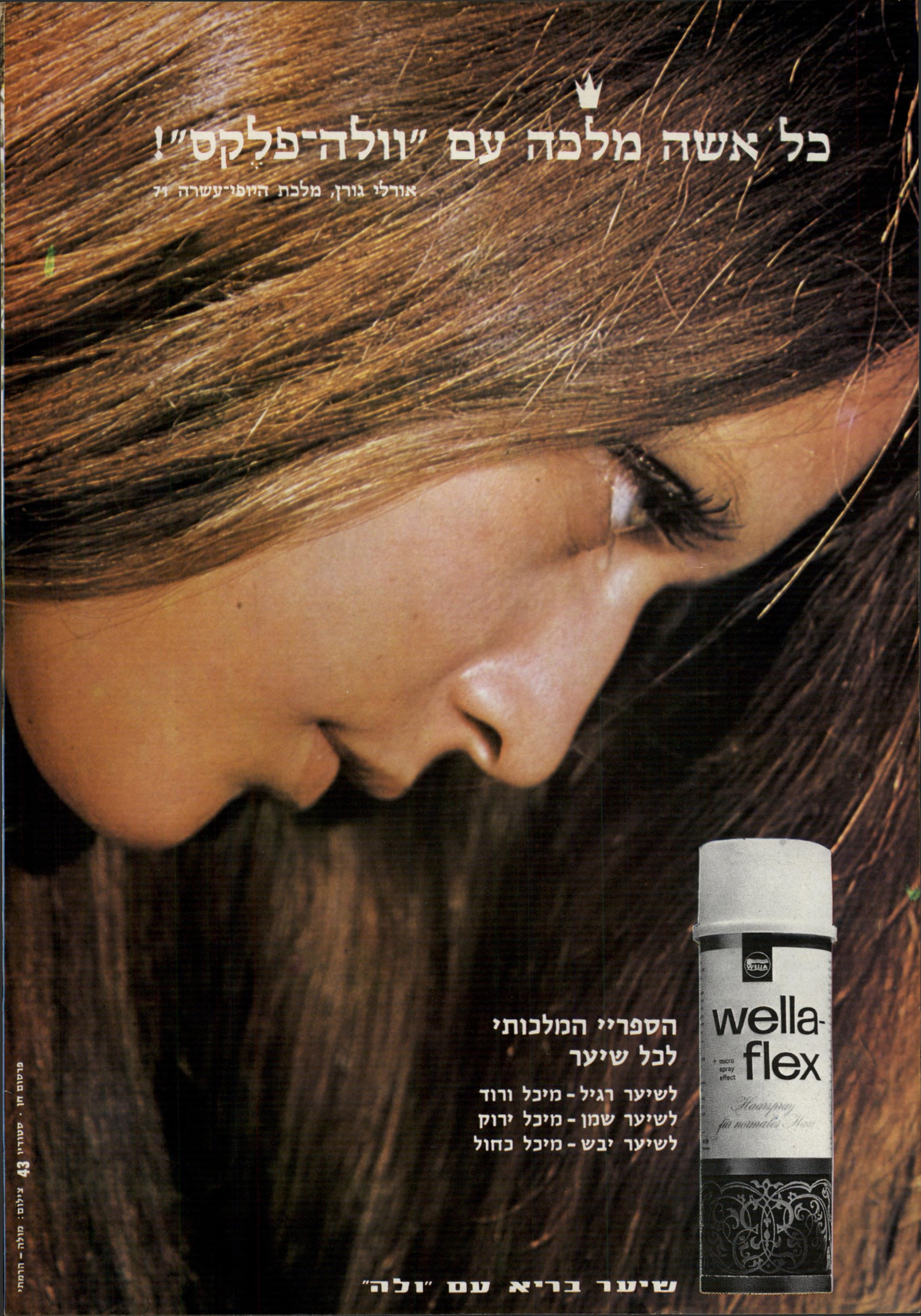
משלוח חבילות שי לחג מכל סוגי המשקאות
למוסדות וליחידים

ברכת חג שמח לכל בית ישראל מאחל מר ששון שבתאי,
מנהל חברת "יוש" בע"מ.

"יוש", יבוא ושיווק בע"מ, דיזנגוף 269, תל־אביב, טל. 446611.

נערת אלול

כל אשה מלכה עם "וולה־פלֶקס"!
אורלי גורן, מלכת היופי־עשרה וּ
wella-flex
+ micro spray effect
Hairspray for normales Haar
הספריי המלכותי לכל שיער
לשיער רגיל - מיכל ורוד
לשיער שמן - מיכל ירוק
לשיער יבש - מיכל כחול
שיער בריא עם "וולה"
פרסום חן · עמודיו 43 צילום: מולה – הרמתי

הנהלת חשבונות

אנחנו רשאים לשכוח,

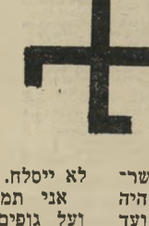
שרדר חייב לזכור

בהזדמנות אחרת, ומעל יריעה רחבה יותר, הבעתי את הדעה שאם רק אפשרי הדבר, עלינו לנסות ולשכוח את אשר העם הגרמני עולל לעם היהודי.

אדם אשר איננו מוכן לשכוח את אשר עשו לו ולבני משפחתו, באושוויץ, אדם המנציח יום־יום ושעה־שעה את אימת השואה — הופך את ביתו לבית־קברות, ואת חיי היום־יום שלו לסיוט שאין לו סוף.

יחד עם זאת טענתי שלשכוח ניתן רק את הדברים שאותם אנו זוכרים תחילה. לא הצעתי לדחוק את העבר. כי אם לראותו בעיניים פקוחות, ללמוד ממנו ולהשלים איתו. במלה אחרת: לשכוח. לגדל על פני הקברים סלק, תפוחי־אדמה — לא חשוב מה. משהו שיצמח, שיגדל ויתחיל מעגל־חיים חדש.

על אף כל זאת נתמלאתי שאט־נפש וחימה בשעת ביקורו של גרהרד שרדר בארץ. שר־החוץ ושר־ההגנה לשעבר של גרמניה המערבית היה חבר המפלגה הנאצית משנת 1933, ועד כניעתה של גרמניה. הוא היה פעיל בס״א, שמעלליו מונצחים עדיין בצילומי זוועה ב״יד ושם״. אך מתוך הביוגרפיה שלו, שנמסרה לעתונים על־ידי משרד־החוץ, נשמטו לחלוטין פעולותיו בין השנים 1933—1945, ואבא אבן אמר בתשובה לשאלתו של עתונאי שהוא אינו חייב לדעת את קורות חייו הפרטיים של כל אורח ממשלתי. הר שרדר עצמו אמר לעתונאי: ״לא באתי לישראל בכוונה לדון בביאוגרפיה שלי... לא מצאתי בחיי הפרטיים, ואף לא בפעולותי הרשמיות כשר בממשלה, כל מניעה לקבל את ההזמנה.״ נראה שפעילותו במפלגה הנאצית נכללת אצלו בתחום חיין הפרטיים, שעליהם איש אינו רשאי לחקור אותו.

אם כן, הזכות לשכוח את העבר שמורה, לדעתי, לקורבנות בלבד. הרוצחים ומשתפי־הפעולה שלהם חייבים לזכור את העבר שלהם לנצח. הם חייבים לשאת בעונש המינימלי הזה, ולנו אין כל זכות להמתיק את גזר־דינם. דבריו של שרדר הם יריקה בפני הקורבנות, והזמנתו ארצה על ידי משרד החוץ נראית לי כגסות־רוח הגובלת בפשע. שחרורו מביקור ב״יד ושם״ (מרסד שלא היה קם ללא תרומתו הצנועה של גרהרד שרדר לפתרון בעיית היהודים בגרמניה), הוא מעשה שלא ייסלח.

אני תמה מאוד על ״תנועת החרות״ ועל גופים כ״אירגון ניצולי השואה״ ו״אירגון קורבנות הנאצים,״ שלא התקוממו נגד ביקורו של שרדר בארץ, ולא מחו נגד נסיונו של משרד־החוץ לזרז את תהליך ההתיישנות.

אני מבין שהר גרהרד שרדר סייע ב־אספקת מסכות גז לישראל, לפני מלחמת ששת הימים. תודה לאל שלא נאלצנו להשתמש בהן. לא הייתי מופתע אילו נתגלו בהן מאוחר־מדי דפקטים קטנים, שאינם נראים לעין.

נני מסכימה להיות בממשלה שיש בינה לבין ציבור הפועלים מלחמה. לא אעמוד בסוף ימי בראש ממשלה החושבת איך לייצר מיליונרים. אם הממשלה היא נגד עניים, אין לה כל זכות להתקיים עוד שעה אחת.״

שום שר בממשלה — כולל, כמובן, שרי מפ״ם — לא העז עד כה להשמיע בפומבי דברי־ביקורת קטלניים כל־כך נגד ממשלת ״הפועלים״ שלנו. כאשר דברי קיטרוג נוראים אלה יוצאים מפיה של ראש־הממשלה עצמה, מחובתנו, נד־מה לי, לתפוס אותה במילה ולהשמיע באוזניה קריאת אתגר אחת קצרה: נו!״

ואינני מתכוון ל„נו! אם כך, תתפטרי סוף־סוף!״ משום שאין לי כל בטחון שהבא אחריה יהיה טוב ממנה. ספיר ימשיך לייצג את האינטרסים של המיליונרים, כפי שהוא עשה זאת ביעילות עד כה. משה דיין, כראש־ממשלה, יקח את העניינים ביד (זה האבר היחידי שבעזרתו מסוגל שר־הביטחון לתפוס בעיות כלכליות וסוציאליות) ויושיב ב־תי־סוהר כל עובד שישבות ללא אישור. יגאל אלון — אם תקרה כאן איזו רעידת־אדמה, או תאונה קטלנית, שכתוצאה מהן הוא ייבחר למלא את מקומה של גולדה — לא ילך־ביד עם ידו החזקה של ספיר, כך שהתפטרותה של גולדה לא תקטין את האי־צדק הסוציאלי המשתולל כאן עכשיו.

ה„נו!״ שאני מתכוון אליו הוא „נו, גולדה. אם כך המצב, אולי תעשי משהו בנדון! אם הגעת סוף־סוף למסקנות ש־אליהן הגיע בן־אהרון מזמן, אולי תקדישי את הפיניש במירוץ הפוליטי שלך להשגת המטרות שעליהן חונכת?״

אולי תגידי לספיר שיפסיק, לזמן מה (עד הבחירות לפחות!), לייצר מיליונרים ולדפוק את השכירים? אולי תטי אזון לדברי בן־אהרון, ותעזרי לו להוציא את המדינה מבוץ יחסי־העבודה, במקום להקיף אותו בחבורה של מפא״יניקים זקנים, הקושרים את ידיו בחבלים מתוצרת „ספיר את גולדה?״

אולי תעשי משהו כדי שהעם הזה, אשר בשמו את מדברת כל יום שני וחמישי, יקבל לפחות את הרושם כאילו הממשלה שלך דואגת למיליונרים ולעניים כאחד?

נו, גולדה. א־שוקל! תעשי משהו. או שתתפטרי באמת. האיומים התכופים שלך בהתפטרות הולכים ומאבדים מהאפקטיביות שלהם.״

דיין - סכנה לדמוקרטיה

נמאס לי להתעסק עם דיין כל שבוע, אבל איך אפשר שלא להגיב על דברי השטות שלו באותה ישיבה „גורלית״ של הנהלת המערך?

גולדה חושבת שכל משבר ניתן לפתור על ידי איום בהתפטרות ודיין, הסובל מתסביך־הכות, חושב שבתי־כלא נוצרו ליישוב סיכסוכי־עבודה.

לדעתו של בן האיכרים מנהלל, שביתת־פתע ללא התרעה של שבועיים מראש מהווה הפרת חוק, ועבירה על החוק במישטר דמוקרטי פירושה, לדעתו, הליכה לבית־הסוהר.

משהו קורה לו לדיין. העוצמה הטמונת במשרד, שעליו ממונה השר האימפולסיבי הזה, מעבירה אותו, כנראה, על דעתו. האיש לא יודע את אשר הוא שח. התיקון שנתקבל בכנסת אמנם קובע שעובדים חייבים להודיע שבועיים מראש על כל שביתה, אך בשום מקום לא נאמר שם שהעובר על החוק צפוי למאסר, או אפילו לקנס כספי. תיקון זה, שאנשי גח״ל כינוהו בצדק „חוק ללא שיניים,״ אינו קובע שום סאנקציות להבטחת ביצועו.

אם חבר מפלגת העבודה משה דיין חושב שיש להושיב בבתי־סוהר עובדים השובתים שביתת־פתע, עליו לשכנע תחילה את הממשלה ואת הכנסת שאין ערך לחוק אם העובר עליו אינו נידון למאסר, אך הוא חושב כנראה שאם אין דין — מספיק שיש דיין.

גם אם המחוקק היה קובע סאנקציות מפורשות בחוק הזה, היה בגזר־דינו של שר־הביטחון משום התערבות גסת בהליכים משפטיים, ונסיון להשפיע על בית־המשפט. ומעשה זה לכשעצמו הוא בלתי־דמוקרטי ומהווה, אם אינני טועה, עבירה על החוק. בית־המשפט שהיה דן את עברייני החוק אינו חייב בהכרח לפסוק להם מאסר, גם אם שר־הביטחון וחבר ההסתדרות משה דיין חושב שזה העונש המינימלי המגיע להם. השופט האובייקטיבי, שאינו שבוי בקסמי הכאריזמה של דיין, יכול להחליט להסתפק במאסר־על־תנאי, בהטלת קנס כספי, או אפילו באזהרה חמורה, הכל בהתאם לנסיבות העבירה.

המדינה, תודה לאל, עדיין אינה נתונה לשיפוטו הבלעדי של שר־הביטחון. בשטחים הכבושים הוא יכול אולי (וגם על זה עוד נטוש ויכוח חריף) להעמיד למשפט צבאי פקידי־מכס אזרחיים, שהכריזו על שביתה. אבל בתחום המדינה עניין כזה נתון, ביניתיים, בסמכותם של הממשלה ובתי־המשפט. והממשלה, ברצותה, רשאית להתעלם מעבירות על חוק־השביתות, כפי שהיא מתעלמת מביצוע חוקים רבים אחרים. אני לא מדבר רק על חוק כנוביץ׳ ועל הפגנות הדתיים ו־הפגנות ההזדהות־עם־יהודי־ברית־המועצות, שנערכו ללא רשיון.

קיימים במדינה הרבה חוקים, שכל אזרח שוחה בפניהם, חוץ מאזרחים חשובים יותר. ישנם, למשל, אזרחים המזיזים חביות, כדי לעבור בכביש־הסגור לתנועה, מבלי שהמישטרה תתבע אותם לדין. וישנם אזרחים אחרים השודדים אתרים ארכיאולוגיים, ומשתמשים בציוד ורכב צבאי (כולל הליקופטרים) לחפירת והעברת שללם, מבלי שהמדינה תתבע אותם לדין, אף כי, בעניין זה, קיים חוק מפורש, שהעובר עליו צפוי לקנס כספי כבד, החרמת הרכוש השדוד ו/או מאסר. לא עוד זאת אלא שהמדינה במקרים מסויימים, נותנת לעברייניים האלה פרס על־ידי השארת השלל בידיהם, ועריכת נשפים דיפלומטיים בגנים הארכיאולוגיים הפרטיים שלהם. זה קורה.

אם כן, עבירה על החוק במישטר דמוקרטי לא תמיד פירושה הליכה לבית־סוהר, כפי שקובע פרשן־החוק משה דיין.

גם אילו הכרתי אנשים העורכים חפירות ארכיאולוגיות ללא רשיון, לא הייתי מעלה בדעתי לתבוע את מאסרם. מי אני שאנסה להכתיב פסקי־דין לבית־המשפט? לכל היותר הייתי מוסר את שמם למישטרה, ומשאיר את השאר בידי התביעה.

רגע אחד! בעצם אני מכיר אדם אחד שערך וממשיך לערוך חפירות ארכיאולוגיות ללא־רשות. ואם המישטרה מעוניינת לדעת את שמו של העבריין — אני מוכן למסור אותו לחוקריה מרצוני הטוב, ומבלי שהם ינסו להוציא את האמת מפי בכוח.

להגנתו של טדי קולק

טדי קולק מוצא חן בעיני. בעיקר מוצאת חן בעיני העברית שבפיו.

לפני שבוע רעשה הארץ, כאשר בכורגע של ריחתה אמר „שק בתחת״ לאזרח בשם ד״ר יואל חייטובסקי, אשר ניסה לאיים עליו בתוצאות הבחירות הבאות. אותו דוקטור כל־כך נעלב, עד שמצא לנכון לשים עצמו ללעג על־ידי הגשת קובלנה פלילית שאותה הוא מוכן לבטל רק אם ראש־העיר יביע את התנצלותו בפומבי.

אני, במקומו של טדי, לא הייתי מתנצל בפני הדוקטור. „שק בתחת״ הוא ביטוי לגיטימי בעברית מדוברת של הבעת מורת־רוח ואי־שביעות רצון. כל המשתמש בביטוי זה אינו מעלה על דעתו שיפרשו אותו כלשונו. אני מסופק מאוד אם ראש עיריית ירושלים היה מסכים לשלשל את מכנסיו, אילו ד״ר חייטובסקי היה מוכן להיענות להזמנתו.

הגידוף הישראלי הבסיסי הזה אינו צריך להעליב איש יותר מאשר „לך לעזאזל,״ „ימח שמך,״ „תבוא מארה עליך,״ „תדבק לשונך לחיכך,״ „יעלו עשבים בלחייך״ או „כוס אביך בזוג נעליים.״

מבחינת נוחיות הביצוע, גידוף זה בוודאי יותר קל מאשר הליכה לעזאזל. כיוון שקודם הארכיאולוגים צריכים לקבוע את מקומו המדוייק של עזאזל. וזה לוקח זמן. אחר כך, כאשר ייקבע המקום על־ידי שלט צהוב של אגף העתיקות, יהיה כרוך המיבצע בהליכה ארוכה. וזה מעייף.

„שק בתחת,״ לעומת זאת, היא אחת הקללות הקלות והנוחות ביותר לביצוע. האיש נמצא לידך, משלשל בתנועה מהירה את מכנסיו, אתה מתכופף, מרביץ נשיקה, צ״ק־צ׳אק וגמרת עם העסק. זה גם לא מיבצע כל־כך בלתי־נעים. הלוואי שיהיו לי ככתלפים לירות בבנק כמה תחתים שנישקתי בימי חיי, מבלי שיבקשו ממני לעשות את זה. להיפך: לא אחת נזקקתי לשיכנועים ממושכים ולפוילע־שטיק אינטלקטואלים לפני שבעלי־הן זיכו אותי בתענוג.

אני בטוח שטדי קולק לא התכוון להעליב את ד״ר חייטובסקי. הוא בסך הכל הציע לו לעשות את מה שפקידי־עיריה רבים מוכנים לעשות לו, שלוש פעמים ביום. אילו היה לד״ר חייטובסקי שמץ הומור, היה מקבל את הצעתו של טדי קולק, תופס את ראשו בשתי ידיו ומנשקו על פניו. ככה ייעשה לאיש המבקש שיינשקו לו בתחת.

אני רק מקווה שלטדי קולק, במיקרה זה, היה די הומור כדי לא להגיש קובלנה פלילית נגד ד״ר חייטובסקי.

נו גולדה: או ש, או ש!

אני עדיין נרעש ונפעם מההצהרה האמיצה, שגולדה מאיר מסרה בשבוע שעבר לנוכחים בישיבה „הגורלית״ של הנהלת המערך.

לדברי „הארץ״ (8.9.71) אמרה שם ראש־הממשלה את הדברים הבאים: „אי־

פועלים ושכירים: הממשלה דופקת אתכם! אל תצביעו בשביל המערך!

פרושבוקה

„מלחמת העולם השלישית — בת נהרסה התרבות של אירופה ואמריקה, ושבה ניספו כ־200 מיליון איש ב־24 שעות — פרצה באוקטובר 1962.

„עם גילוי טילי־התקפה סובייטיים בקובה, מול חוף ארצות־הברית, הטיל הנשיא ג'ון קנדי מצור ימי עם האי. אותה שעה חשו אוניות סובייטיות, עמוסות טילים נוספים, לעבר האי הממותק.

„העולם כולו עצר את נשימתו. שעה אחרי שעה, התקרבו זו אל זו אוניות שתי המדינות. משני עברי האוקיינוס הוכנו הטילים הבינישתיים לירי, מטוסי־ההפצצה של כוחות־המחלומה נעו בשמיים לעבר יעדי־הם הקבועים מראש, כשמצצות־המימן מוכנות להטלה.

„הכל היה תלוי באיש אחד. ניקיטה כרושצ'וב נתן את הפקודה — קדימה ! בשעה 17.50 של היום השלישי נתקלה האוניה הסובייטית הראשונה במסך המצור של חיל־הים האמריקאי. המשחתת „אלבמה" ירתה את היריה הראשונה של מלחמת־העולם...״

כל זה יכול היה להיות כתוב בספרי־ההיסטוריה — באותן ארצות ששרדו אחרי השואה.

אם זה לא קרה, הרי זה הודות לאיש שהחך השבוע לעולמו.

■ ■ ■

כ אשר הופיע לפתע לעיני העולם, שנה־שנתיים אחרי מות סטאלין, נראה כימעט כדמות היתולית.

האיש עצמו כאילו השתדל לחזק תדמית זו דווקא. קומתו הנמוכה והשמנמנה, הקרחת המבהיקה, האף הסולד הסלאווי של מוז'יק טוב־לב, סיגנון־הדיבור העממי, ה־משובץ באימרות־עם ופיתגמים של סבתא — כל אלה יצרו את הרושם שהינו איש מוגבל, עממי, משעשע, אנטי־גיבור, או גיבור בעל־כורחו.

לא פעם היה שתוי בהופעות פומביות. הוא השתעשע בחילופי־דברים גסים עם עתונאים זרים. הוא דפק בנעל על שולחנו בעצרת או״ם (אגב, לא בנעל שלו, כפי שחשבו בטעות. הנעל הובאה על־ידי אחד מחברי המישלחת הסובייטית.)

אחרי העריץ המגואל בדם, יוסיף ואסיריו־נוביץ דגאשווילי, המכונה סטאלין, ג'ינגיס־חאן המודרני, נראה כרושצ'וב כזיצן שקספירי, כאיש שתפקידו במחזה הוא להסיג את המתח לשעה קלה.

העולם קיבל אותו, שמח לקראתו, נהנה ממנו.

■ ■ ■

א זם ניקיטה סרגייביץ' כרושצ'וב היה רחוק מאד מן הקאריקטורה הפשטנית, שהוא צייר בעצמו. דמותו היתה הרבה יותר מסובכת — כשם שהיתה דרך־חייו.

בן־הפועלים חסר־ההשכלה, הכורה הרוסי שגדל ב־אוקראינה, שעלה בסולם הביורוקרטיה הסובייטית עד שהפך עוזרו המקורב של סטאלין, האיש שמילא תפקיד חשוב בקרב על סטאלינגרד ולאחר מכן בחיסול ניצני הלאומנות האוקראינית, שעמד לייד גוויית סטאלין, שיזם את הריגת ראש־הבולשת הרצחני לברנטי בריה — הגיע לשיא חייו בספטמבר 1956, ברגע שעמד על דוכן הקונג־רס ה־20 של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, ונאם את „הנאום הסודי" המפורסם, בו חשף את פשעי סטאלין.

הנאום ירד כברק על ראשיהם של מאות מיליונים, שסטאלין היה בעיניהם — עד לאותו יום — שמש ה־עמים, גאון כל הדורות, אבי הפרולטריון הבינלאומי. נשברו „לוחות הברית" של משה שמיר, נעלמה „המו־לדת השניה" של יעקוב חזן, חרב עולמם של מאמינים ללא־ספור.

תוך כדי כך נשכח שניקיטה כרושצ'וב היה עצמו שותף מרכזי בכל אותם פשעים, שדרך על ערימות של גוויות בדרכו אל על, שמעולם לא היה מגיע אל חצר החאן האדום לולא היה מוכן בכל עת ליחך את פינכתו, למלא את פקודותיו ללא היסוס, לרקוד לפי מיצוותו.

(פשוטו כמשמעו. פעם פקד סטאלין על כרושצ'וב לרקוד ריקוד־עם אוקראיני לעיני מישלחת זרה, כהלצה משפילה.)

מאחורי חיצוניות עממית ופשוטה זו התחבא אדם קשה, ביצועיסט שלא נרתע משום דבר. האיש שרכש את לב העולם בחולכמותיו, לא ידע חוכמות אל השילטון.

■ ■ ■

ל זכותו של כרושצ'וב יש לרשום שהצטיין בגילוי־לב רב, בתארו את התקופה ההיא.

יש ויכוח לגבי אמיתות הספר המרתק, כרושצ'וב זוכר. מקורו לוטה בערפל, ואולי עתה, אחרי המוות, ייוודע יותר על איסופו. יתכן שאכן נכתב על־ידי האיש, הוגנב לחו״ל, כדי להנחיל להיסטוריה את האסולוגיה שלו. יתכן שרק חלק ממנו הוגנב, והשאר שוחזר. יתכן שחובר כולו, כסיעת הסובייטים, על־ידי הבינן האמרי־קאי — שאסף בקפדנות כל מילה שיצאה מפיו באוזני ידידים, מבקרים, מישלחות, עיתונאים. כך או כך — יש לדברים צליל אותנטי, ואין לי ספק שהתיאור נכון ב־עיקרו. מה גם שהוא מזדהה, בעיקרו, עם תיאורו של דז'לס, הכופר היוגוסלבי, שתיאר אף הוא את אווירת החצר של העריץ הגרוזי.

יש פצינות בספר זה, שלא יישכחו בנקל.

הנה סטאלין, מוקף חבר־מרעיו, באולם ההקרנה ה־פרטי בקרמלין, חוזה כדרכו בסרטי־קאובוי אמריקאיים, שנלקחו כשלל באירופה, ללא תרגום, כששר־התרבות הסובייטי מסביר בנוסח: „הגיבור שולף אקדח... הגי־בור יורה... האיש השני נופל ומת...״

הנה אנשי צמרת השלטון, היושבים במשרדיהם בתום יום־עבודה, באפס מעשה, מחכים להזמנתו של הרודן הקשיש, שלא יכול היה לישון, ועל כן לא הניח לאיש בסביבתו לישון. המסיבות האינסופיות, כשגדולי המדי־נה, ארוניהם של מיליונים לחיים ולמוות, משתדלים בכל כוחם להישאר ערים — שמא יירדמו ויעלו על עצמם את חמתו הקטלנית של הקשיש.

הנה סטאלין עצמו, בערוב ימיו, יוצא אל מירפסת מעון־הקיץ, מבלי לראות איש, כשהוא ממלמל לעצמו שאי־אפשר לבטוח באדם, שכולם בוגדים.

תיאור של ימי־הביניים, „אפלה בצהרי־יום" — כמדינה שקמה על פי הלכה הומא־ניסטית של יהודי גרמני, בכוחו של מהפכן מק־צועי גאוני, שאחד ממעשיו האחרונים היה לחזהיר את עמו ומפלגתו כפני סטאלין, כצוואה שנגנזה ע״י סטאלין ונחשפה ע״י כרושצ'וב.

■ ■ ■

א ילו היו קיימים גן־עדן וגיהינום, בניגוד להלכה של מארכס־אנגלס־לנין, היה נערך עתה אי־שם ויכוח סוער — לאן ?

מה יטה את כף המאזנים — שותפותו של כרושצ'וב בפשעים שהפיקו מיליוני קורבנות — או עוז־רוחו בחשיפת פשעים אלה ?

התערבותו הברוטאלית לשבירת המרד ההונגרי — או חלקו בהצלת העולם ממלחמת־השמדה נוראה ?

אילו זה היה תלוי בי, הייתי גוזר את הדין לפי שאלה פשוטה: האם היתה ברית־המועצות, בתום תקו־פת שלטונו, מקום טוב או רע יותר מפי שהיתה בהגיעו לשילטון העליון ?

התשובה לשאלה זו תטה את כפות המאז־ניים לצד זכות.

מישטרו של סטאלין היה — כעדותו של כרושצ'וב עצמו — עריצות טוטאלית. לא היה בו זכר לשילטון החוק, לחופש האדם, ואף לרחמים פשוטים.

אחרי הרפורמה הגדולה של כרושצ'וב, לא הפכה ברית־המועצות לאוטופיה דמוקרטית. אבל הונחו בה יסודות לחוקיות, לליברליזציה. סולז'ניצין וייבטושנקו החלו צועדים את צעדיהם הזהירים הראשונים תחת של־טונו של איש זה. וגם אחרי שהודח לפתע, אי־אפשר היה להחזיר את השעון אחורנית.

כאשר נודע לסטאלין שוועד היהודי האנטי־פאשיסטי, גוף שמילא תפקיד חשוב במאבק נגד הנאצים, הציע ל־הפוך את חצי־האי קרים למדינת הקורבנות היהודיים — רצח סטאלין את חברי הוועד, עד האחרון שבהם.

מסע־דריפות נגד היהודים היה עלול להגיע למימדים של שואה, לולא מת בעוד מועד. עלי־לת הרופאים היתה אות ובאות.

בימי כרושצ'וב היו מישפטים כלכליים נגד ספסרים יהודיים, ופעם התחלקה לשונו בדברו על ה„אברמו־ביצ'ים".

אבל אין להשוות את מצב יהודי ברית־המועצות אחרי כרושצ'וב למצבם לפני כן.

עצם העובדה שיהודים מעזים כיום לפנות אל ממ־שלות העולם וישראל, שנחתמות עצומות, שנודעים ב־עולם הפרטים על משפטיהם — מעידה על התזוזה הכ־בירה שחלה. בימי סטאלין, היה רק מטורף מעלה אפ־שרויות כאלה על דעתו.

המאזן הכללי הוא, כך נדמה, בכל זאת חיובי.

מובן שאין זה הישג של איש אחד. כרושצ'וב ביטא את רוחו של דור שעייף מן העריצות, שחפץ ליהנות מהישגי הסיתות.

■ ■ ■

ב מלחמת העולם השניה, שלט דור הענקים — סטאלין, צ'רצ'יל, רוזבלט.

כרושצ'וב שייך לעידן הבא — תקופה שבה שלטו אישים שלא היו ענקים, אך שהיו בעלי אופי אישי חזק, שהטביעו את חותמם על דמיון העולם — קנדי האמרי־קאי, כרושצ'וב הסובייטי, ויוחנן ה־23 על כס הוואתיקאן.

כרושצ'וב הודח זמן קצר אחרי רצח קנדי ומות יוחנן. עימו הגיע לסופה תקופת האישים הבולטים. בעו־לם השתלטו אנשי־המנגנון הזהירים, הפוליטיקאים מן המניין: ברז'נייב וקוסיגין ברוסיה, ניכסון באמריקה, חבריהם בארצות האחרות.

בעידן זה הפך כרושצ'וב לאנאכרוניזם עוד בחייו, כימעט למוצג מוזיאוני — שנים מעטות בלבד אחרי שהודח, זמן רב לפני שהלך לעולמו.

מי שנפל בתקופת סטאלין, נפל ישר לתוך הקבר. אחד השינויים הבולטים בימי שילטונו של כרושצ'וב היתה שיריביו שהודחו — מאלנקוב, כגנוביץ, וורושי־לוב, בולגאנין — נשארו כולם בחיים לפחות בעת ההדחה.

התנהגה העוקרי מרוח חדשה זו היה כרושי־צ'וב עצמו. הוא מת מהתקף־לב בגיל 77 — גורל שמעטים מן הבולשביקים הוותיקים, בני תקופתו של סטאלין, זכו לו.

סופי מרגלן

בדימוס: שנה לפני מותו

(המשך מעמוד 20)

בתום שלושים ימי האבל, פנה לוי ל־מגן דויד, ביקש הסבר. „אשר לראות את הקבלה על התשלום?" ביקשה ה־פקידה. „לא ייתכן שגבינו סכום כזה."

דויד הציג את הקבלה. „אבל אדוני, זו לא קבלה של מגן דויד. זו חברת אמ־בולנסים פרטית."

בהתאם להוראות משרד הבריאות, אין מגן דויד מעביר נפטרים באמבולנסים שלו. הן מסיבות רפואיות, והן מסיבות אסטטיות. על רקע זה, הוקמו באיזור תל־אביב רבתי מספר חברות אמבולנסים פר־טיות העוסקות בכך, — והגובות סכומי־עתק תמורת שירותיהן.

מאליו מובן, שחברות פרטיות אלה זקו־קות לקשרים בחברא קדישא, בבתי־החו־לים, ובמגן דויד — כדי שאלה יפנו אלי־הם את הלקוחות.

מתים — לא אנחנו. בתיאוריה, א־סור לעובדי מגן דויד להיות קשורים ל־חברות הפרטיות. עליהם רק לענות לצי־בור כי מגן דויד אינו מעביר נפטרים.

כך — בתיאוריה. על המתרחש במצי־אות, מדווח כתב העולם הזה אריק לביא: „צילצלתי 101, ביקשתי אמבולנס להע־ביר נפטר." „אנחנו לא מעבירים נפט־רים," השיבה המרכזנית. „אבל אני אע־ביר נפטר." „אנחנו לא מעבירים נפט־לקול של גבר, שמאוחר יותר התגלה כ־נהג אמבולנס — של מגן דויד — בשם

מנהל רפאלוביץ
„טובות הנאה? לא ייתכן."

צבי אלון. אלון ביקש את חכתובת, הב־טיח לשלוח לי אמבולנס. בשלב זה, הזד־דהיתי בפניו, ביקשתי לשוחח עם מנהל התחנה."

המספר הראשון. „זה לא ייתכן," הגיב המנהל, מרדכי רפאלוביץ, בתדהמה, הזעיק את אלון. זה הכחיש הכל.

על־מנת לשכנע את המנהל, ערך לביא ניסוי נוסף. למחרת, בנוכחות רפאלוביץ, צילצל שנית למרכזנית מגן דויד. ביקש אמבולנס להעברת נפטר. „תתקשר נא למספר 721003, והם ישלחו לך אמבולנס," השיבה המרכזנית.

רפאלוביץ המשיך להיות נדהם. „זה ודאי מקרה," הגיב. „לפקידה יש בספר את מספרי כל החברות הפרטיות, והיא מסרה כנראה אחד המספרים."

הכתב ורפאלוביץ נכנסו למרכזיה. „מדוע מסרת דווקא את המספר שמסרת?" שאל המנהל.

„זה היה המספר הראשון שראיתי," השיבה המרכזנית.

בדיקה קלה הוכיחה, שלפניה היו שני מספרים בלבד — זה שמסרה, ומספר נו־סף — שגם הוא היה שייך לאותה חברה.

מכות וקינאה. „לא ייתכן שעובדי מגן דויד מקבלים טובות הנאה מהחב־רות הפרטיות," טען רפאלוביץ בתוקף. „ועוד איך מקבלים," טען בתוקף לא פחות אחד העובדים הוותיקים בתחנה. „יש מחיר קבוע — בין 20 ל־25 ל"י — תמורת כל קליינט ששולחים לחברה ה־פרטית. בין בעלי האמבולנסים הפרטיים ישנה תחרות פראית, שמגיעה מדי פעם למכות."

„לא ידעתי כלל על קיום הבעייה," ה־גיב יצחק שני, המנהל הארצי של מגן דויד. „אבקש בדחיפות מהמבקר הפנימי שלנו לחקור אותה."

האם באמת נועדו מטעני החבלה במזוודות התיירות להתפוצץ יחד עימן במטוסים?

ט רק כזה לא סופק מזמן לציבור תאב ההתרגשות. היה זה סיפור שהסעיר כל דמיון, זעזע את לבבות כו־לם, החל בנערות המספרה וכלה בציני־קאים. אפילו מחברי הרומנים הרומנטיים המצולמים, לא יכלו להמציא דבר מרגש יותר.

שתי צעירות אומללות, תמימות ו־פתיות, נופלות קורבן לשני מאהבים אכ־זריים ומוגי־לב, המנצלים את רגשות אהבתן והופכים אותן לפצצות חיות מעו־פפות, כשהם שולחים אותם במטוסים ל־ישראל בידיעה שיתפוצצו יחד עם המטו־סים וכל היושבים בהם. מה יכול להיות אכזרי יותר? איזה מתח מרגש יותר? וכמו בכל הרומנים המצולמים, הסתיים גם זה בהפי אנד, כשבשני המקרים התי־ערב אלוהים, באופן ישיר או באמצעות שליחיו, וחולל ניסים כאלה שהתרחשו רק בתקופת האבות.

ההזדמנות נוצלה עד תום. במשך שבוע הולעטו אזרחי ישראל בידיעות וסיפו־רים, שרובם סתרו זה את זה, זכו אף לשתי הצגות משטרתיות, שבאמצעות ה־טלוויזיה הביאו את האימה לכל בית ול־כל ילד.

בסיומו של פסטיבל „הפצצות של אל־על," שרק שביתת עובדי המכס העיבה עליו, עדיין ריחפו הרבה סימני שאלה מעל הפרשה. הסיפור נראה יותר מדי יפה מכדי שיהיה אמיתי. והיו יותר מדי גירסות סותרות מכדי שהסיפור לא יהיה אמת.

פצצות מעופפות או לוקשים פורחים

איפה המנגנונים?

א חרי סינון יסודי, נותרו העוב־דות הבאות ברורות מעל לכל ספק:

● שתי התיירות, הפרואנית וההולנ־דית, הגיעו לישראל במטוסי אל־על, כש־ברשות כל אחת מהן מזוודה ובה חומרי נפץ. ברשות התיירת הפרואנית, שיצאה לישראל מלונדון, היה מטען של 9 קילו־גרם חומר נפץ, ונפצים חשמליים. ברשות התיירת מהולנד, היה מטען של 400 גראם חומר נפץ, נפץ חשמלי ופתיל רועם באורך של 23 מטר.

● שתי התיירות לא ידעו על מה שנמצא במזוודות שהביאו עמן. המזוודות גם לא היו מיועדות לאיש ואיש לא היה מיועד לקבלן מידן. שתיהן גילו כי ה־מזוודות שבידיהן מכילות חומרי נפץ, רק אחרי שהסתבר להן כי רומו בידי מאהביהן ששלחום לישראל, (מבלי שה־אחת תדע על קיום רעותה), ובדקו בעז־רת אחרים את תוכן המזוודות.

● בד בבד עם יציאת שתי התיירות המתפוצצות לישראל, נעשה נסיון להכ־ניס למטוס אל־על עוגה בה הוצפן אק־דח צעצוע, נסיון שהתגלה בעוד מועד. כתוצאה מגילוי זה נערך חיפוש במזוו־דות נוסעי המטוס, בהן היתה גם התיי־רת מפרו, אך לא נמצא בהן דבר.

עובדות אלה מוכיחות דבר אחד: נע־שה נסיון של חבלנים ערביים לשלוח לישראל חומרי־נפץ במזוודות נוסעים ב־מטוסי אל־על. בשלב זה אין כל סיוע לטענה שאמנם נועדו המזוודות להתפו־צץ באוויר.

נערת הפצצה הפרואנית

דיליה רוברטו, התופרת הפרו־אנית בת ה־21, שנתפסה אחרי שנשאה עימה במזוודה, שניתנה לה בידי מאהבה הערבי־הברזילאי, 9 קילוגרם של חומרי־נפץ, במסיבת העיתונאים שנערכה השבוע במשטרת תל־אביב ליד „הפצצה המעופפת" יושבת מתורגמנית. המשטרה לא התירה לצלם את נערת הפצצה ההולנדית.

כאשר הוצגו מזוודות־התופת בפני ה־עתונאים, הן לא הכילו כל מנגנוני פי־צוץ. אנשי המשטרה גם לא ידעו להס־ביר אם היו מנגנונים כאלה. עוד יותר מזאת: לכל מי שיש לו ידיעה בסיסית

(המשך בעמוד 63)

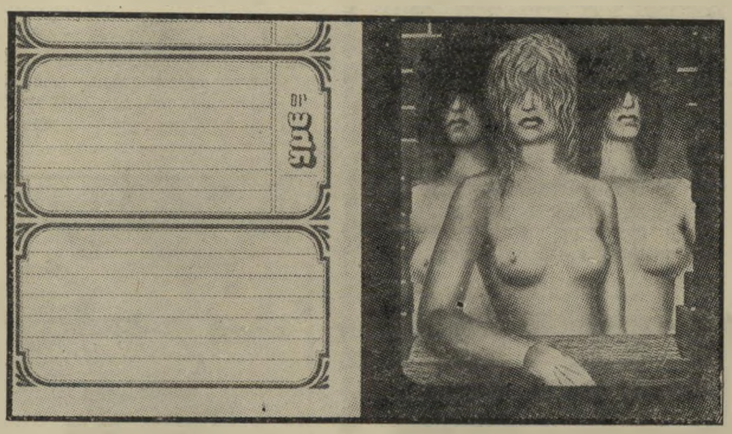
במדינה

חינוך

הערומים והמכוערים מגיעים לגימנסיה

מה שחסר עד היום לתלמיד התיכון הישראלי, זה קצת מגע ישיר עם הצד המחוספס יותר של החיים — הפרוצות והקבצנים, עלובי־החיים והנרקומנים, אנשי השוק ודוגמניות עירום. כהשלמה לכל אלה — קצת חוכמת חיים משל אלבר קמי, פרידריך ניטשה, אונורה דה־באלזאק, אריק פרום ודומים.

זאת, לפחות, דעתם של שלושה אמנים צעירים — הגרפיקאים אשר עין־דור (28) ומויקי לוי (19), והצלם שמעון אודיג (24). השלושה אינם מתיימרים להיות מאורות גדולים בתחום החינוך.

היומן לתלמידי תיכון
סמים ומישגל בכיתה

בתחום העסקים, לעומת זאת, הם מאירים די טוב, לאחרונה. נראה שגם רעיונם האחרון, השלמת־חינוכם־לקראת־החיים של בני הטיפשעשרה, יתגלה כעסק לא רע.

מישגל בכיתה. השלושה עומדים להוציא לשוק בימים הקרובים יומן לתלמיד, המיועד לתיכוניסטים, אשר יהיה משובץ בדוגמאות — בציור, בתצלום, ובטקסט — „שנועדו להכין את הצעיר לקראת יציאתו לחיים." כפי שמסביר זאת עין־דור. „כשהתלמיד יצא מבית־הספר, שיהיה מחוסן כבר בפני הרחוב, שידע שזו מציאות שעליו לחיות איתה."

דוגמאות למציאות שהצעיר יפגוש כשייצא לרחוב, אך בינתיים יוכל לפגוש כבר בין דפי היומן שלו: דוגמנית־עירום יפהפיה, פרוצה ולקוח במישגל, זוג מאוהב, גיבן חולף ברחוב, ציורים אירוטיים, קבצן מחטט בערימת סחבות — וגם צעירה המזריקה לעצמה סמים.

„תמונת המישגל, או ציוריו האירוטיים של בירדסלי, לא נועדו להרגיז," מסביר מויקי. „דברים אלה הם חלק מאיתנו. הם נועדו ליצור תקשורת בין אדם לאדם."

השאלה היא, כיצד יגיב ציבור המורים על היומן החדש. שלושת היוזמים אינם רואים כלל מדוע שמישהו יגיב בשלילה: „בכוונה החלטנו בשלב ראשון שלא להיות מקוריים מדי, מאחר שהקהל בארץ עדיין לא בשל מספיק לחומר מקורי," הסביר עין־דור. „השלב הזה נועד רק להדליק את הנוער."

תל־אביב

לא באש ולא במים

צילצול הטלפון העיר את סימון סבק משנתו בארבע לפנות בוקר: „המסעדה בוערת," בישר הקול מעבר לקו.

סבק התחלחל: „לא בגלל המסעדה," סיפר השבוע. „המסעדה זה כלום. הדבר הראשון שקפץ לי לראש, זה שלושת הסועלים הערביים שנשארו בקומה השנייה, לעשות נקיון."

תוך דקות ספורות, הגיע למקום השריפה. שלדג, מסעדת הדגים המפורסמת שלו, היתה אפופה להבות. מבטו של סבק סרק את הסביבה. באנחת הקלה גילה שניים מפועליו על מדרכה בסמוך, בריאים ושלמים. „איפה ג'וני?" שאל אותם.

ג'וני היה כינוי החיבה של הפועל הטורקי שלישי, עבדל חי בן ה־16. וג'וני זה עתה מת.

מוות מרגיע. היה זה ג'וני שהציל את שני חבריו ממוות. כשפרצה השריפה בקומה התחתונה, ישנו השניים בקומה השנייה, לאחר שהחליטו לעשות הפסקה בעבודתם ולחטוף תנומה. ג'וני העיר אותם, והשלושה נמלטו. בחוץ, נזכר לפתע ג'וני כי שכח, במחבוא בקיר בתוך המסעדה, סכום כסף.

הוא חזר ועלה לקומה השנייה — דקות לפני שהגיע סבק למקום. כששכבו להבות, גילו הכבאים את גופתו של ג'וני.

מותו הטראגי של הנער, ואובדנה של המסעדה, שהפכה תוך שעה ממיכרה זהב לערימת פחם, היו מכה קשה לסימון סבק ולשותפיו. אולם לא הראשונה. הם סבלו מכות רבות בחייהם.

ניצל מטביעה. ביחוד שותפו של סימון, אהרן בריקמן (52). מאז עלה לארץ בן 17 עם עליית הנוער, חי אהרן על הים, התפרנס ממנו — וניצל ממנו. ב־1939 היה בספינה רחוף, שטבעה ליד חופי קפריסין. אהרן וחמישה אנשי צוות אחרים היו הניצולים היחידים. שנתיים אחר כך, היה על סיפונה של חפז אל־רחמן, יחד עם מלח בשם שלמה אראל — לימים מפקד חיל־הים — כאשר הספינה טבעה בסערה עזה ליד חוף לטקיה בטורקיה. באותה שנה הספיק אהרן להינצל מספינה נוספת שטבעה כשהיה על סיפונה — ספינת הדיג שפע.

עם הגיל, חדל אהרן לרדת למצולות אישית. אולם המסורת נמשכה. ב־1966 נשרפה ספינתו הפרטית ניב, שהיתה ספינת הדיג הגדולה בארץ.

ספינת הדיג החדשה שלו, חווה, עדיין לא המשיכה במסורת.

המיתון פגע. דרכו של סימון סבק היתה רטובה פחות. ב־1934, עם עלותו ממצריים, התיישב בקיבוץ המסילה, סלל כבישים כמו כל חלוץ וטוב. שנתיים אחר כך, כאשר נפתח נמל תל־אביב, עבר לעבוד בו. תחילה כפועל פשוט, לבסוף כמנהל עבודה. כאשר הוחלט על סגירת הנמל, ביכר לא לעבור לאשדוד, לקח את פיצוייו, ועם שותפים קנה אולם גדול בבניין החניון בכיכר דיזנגוף, בו־מטרה להקים שם מסעדה. הבניין, שאמור היה לצמוח ל־36 קומות, נעצר, עם פרוץ המיתון, בקומתו הרביעית. חישובי הכדאיות של סימון ושותפיו ירדו לטמיון, ותוך הפסד ניכר הם יצאו מהעסק. בשארית כספו, נכנס סימון כשותף במסע־

שיא מבקרים עולמי
יפן—סקנדינביה—גרמניה
הסרט שעבר בהכנסותיו את מ.א.ש.

לתלמידות:

בלהה גיא — סגנית ראשונה למלכת המים 1971.

תמר אהרונסון — הנערה הפוטוגנית.

שולמית היין — מלכת הרגליים היפות ביותר.

ושולמית חנני — סגנית ראשונה לנסיכת ים־התיכון.

ברכותי הלבביות והצלחה במקצוע הדוגמנות

לאה פלטשר

„שק בתחת!"

אמר חדי קולק לפרופסור חייטובסקי

השלום הזה שאל: האם אחה בעד?

„שק בתחת," ענה ראש עיריית ירושלים, תדי קולק, לד"ר יואל חייטובסקי, מרצה בכיר לכלכלה באוניברסיטה העברית.

היה זה ביום השני שעבר, בפתח בניין העירייה, כאשר ד"ר חייטובסקי, יחד עם קבוצת הורים נוספים, הגיע למקום כדי למחות על שלילדיהם, לא נמצא עדיין מקום לימודים, בגלל עבודות בנייה שלא נסתיימו בזמן בבניין בית־הספר. „אתה רוצה להיבחר פעם נוספת? נתראה עוד לפני הבחירות," הטיח חייטובסקי בקולק. קולק, טרוד במאמציו לפתור את חבעייה ונתון בלחץ, ענה את תשובתו ההיסטורית.

האם היתה זו תשובה פרלמנטרית? האם חיית א ת ה משתמש במטבע לשון זו? שאלה זו הפנה „העולם הזה" למספר ראשי ערים ולאישי ציבור. תשובותיהם:

שמואל רכטמן, ראש עיריית רחובות:

לא, לא הייתי אומר שזה ביטוי פרלמנטרי — אבל כמה שאני יכול להבין את תדי קולק! אנשים באים אליך, אומרים „אני הצבעתי בעדך" — ומבקשים כל מיני דברים שיכולים להוציא אדם מהכלים. אני עצמי לא השתמשתי בביטוי כזה, אבל לפעמים זה דרש ממני התאפקות לא רגילה.

עורך־דין חנניה גיבשטיין, ראש עיריית ראשון־לציון:

הביטוי איננו פרלמנטרי. אני אישית מקווה שלא אזדקק לא אי פעם, אבל אני בהחלט מבין לנפשו של תדי קולק. הלחץ העצום, ולעיתים לא מוצדק, מצד הציבור, עלול להביא כל ראש עיר נורמלי להתפרצות.

ח"כ דב מיזמן:

זאת מלה שמתאימה לראש עיר? זה מתאים ליליד מהרחוב. אני לא חושב שצריך להשתמש בביטוי כזה. אני נמנע משימוש בביטויים אפילו הרבה פחות חריפים.

ח"כ ישעבר עורכת־דין שולמית אלוני:

הביטוי הוא אמנם לא פרלמנטרי, אך אני אישית דווקא השתמשתי בו בהזדמנויות. ואם ירגיזו אותי במידה מספקת, אני מסוגלת להשתמש בו שוב. התגובה של תדי קולק היתה לדעתי במקומה. התעוררה בעייה — והוא לא ניסה להשתמט ממנה, אלא ראה עצמו אחראי, לקח את הטיפול בעניין — אז שלא יזרקו לו את הגט בפרצוף.

ח"כ יורם אריזר:

במקום תשובה, יש לי סיפור: הבן שלי, בן שש, השמיע לי לפני יומיים את אותה פנינה בדיוק. הזהרתי אותו שיפסיק להתבטא ככה, כי אחרת הוא עוד יגדל להיות ראש עיר.

גד יעקובי, סגן־שר התחבורה:

אני אישית לא השתמשתי עדיין בביטוי זה. אם אשתמש בו? מאז שנחרב בית־המקדש, ניתנה הנבואה לאנשים שאינני רוצה להימנות עליהם. הביטוי לדעתי אינו פרלמנטרי, ואני מניח שתדי היה מעדיף להימנע ממנו. יחד עם זאת, אני סבור שההתגרות בעניין הבחירות, בשעה שידוע שהוא טורח להסדיר את העניין, היתה בהחלט מיותרת.

אשר אזר, ראש עיריית איתי:

אני לא הייתי משתמש בביטוי זה.

עובד בן־עמי, ראש עיריית נתניה:

הסיגנון הוא האדם.

אליאב

אלוני

וייצמן

גיבשטיין

בן־עמי

יעקובי

ח"כ ד"ר משה סנה:

תדי קולק לא השתמש בביטוי בפרלמנט אמנם, אך אינני חושב שגם בחיים הציבוריים יש להשתמש בו. אני, מכל מקום, אשתדל גם להבא לשלוט בעצמי ולא להשתמש בביטוי.

ח"כ אריה (ליובה) אליאב:

סתם תפסו אדם על מילה שפלט בשעת רוגזה. כדאי אמנם לספור עד עשר, לפני שמדברים, אבל לא צריך להיתפס לכל מילה. לתדי יש יותר מדי מעלות וזכויות, מכדי שיעשו לו זאת. אני אישית איננו יודע איך אגיב אם ירגיזו אותי. אף אחד איננו יודע.

ח"כ שמואל תמיר:

איש ציבור איננו צריך להשתמש בביטוי כזה. אני הייתי בוחר לי ביטוי מתאים, שאיננו פוגע.

ח"כ חיים לנדאו:

לא הייתי רוצה להתייחס לזה.

ח"כ מנחם פורוש:

לא הייתי רוצה להיכנס לתוך הנושא הזה.

ח"כ אליהו ששון:

אני עצמי לא הייתי משתמש בביטוי זה.

ח"כ ד"ר יוסף גודלשמידט:

אני מקווה שלא אשתמש לעולם בביטוי זה, כמו שלא השתמשתי בו בעבר. תדי קולק טען שהאיום של הפרופסור נגדו היה בלתי הוגן. לפי דעתי, זה בכל זאת לא מצדיק שראש עיר יאבד את עשתונותיו.

פרופסור ישעיהו ליבוביץ:

יש לנו דאגות חמורות יותר. אינני מוכן לבזבז על זה אפילו חצי דקה. ההתבטאויות של תדי קולק לא מעניינות אותי.

ח"כ ישראל ישעיהו, מזכיר כללי של העבודה:

ביטוי לא נאה. אני לא השתמשתי, ולא אשתמש, במילה כזו.

ח"כ משה ברעם:

לא פרלמנטרי. בהחלט לא.

אורי זוהר:

אינני יודע במה מדובר. אני לא קורא עיתונים.

אהוד (מיכ.) עזר וייצמן (מגיב בצחוק רועם):

זאת התגובה היחידה שלי. רק תגיד שצחקתי.

ח"כ מרדכי פורקים:

הביטוי הוא לא פרלמנטרי. אני לא אומר שצריך להשתמש בו — אבל הרגיזו אותו. ידוע שתדי קולק עשה מאמצים על־אנושיים בעניין פתיחת בתי־הספר. כולנו רק בני אדם.

ח"כ יהונתן יפרח, ראש מועצת שדרות:

אני לא הייתי משתמש בביטוי זה. לא מעל במת הכנסת, ולא מחוצה לה. מאידך, אי אפשר לשפוט אדם אחר. צריך לבדוק מה הביא אותו לכך.

ח"כ מרדכי בן־פורת, ישעבר ראש מועצת אור־יהודה:

מה שאני חושב על הנושא הזה, זה באמת לא לפירסום.

דת דגים אלמונית בצפון העיר, בשם שלדג.

המסעדה האלמונית פרחה, הפכה למסעדת צמרת, כשבין אורחיה הקבועים משה דיין, עזר וייצמן, קצינים ופקידים בכירים ואנשי עסקים.

תשובה למכה. למרות שהאיזור בו שוכנת שלדג ידע שריפות לא מעטות לאחרונה, בייחוד במסעדות ודיסקוטקים, טוען סימון כי הוא — כמו מכבי־האש — מאמין שהשריפה נגרמה כתוצאה מקצר חשמלי. כך או כך — תשובתו למכה שפקדה אותו היא חד־משמעית: הקמתה המהירה מחדש של שלדג.

בינתיים, כדי לא להשתעמם, הוא ואהרן פותחים בסמוך חנות נוספת, שתספק דגים ופירות־ים למסעדות ומלונות ברחבי תל־אביב. „שריפות, טביעות — צריך יותר מזה כדי לעצור אותנו,"

אומר פועל הנמל הוותיק. „רק שהלב כואב לי על ג'וני."

דרכי אדם

עסקים ותענוג —

לא הולכים יחד

בתיקו במס הכנסה, מופיע זלמן וסרמן* (58) כפנסיונר. בשכונת מגוריו בעיר התחתית בחיפה, ידוע הפנסיונר הקשיש, החי בצינעה עם אשתו בדירת חדר ומטבח בקומת קרקע אחורית, כמלווה בריבית — וסרמן תמיד נכון לעזור.

„אני בצרה". לא רק לעזור, כפי שהתברר השבוע. אחת מלקוחותיו היתה בת של שכנים, צעירה בלונדית העובדת כספרית במספרה בהדר. לפני שלושה חודשים הופיעה הנערה בת ה־17 אצל וסרמן, ביקשה הלוואה של 600 ל"י, לא יכלה להסביר לאיזה מטרה, לא יכלה לתת גם שום ערבות. לבסוף, פלטה במצוקה, נוכח שאלותיו של הקשיש „אני בצרה."

וסרמן הבין למה התכוונה. הוא החתים את הנערה על שטרות, נתן לה את הכסף ללא בטחונות.

כצפוי, לא הצליחה הצעירה לעמוד בהתחייבויותיה. החזירה בקושי את הריבית. לאחר שלושה חודשי הלוואה, לא הצליחה להחזיר אפילו לירה מהקרן.

מאהב יוקד. וסרמן התחיל ללחוץ, איים כי יציג את השטרות להוריה. לאחר האיומים, בא הפיתוי: הוא הסביר לצעירה, ברמזים עדינים, כי יהיה מוכן להחזיר לה את השטרות — אף בלי שתחזיר את הכסף.

הבלונדית נעתרה. לאחר כמה ימים, קבעה איתו פגישה בביתה לשבת הקרובה, שאז אמורים היו הוריה לנסוע לביקור בירושלים.

בשעה אחת־עשרה בבוקר בשבת, התייצב המאהב היוקד בבית שכניו, נתקבל בסבר פנים יפות על־ידי העלמה, הוכנס ללא גינונים של טקס לחדרה „תתפשט, אני כבר נכנסת," הורתה הצעירה בטון של יום־יום.

וסרמן התפשט, התיישב בנוחיות על המיטה, ממתין לבואת. הוא לא נאלץ להמתין הרבה.

דלת החדר נפתחה, והבואת באו: בפתח עמדה הנערה החשוקה — לבושה מאוד. לצידה עמדת הגברת וסרמן.

*) השם מוסווה.

אמנות

תיאטרון

ז'אקו, מלך הנמל,

מחפש חתיכה

ז'אקו: מה אתה עושה פה?
פועל: פורק מיטען מאיסטנבול.
ז'אקו: זאת עבודה? לפי התקנות אתה יוצא לקורס־ייעול.
פועל: ייעול?
ז'אקו: אבל בהול!
פועל: והמיטען?
ז'אקו: שיחכה. עד שתגמור ללמוד.
פועל: זה יתקלקל!
ז'אקו: מה לעשות? יחי התקנות.

נראה להם
נראה להם
ובמנות קטנות.
מה יוצא כשעובדים
לפי התקנות."

קורא יקר,

אם נדמה לך שהדו־שיחון הזה כבר מוכר לך מאיזשהו מבט טלוויזיוני או ראיון רדיופוני או אולי כותרת של איזה צהרוני, כל הכבוד לך. יש לך זיכרון מצויין. שתי נקודות.

ואם אתה חושב שכל דימיון בין הח־רוזים האלו (שגגנבו לפי התקנות, וב־אמצע החזרות, מספר הפזמונות של „שמח בנמל") למוג־האוויר בנמל חיפה, בנמל־התעופה, בנמל־אשדוד, ובכל מקום אחר במדינה שם עושים החבר'ה הדפוקים עבודת נמלים כל־שהיא, אינו מקרי בהח־לט — שוב הצדק אתך. בהחלט.

כי שמח בנמל הוא מחזמר חדש על בעיות עבודה בישראל. והסיבה היחידה לכך ששמו אינו עצוב בנמל, היא על־פי עדות מחבריו, יורם מטמור ושמעון יש־ראלי, ש„זה לא קונץ לכתוב מלודרמה. מספיק להסתכל בעתונים ולבכות. אבל אצלנו, כבר הרבה שנים, זה הו־ך תמיד שלנו הם כאלו אנשים משונים: אפילו כשנדמה שהם הולכים על סכינים ושאו־טו־טו — יישפך פה דם, תמיד ישנה איזו בדיחה פה ושם."

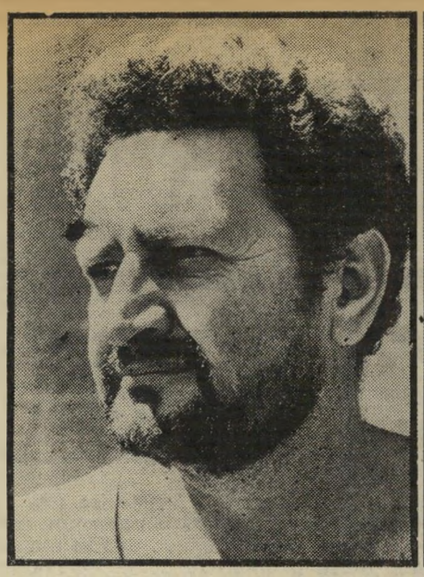
חוב לאומי במכולת. ואם לקחת בחשבון שמטמור (מי שנכנס לים) וישׂ־ראלי (סתם יום של חול) הם כבר חברים הרבה שנים טובות, אי אפשר להבין איך זה כששני חברים כותבים על שני חב־רים ושני הגיבורים שלהם הם לא סתם חברים כי אם ידידי־נפש: ז'אקו מלך הנמל, הוא אחד שהכל הולך לו. גם ברוך הולך לו. הולך לשבת בשבילו בבית־הסוהר, לא פעם אחת כי אם פעמיים.

כי שניהם עובדים בנמל ויודעים ש־שקספיר אמר שמי שיש לו יש לו, ומי שאין לו גם כן רוצה שיהיה לו; אבל ביום אחד משתנים האינטרסים של ז'אקו, באופן פרטי מאד (וזאת אומרת שנכנסה לו אשה לנמל), ואז הוא מתחיל לעשות פתאום קונצים כאלו אה־לה־יהושוע פרץ. וברוך מנסה להרגיע אותו ואומר לו: „אתה זוכר שאמרת פעם שיש לנו חוב לאומי?"

„חוב לאומי! חוב לאומי," רוטן ז'אקו המלך — „ומה עם החוב במכולת?"

„בכל פעם שאנחנו מכניסים תיקון ב־מחזה — אנחנו מוצאים את זה בעיתון יום אחרי כן," מסביר אורגד ורדימון. מדוע השקיע את כספו בנמל בביטחון, למצאו על פני המים.' „סוף סוף," הוא טוען, „מחזה מצחיק על מציאות עצובה."

ובינתיים שמח בנמל, כי כל ה„מי ומי" עובדים בעליו: הבמאי יוסף מילוא, וה־פיזמונאי דן אלמגור („אנחנו משתפים פעולה בחשק מאז מחברות החשק"), ה־מלחין משה וילנסקי (שמעידן שושנה דמארי עד פיזמוני פירסומת תדיראן הוא מלחין שתמיד מעודכן), המעבר אלכס וייס (שאפילו אלילי פופ בני טפש־עשרה קוראים לעזרתו, כשהם נתקעים על קוצו של צליל), אושיק לוי (שכבר טוענים שמה שעשה קדבלן ליהורם גאון יעשה ז'אקו לאושיק, וזאת אומרת, כל הכבוד), שמעון ישראלי שהוציא ממחבואים את קול הבס שלו (המפורסם עוד מימי „קום בוקר כנס בקר! אחחחחחח..."), ורק דבר אחד יפה עדיין חסר: איזו חתיכה יפה־פיה שיודעת לנדנד, וכשהיא עוברת כל הנמל רועד — או אם אתם מכירים אחת כזו, יש עבורה עוד תפקיד פנוי ועומד.

ז'אקו מלך הנמל וחברו ברוך ב„שמח בנמל"
יפהפיה שיודעת לנדנד, וכשהיא עוברת כל הנמל רועד

נישואין אזרחיות

קומדיה על טרגדיות

לילא דמעות (מאת סטרינדברג, בעי־בוד פרידריך דירנמט; התיאטרון הקאמרי). נשמותיו של סטרינדברג ה־תועות בנבכי־תסביכיהן הופכות בלבושו המילולי־המבריק של דירנמט למשהו הדומה יותר לפארודיה על חשבון עצ־מן. מה שנשאר ממחזהו הכאוב של סטרינדברג הוא מערכון ציני להחריד על הנישואין, גדוש הברקות לשוניות בתירגומו הקולע (לרוחו של דירנמט, כמובן) של נתן זך.

ההצגה יפה ומלוטשת. התפאורה וה־תלבושות של אריה נבון הולמים זה את זה ומבליטים את הקרירות והנקיון שיש בעיבוד מיוחד הזה. שלישיית השחקנים המשחקים את ה„קומדיה על טרגדיות הנישואין האזרחיות" כפי ש־כינה זאת דירנמט, מקצועיים ומהוק־צעים והיוצרים כל אחד פארודיה על טיפוס בזכות עצמו, הם: יוסף ידין (שזמן רב לא הזדמן לו תפקיד תפור לפי מימדיו הפיסיים ועם זאת כל כך מדוייק ובלי הגזמות); שמעון בר, ש־הדגיש את הצד החלקלק והערמומי ש־בצלע השלישית לנישואין ויתיקי־סבל; ועדנה פלידל, המיטיבה לרקוד על עצ־בי בעלה ולהרקיד אותו במחול המוות האין־סופי של שניהם.

יגאל בשן: אל־על!

יגאל בשן בפסטיבל פאלרמו
עם כושיות מתנועעות

האיטלקים חמי־המזג השליכו קלי־פות על זמרת בת־ארצם, שלא השביעה את רצונם, הגיבו בחוסר נימוס אופייני להופעתה של ג'ולי דריסקול, וקיבלו ב־מחיאות־כפיים מאופקות כוכבים כמו מנפרד מאן, או „הדברים הנחמדים".

מי הצליח בפסטיבל הפופ בפאלרמו, שהסתיים השבוע? דווקא אחד משלנו, יגאל בשן, המשתתף שם בפעם השנייה ברציפות. במיכתב ששלח ארצה מספר יגאל עצמו:

„כאשר הגעתי לכאן, כיומיים לפני הפסטיבל, עשיתי הכרה עם לחקה אמ־ריקאית רבת־משתתפים, חמישה כושים ועשרה לבנים, הנשמעים בערך כמו „האבות והאמהות". שם הלהקה: „אפ וית דה פיפל — אל־על העם".

„בילינו את הערב יחדיו, ושרנו להנא־תנו. התוצאה היתה מוצלחת כל־כך, ש־מארגן הפסטיבל הציע שהם ילוו אותי גם בחופעה. הלהקה, המשמשת כלהקת ייצוג אמריקאית, הסכימה, המעבד ה־מוסיקלי שלהם עשה לי מיספר עיבו־דים לשירים שתבאתי עמי, ובבוקר שלפ־ני פתיחת הפסטיבל ערכנו חזרות מזו־רזות על הבימה, אשר ניצבה בשדה רחב־ידיים, בפרברי פאלרמו.

„אינני יכול לתאר לכם את הרגשתו של זמר ישראלי כמוני, כאשר הוא מו־צא את עצמו לפתע מלווה על־ידי להקת־קצב אמריקאית מעולה, וקבוצת זמרות כושיות מתנועעות מאחוריו ומאלתרת ליווי קולי רבגוני. הרגשתי בעננים, וכנר־את שגם נשמעתי בהתאם, כי קהל די נכ־בד התאסף במקום, אף כי נותרו כמה שעות עד התחלת הפסטיבל עצמו.

בערב, שעה שכוכבים כמו ג'ולי דריס־קול ומאנפרד מאן לא זכו לתגובה מיו־חדת, קיבלו אותי ואת האמריקאים ב־התלהבות רבה, ואני מוכרח לומר שזאת היתה החוויה הגדולה ביותר שהיתה לי עד עכשיו, כזמר."

כך כנראה, חשבו גם העיתונים, אשר ציינו למחרת היום את הופעתם של יגאל בשן ולהקת „אל־על העם" לאטרקציה העיקרית של אותו ערב בפסטיבל.

„יש בחורות שמתרוממות מהר. אצלי - זה אחרת. לאט-אבל בטוח", אומרת תמי אלוני

דיין של לימון אחת התמונות הרבות של תמי בעיתונות חוץ — שלא כמו רבות אחרות — לא נועזת. תמי, כמו אן טוכמאייר וג'וזי כ"ץ, שייכת לקבוצת ישראליות המרבות להצטלם עבור עיתונות חוץ. עם קידום הקריירה הקולנועית שלה, הכריזה תמי ברורות: „גמרתי עם הצילומים."

„אני משגעת גברים!"

צ'יחודים שומרי מסורת, ראש ה־שנה הוא הזמן המתאים לחשבון ה־נפש. תמי אלוני איננה שומרת מסורת במיוחד, אולם ראש השנה הוא זמן מת־אים לחשבון הנפש גם עבורה, החליטה.

ביחוד השנה.

למה דווקא? כי הנה עתה מלאה שנה מאז החלה בקריירה הקולנועית שלה. ישבה אם כן לעשות חשבון — והסיכום מצא־חן בעיניה.

„ממש נידהמתי," מדווחת היא. „לפני שנה, כשהתחלתי את דרכי הקולנועית — לגמרי במיקרה, ותמורת השכר המגוחך של 175 ל"י הסרט — לא חלמתי שאגיע כל כך רחוק."

היום — עם ריקורד כה מרשים של חמישה סרטים באורך מלא, ארבעה סרטי טלוויזיה, והעיקר: חוזה חתום אמיתי להשתתפות בתפקיד ראשי בסרט טלווי־זיה איטלקי — היא כבר מקבלת 300 ל"י בממוצע ליום עבודה.

„ממש נולדתי בשביל המצלמות," מג־לה תמי באובייקטיביות. אך לעומת זאת, היא מוסיפה, „גם המצלמה אוהבת או־סיכנו את המעמד שלהם בשבילי. אני לא מאלה שאוהבות להתחבא — אבל לפע־מים אפילו אני הייתי כבר אומרת: זה יותר מדי. אנשים נשואים, בעלי עמדות, לוקחים אותי לפרמיירות, למסיבות — ולא היה איכפת להם מכלום. בחיי שהיו מקרים שאמרתי: עד כאן."

„איפה לא צילמו אותי?" שואלת תמי. „כל מגזין שהקדיש את עצמו לישראל — מצא אותי. הייתי בבילד־צייטונג על אר־בעה עמודים, יחד עם מנדי ודוגמנית בשם יהודית מחיפה. באם הצגתי תכשי־טים ובגדים מישראל. גם אן טוכמאייר ודריה אולסן הופיעו שם יחד אתי. חוץ מזה הייתי על הלואי, עם ג'וזי כ"ץ, וכ־מובן בתוך הפלייבוי, בכתבה על נערות ישראל. היו לי המון תמונות סקסיות במגזינים מחו"ל. לא הייתי רוצה לנקוב בשמות — אבל מספיק שאני אגיד שהייתי הישראלית היחידה שהופיעה בטיים.

אבל כל הצילומים האלה ניגמרו עכ־שיו. „מה שדרשו ממני במגזינים האלה, זה להתפשט ולהיות סקסית. זה לא ב־שבילי. בחו"ל מסתכלים עליך בהערצה אם את רק מצליחה להופיע במגזינים ה־אלה. יש לי דוד אדוק באמריקה, שראה כמה תמונות נועזות שלי באחד העיתונים האמריקאים הגדולים. חשבתי שהוא יפסיק לדבר אתי. אבל התגובה שלו היתה בדיוק הפוכה: הוא שלח לי מיברק ברכה."

וכך, במשך השנה, כאשר עשתה סרט אחרי סרט, לא היה לה זמן לערוך חש־בונות נפש. רק כאשר הגיעה לשבוע ה־סרט הישראלי בצפת, התחילה תמי לת־פוס את משמעותו המלאה של מעמדה החדש.

אבל מובן שחוויות הכוכבות בצפת, לא סיחררו את ראשה: „אני לא כוכבת לסרט אחד," היא מודיעה. „ישנן בחורות שמתרוממות לצמרת מהר — ואחר כך מסתובב להן הראש, והן מאבדות את הכל. אצלי זה אחרת. לאט — אבל בטוח. אני יודעת שאני לא בדיוק מה שקוראים יפה, אבל אני מאוד אטקרקטיבית. חוץ מזה, הבחנתי בכך, שהיום כבר לא מחפ־שים את היופי. משקיעים כספים בשחקנית כמו אנני ז'ירארדו, שהיא בת ארבעים פלוס ורחוקה מלהיות יפה — ולא לוק־חים את אלפי היפהפיות שמסתובבות בעו־לם. לי יש טיפוס, ולכן אין לי חשש מ־הזדקנות. יש לי זמן, ואני מתכוונת לנצל כל רגע ממנו."

ביעילות, ללא ספק.

פס עליה תמי אלוני בתצ־לום מלפני ארבע שנים, מדגימה, את גיזרתה המפוארת.

ישראל

ויא דולורוזה מפישקה לחסמבה

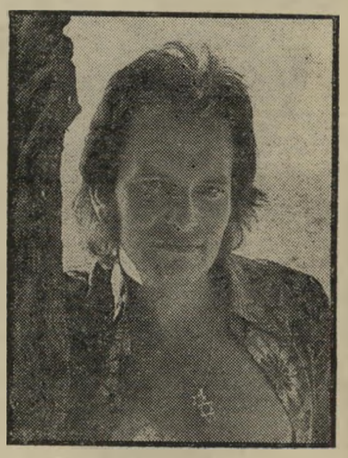
הוא גבוה, צעיר, מימדים של שחקן כדורסל וקני־מידה של דוגמן. טיפוס ארי טהור, מוצא ארי טהור, ומגן־דויד ענק על החזה. שמו: קלאוס פטר.

הוא מאותם מטורפים קיצוניים אשר חוק השבות אינו חל עליהם, והם מת־עקשים לא רק לחיות בישראל הקטנה, כי אם אפילו, רחמנא ליצלן, להיכנס למענה בבריתו של אברהם אבינו, אף שמזמן עברו את גיל הברי־מיצווה.

אלא שלמרבה הצער, דרכו של קלאוס בארץ־הקודש יכולה להיכתב כתסריט, בשם: ויא דולורוזה מפישקה לחסמבה, או, דופקים את הזרים.

בעצם, כל זמן שקלאוס היה תייר, ה־כל היה נחמד ויפה. הוא בא לארץ בשנת 63', ואחר כך בא עוד שלוש פעמים, כל שנתיים. בכל פעם בא לכמה ימים, ונשאר יותר מכמה שבועות.

בפעם הראשונה בא לישראל כאדריכל גרמני סקרן, הרוצה להציץ ולראות: מה זה מדינה יהודית במידבר. אבל כל בי־קור נוסף הוכיח לו שהוא פשוט מאוהב בארץ. בלי סיבות, בלי עקרונות ובלי תסביכים של גרמני־ציוני. פשוט מאד, מצא חן בעיניו.

פטר
דופקים את הזרים

נאצי או מרגל. הצרות החלו כש־לפני חצי שנה, בביקורו האחרון, לא התחשק לו לחזור לפרנקפורט, שם יש לו משרד ליחסי־ציבור, צילום־אופנה ו־פירסום. בדמיונו ראה את עצמו מחסל את עסקיו בגרמניה, מתגייר וניכנס ל־תעשיית הסרטים המפוארת של ארץ־ישראל.

אבל תוכניות לחוד, ומציאות לחוד. ה־ביקור שהתארך עלה כסף, וקלאוס רצה לעבוד.

חברים סיפרו לו על הזדמנות מתאי־מה: פישקה במילואים. שם, חשב, יוכל גם להרוויח כסף, וגם להכיר כמה אנ־שים מן הקולנוע הישראלי. קלאוס עבד בתור עוזר טכנאי, ומצא את עצמו יחד עם עוד ארבעה ישראלים, בשביתה מאורגנת בגלל אי־תשלום שעות נוס־פות.

„מסתבר שבסרט המרתוני הזה (שהס־רטתו נמשכה 16 יום) עבדו 24 שעות ביום, נחו שעתיים והמשיכו עוד 19 שעות ביום. וכך זה הלך במשך כל ימי ההסרטה.

„עבדנו כמו חמורים, בתנאים תת־אנושיים. במקום ההסרטה לא היו מים, ולא היה חשמל, לא היו די מיטות, וב־עצם גם לא היה זמן לנוח.“ מספר קלאוס, ומחזיקים אחריו חבריו הישראלים, שפנו בשעתו לאיגוד עובדי־ההסרטה בהסתד־רות והתלוננו על שלא קיבלו תשלום עבור שעות נוספות.

„בהסתדרות אמרו לנו שהחוזה מציין, אמנם, שלא מגיע תשלום שעות־נוספות, אבל לעומת זאת, זה לא חוקי לעשות חוזה כזה, ולכן אינו תופס.“

„המפיק שווילי קיבל אותנו אחד אחד,“ מספר קלאוס במרירות. „והסתדר עם כל אחד לחוד. אותי הפלה לרעה. קודם כל צרח וצעק על החברים הישראליים, שמי יודע אם אני לא נאצי ולא מרגל, ושאם ידברו אתו עלי אף אחד לא יקבל כלום. ואחר־כך לא רק שלא שילם את מה ש־מגיע לי, אלא גם סירב להחזיר לי את מס־ההכנסה שהוריד לי מן המשכורת, אפילו שהבאתי אישור שאני פטור מ־מס.“

משפט לשווילי. „יצאתי מהעסק מאוכזב, אבל עם כמה חברים טובים, ביניהם הצלם אמנון אבן־טוב (שאם אע־שה פעם סרט בארץ, אקח אותו לעבודה קודם־כל) ואז סחבו אותי להסרטת חסמבה.

„כאן היו, אמנם, אנשים נחמדים יו־תר, אבל תנאי־עבודה מרגיזים לא פחות. עבדנו 19 שעות ביום, ו־16 שעות ביום, ו־15 שעות. ושוב, אותו סיפור: אין שעות נוספות, אין תנאים ואין יחס. אז ההלטתי, בשבילי זה נגמר. עזבתי. ועוב־דה, לא רבתי עם אף אחד, ואפילו יותר מזה: הבמאי יואל זילברג לקח אותי ל־אמי הגנרלית כעוזר־במאי לידו.

„בינתיים מצאתי לי עבודה בדוגמנות־צילום בבגד־עור, והחלטתי שהחיים, ב־כל זאת, יפים בארץ. את החשבון היחי־די שלי עם שווילי אני הולך לסיים ב־בית־המשפט, וכבר הגשתי את התביעה.

„הצרה היא שאנשים כמוהו עלולים לייאש אותך ביום אחד. אבל הם לא הרוב בארץ. הנה, יש לי כאן הרבה חברים טובים, וכולם מתכוננים אצלי לסרט שלי. תסריט יש לי כבר, כתבתי אותו יחד עם רות דורון. גרמני צעיר מתאהב בישראלית צעירה, ומה קורה להם בדרך.“

תדריך

תל־אביב

★★★★ **קם** (פרים, אנגליה) — ילד מגדל גוזל נצים בעיירת־כורים צפונית. סרט בעל סיגנון תעודי־למחצה על קשי־חות ואדישות בני האדם, בהשוואה לרגש וההבנה של הילד לבעל־חי שהוא מטפח.

★★★ **למות מאהבה** (גורדון, צר־פת) — מורה מתאהבת באחד מתלמידיה ומנודה בשל כך מן החברה. סיפור אמי־תי, ההופך בידי הבמאי אנדרה קאיאט להתקפה מוחצת על צרות־האופק של צר־פתים משכילים כביכול.

ירושלים

★★★★ **התפשטות** (ירושלים, אר־צות־הברית) — עימות בין הורים לצא־צאיהם, בקומדיה הספוגה אהבת־אנוש. תיאור רגיש ומרתק של פער הדורות ב־אמריקה. הבמאי: מילוש פורמן.

חיפה

★★★ **יומנה של אשה נשואה** (ארמון, ארצות־הברית) — תיאור ציני, המציג את עקרת־הבית האמריקאית כקור־בן חסר־ישע של בעל אנוכי ואווילי, ילדים מיפלצתיים ומאהב, המתמודד ללא הרף עם גבריותו.

דאסטין הופמן: קאסטר היה אידיוט

המערב בתולדות כיס

איש קטן גדול (פאר, תל־אביב, ארצות־הברית) — מאז היכו האיטלקים את הוליבוד בייצור „אופרות סוסים מערבוניות“ למיניהן, החליטו ה־אמריקאים שלמערבונים צריכה להיות גם שליחות. מכאן, „חבורת הפראים“, „חייל בכחול“ ולאחרונה, „איש קטן גדול“, המגדיל לעשות מכולם, כשהוא מנסה לדחוס בתוך שעתיים ומשהו, את כל תולדות המערב הפרוע.

המסגרת לכל העניין הוא ראיון עם ישיש בן 121, המגולל בפני המצלמה את קורותיו באמצע המאה שעברה, מאז נחטף כילד על־ידי אינדיאנים, וגדל במחיצתם, ועד לרגע בו חזה בקרב על „ליטל ביג הורן“, קרב בו נחרגו כל חייליו של גנרל קאסטר. בין שני מאורעות אלה, הס־פיק גיבור הסיפור להיות לוחם אינדיאני. חניך בבית כומר שאשתו אוהבת לרחוץ נערים צעירים, עוזרו של רו־פא־אליל שתום־עין ופיסח, אקדוחן, שיכור, מתבודד, פושט־עורות ושוב לוחם אינדיאני.

בעזרת כל האפוס הזה, מנסה הבמאי ארתור („בוני וקלייד“) פן, לומר את כל מה שאפשר להגיד על המערב הפרוע. הוא מציג את מלחמות האינדיאנים מנקודת המבט של אדומי־העור, שאינה מחמיאה כלל למתיישבים הלב־נים. הוא מנסה ידו בפארודיה על אקדוחנים, סאטירה על המתיישבים הבורים והאלימים, טרגדיה של רצח־עם, וקומדיה של מינהגים.

וזה קצת יותר מדי לסרט אחד, משום שעל אף כש־רונו של פן בבימוי קרב מרתק בין חיילים בכחול ללוח־מים אידיאנים, או בחצגת עיירה מעופשת, בוצית ונטולת כל זוהר, אין הוא יכול להתעכב די הצורך אף באחת מתחנות הדרך שחציב לעצמו.

לכן, אין פלא שהתוצאה היא שטחית, מה עוד שפן נוטה בקלות להציג את אלה שאינו מחבב כמטומטמים, כמו למשל את הגנרל קאסטר, שבוודאי לא היה אותו אידיוט חסר־בינה המוצג בסרט זה. (ואולי כן?) אמנם, נוכחותם וכשרונותיהם של דאסטין הופמן בתפקיד הראשי ושל מרטין בלזם (רופא האליל), דן ג'ורג' (המנהיג האינ־דיאני) או פיי דאנאווי (אשת הכומר), מעניקים גוון מבדר למרבית חלקי הסרט, אולם מבמאי כארתור פן נחוג לצפות ליותר.

מלינה מרקורי: א יידישע מאמע

זורבה היווני לבש שימלה

הבטחה עם שחר (אסתר, תל־אביב, ארצות־הברית) — רומן גרי הוא יהודי־צרפתי ממוצא רוסי, סופר בעל מוניטין, דיפלומט בעל דרגה גבוהה בממ־שלת צרפת, במאי סרטים בעת האחרונה, ואחת חדמוויות המעניינות בעולם התרבות המערבי. „הבטחה עם שחר“ הוא ספר קורותיו כילד, והוא מוקדש כולו לדמות אמו, אשה פעלתנית וגאה, שעמלה בפרך באלף עיסוקים, היתה שחקנית וכובסת, מתכננת־אופנה ומנהלת־מלון, סוחרת בדברי־ערך ועוד כיוצא בזה, הכל על מנת להעניק לבנה החינוך המתאים ולחפוץ אותו למה שהוא כיום.

גם לז'יל דאסן, הבמאי אשר נטל את הספר ותפך אותו לסרט, יש אשה שהוא מעריץ, אלא שזאת אינה אמו אלא רעייתו, השחקנית מלינה מרקורי. ומראה הסרט נדמה כי היא היתה הסיבה העיקרית ליצירתו.

דאסן מפנה אליה את מצלמותיו כמעט ללא הרף, ואילו היא לא מסתפקת בכך שהיא מצולמת, אלא עושה הכל, בקולניות רבה, כדי שירגישו בנוכחותה. כל חיוך הוא צחוק גדול, כל תנועה היא הנפת דגל, כל משפט הוא הכרזת פנינה, בקיצור, מלינה מרקורי מדגימה את מלינה מרקורי בסוגים שונים של איפור (זאת משום שה־סיפור משתרע על כעשרים שנה).

מובן שלצד אישיות זו, העולה על גדותיה מעל ומעבר לכל צורך, כימעט ולא משגיחים באסי דיין או בילדים הצעירים יותר המגלמים את גרי בגיל רך (אחד מהם: בנו של אריק רולו, הכתב של „לה־מונד“). נדמה כאילו כל תפקידם הוא לספק לה רפליקות. ואילו דאסן עצמו, המגלם את מוסז'וקין, מי שצריך כנראה להיות אביו של גרי, נראה מצחיק יותר מאשר מרשים.

אמנם, ידו של דאסן, הבמאי המנוסה, מורגשת מזמן לזמן, בבחירת צילומים מרשימים, או למשל, בסצינה המ־שולבת בצילומים דוממים, המציגה בסארקאזם את נשות החברה הגדולה בפולין. אבל זאת פנינה אחת בים נרחב של זיוף, ומלינה מרקורי, החושבת שהיא עדיין זורבה ממין נקבה, כמו ב„רק בימי חול“, חונקת את דמותה מרוב תחלחבות.

במדינה

משטרה

„המשטרה נהגה בעורמה ואי־יושר"

„המשטרה נהגה באי־יושר, מנעה הגנה משפטית מאזרח, והערימה עליו." בהאשמה חריפה זו, יצא השבוע עורך־הדין התל־אביבי חיים משגב.

טריק. לקוחו של משגב, חיים חבוט, נעצר על־ידי המשטרה כחשוד בפריצה לתוך וילה בשכונת נווה־מונסון. שופט שלום תל־אביבי נעתר לבקשת המשטרה, עצר את חבוט לעשרה ימים.

בתום עשרת הימים, הופיע משגב בבית־המשפט, המתין להבאת לקוחו מאולם העצורים. אולם לקוחו לא הופיע.

חקירה קצרה העלתה את הסיבה: ביום הקודם — יום לפני תום תקופת המעצר — הביאה המשטרה את העצור בפני שופט, ביקשה הארכת מעצרו. אלא שהיא לא הביאה את העצור בפני בית־המשפט בתל־אביב. היא טרחה במיוחד להביאו בפני שופט־השלום בפתח־תקווה, מבלי להודיע על־כך כלל ועיקר לעורך־דין משגב.

עבירה משטרתית. שופט־השלום בפתח־תקווה נאות לדון בבקשת המשטרה, והאריך את מעצרו של חבוט בשישה ימים — למרות שהתיק, שנפתח בתל־אביב, לא הובא בפניו — ולמרות שהעצור טען שיש לו סניגור, והלה לא יכול היה להופיע בגלל המשטרה.

משגב החליט לא לעבור בשתיקה על התנהגות המשטרה. הוא הגיש ערר על המשפט המחוזי, בו טען:

„אני רואה בפעולת המשטרה עבירה חמורה על החוק."

דקות ספורות לפני מועד הישמע הערר, סגנו נציגי המשטרה בהצעה אל משגב: שיבטל את הערר — תמורת שיחזרו המיידי של העציר על־ידי המשטרה. משגב הסכים.

דיור

מדירה מסוכנת — ישחרר רק המוות

דירתם של יוסף מנסטרסקי ואביו יהודה, בשיכון עמידר בטבריה, נבנתה על־ידי חברת עמידר לפני עשר שנים בלבד — אולם זה תקופה ממושכת שהיא כבר מטה ליפול. אך כל פניותיהם של יוסף ואביו, ושמונה הנפשות האחרות המתגוררות באותו בית, לא הצליחו לשכנע

דייר יוסף מנסטרסקי

את החברה לבצע את התיקונים, או להעביר את הדיירים לבית אחר.

מתחת לתקן. מנסטרסקי פנה למהנדס עיריית טבריה, וזה ערך בדיקה. תוצאותיה: „הקירות הפנימיים סדוקים, מטים ליפול כל רגע. הבית במצבו הנוכחי אינו ראוי למגורים."

אלא שגם דו"ח זה לא הועיל. „הבעיה מוכרת לנו," הסביר דובר עמידר, מרדכי שוצמן. „בזמנו, ניבנו מספר שיכונים מתחת לתקן. נשתדל לפתור את הבעייה."

„בסח הם יפתרו אותה," אומר יוסף. „אחרי שהבית יפול עלינו ומישהו ייהרג."

גילה שקין/בן לם

הפלגות שיט ונופש לחופי הים התיכון

EPIROTIKI LINES

שרות הפלגות שבועי מחיפה לוונציה בכל יום ראשון באניות המעבורת הבנויות במיוחד לתיירות ולהנאת הנוסע - "הרמס" ו"פגאסוס".

סיורי חוף בשעות היום בנמלי הביניים - לימסול, אלניה ואנטליה (טורקיה), רודוס, פיראוס, קורפו, דוברובניק, ונציה **וחזרה דרך** - קורפו, פיראוס. הרקליון (כרתים) ולימסול.

מיזוג אויר ● בריכת שחיה ● מטבח עשיר ומגוון ● חנות פטורה ממכס

בלה את חופשתך וסייר במחירים נוחים לחופי הים התיכון!

נא לפנות אל סוכן הנסיעות שלך או לסוכנים הכלליים

אלאלוף ושות'

ת־א, רח' אלנבי 94, טל. 611757 - 613389

חיפה, רח' כיאט 6, טל. 67752 - 67753

סיווג בטיחות שנקבע ע"י מנהל אגף הספנות והנמלים "הרמס" - "פגאסוס" שנת הבניה 1930 ("ג")

*

מבחר סיורים מנמל פיראוס - יומיים עד 10 ימים באיים היווניים וטורקיה באוניות - תיור מפוארות

EPIROTIKI LINES

אהבה מחקדמת

סרטים, שיקופיות, צילומים וחוברות וכו' מאירופה

להתקשר עם

ת. ד. 24085 ת"א

נפתח קורס

למסג'יסטים/ות

טל. 231670 תל־אביב

מ־13—8, 19—16

תמרורים

נפטר • שלום פרושן (61), יליד ורשה ובוגר אוניברסיטת ליאז׳, מראשוני ובכירי רואי־החשבון בארץ.

נפטר • הסופר אהרון ראובני (85), אחיו של הנשיא השני של מדינת ישראל, יצחק בן־צבי, יליד אוקראינה שהוגלה לסיביר ב־1908 ע״י משטרת הצאר, ברח משם כעבור שנה, הגיע לארץ־ישראל דרך המזרח הרחוק, התחיל לעסוק בעיתונאות עד שפרש ממפלגת פועלי ציון ועבר לימין מתוך התנגדות לסוציאליזם.

זכה • למילגה מטעם המועצה הבריטית, לשתי שנות שהייה ולימוד באוניברסיטת אוכספורד, העיתונאי הישראלי־ערבי **עטאללה מנצור** (34), בן הכפר המארוני בגליל ג׳וש (גוש חלב) שהיה בעבר כתב העולם הזה ולאחרונה שימש ככתב הארץ ביהודה ושומרון.

זכה • הפסל והצייר הישראלי **מיכאל גרוס**, בביאנלה ה־11 של סאן־פאולו, בפרס־כבוד ומדליית־זהב, על אחד משלושת פיסלי הענק שלו המוצגים שם במסגרת התצוגה הישראלית.

הרתה • הזמרת רבקה זוהר, הודיעה על כך לחבריה להצגת אירמה לה־דוס מיפו בתום ההצגה האחרונה.

עומד להינשא • בשלישית, שליט לוב **מועמר קדאפי**, מבלי שהתגרש מהשתיים הקודמות, כאשר המומחים אינם יודעים אם הוא מרבה נשים מטעמים פוליטיים או אישיים.

נפרדו • הכוכב סטיב מקווין ואשתו **נייל**, לאחר שחזרו אחד אל השני לפני חצי שנה, לתקופת נסיון שלא עלתה יפה.

מתגרשת • הכוכב רחל וולש, מבעלה האחרון, **פטריק קרטיס**.

התארסו • שניים מצוות המטוס שנחטף לתקופה הממושכת ביותר בהיסטוריה — מטוס הנוסעים היפאני שנחטף על־ידי תשעה סטודנטים שמאלניים לצפון קוריאה ב־31 למרץ 1970, והוחזר רק בחמישי לאפריל. **טושיו איהארה** (32), מהנדס הטיס, ו**הירומי קאמיקי** (23), דיילת באותה טיסה, הכריזו על נישואיהם המתוכננים בראשון לדצמבר.

שוחררה • ממעצרה בבית־כלא בקופנהאגן, שם בילתה את הלילה בעקבות תביעה כספית נגדה, הזמרת הגולה מדרום־אפריקה **מרים מקבה** (39), על־ידי שגריר גיניאה **קיוסה סיידו**, שטס לקופנהאגן במיוחד מגרמניה המערבית כדי להפקיד את 4,500 הדולר ערבות שנדרשו לשיחרורה.

הונצחה • הזמרת אסתר עופרים, השוהה בגרמניה, כאשר ורד מזן חדש, בצבע תפוז־צהוב, שפותח על־ידי מגדלים גרמניים והולנדיים ויוצג בתערוכת הפרח ברמת־גן, נקרא על שמה.

אסתר עופרים

בלטה בהיעדרה • ז׳קלין אונאסיס, לשעבר קנדי, מהטקס המפואר של חנוכת המרכז לאמנות על־שם בעלה הראשון, **ג׳ון פ. קנדי**, בוואשינגטון.

ניסה להתאבד • באמצעות גלולות שינה, כוכב הקולנוע הוותיק **ריוד קאמרון** (58), שסבל, לדברי אשתו, זה כמה חודשים מדיכאון חמור.

״העולם הזה״, שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב קרליבך 12, טלפון 260134, תא־דואר 136 • מען מברקי: עולמפרס • ״הדפוס החדש״ בע״מ, ת״א, רח׳ בן־אביגדור • הפצה: גד בע״מ • גלוסות: צינקוגרפיה כספי בע״מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • המו״ל: העולם הזה בע״מ.

תוכניות

פסטיבל

המיסגדים

יום שישי הקרוב הוא יום חג למוסלמים. זהו היום בו חוגגים המאמינים את עלייתו של הנביא מוחמד לירושלים ולשמיים. לכבוד המאורע מכינה השנה התחנה הערבית של הטלוויזיה מישדר מיוחד, שיהיה בו בוודאי ענין גם לאלה שאינם להוטים אחרי התוכניות בערבית.

יהיה זה כנס טלוויזיוני ראשון של זמרי המיסגדים בישראל ובשטחים המוחזקים, שיתחרו זה בזה בסילסולי תפילה ובשירת פסוקי קוראן. מסתבר שכמו בין להקות הקצב יש דירוג גם בין זמרי המיסגדים — והכוונה אינה למוזיקליות הקוראים למאמינים להתפלל, אלא לזמרי התפילות ממש.

אחת הלהקות המכובדות בתחום זה, להקת זמרי מיסגד מערת־המכפלה בחברון, סרבה תחילה להשתתף בתוכנית הדת הטלוויזיונית. היה זה נור א־דין, המכונה אבו ג'ריר, האחראי לתוכניות הדת בבית־השידור הישראלי, ששיכנע

זמרי מיסגד אל־אקצה
דת אינה פוליטיקה

את הזמרים שדת אינה פוליטיקה. נור א־דין, שהוא בעלה של זביבה דאריני, שמאחורי הקלעים מספקת את הקול של הבובה סוסו בתוכנית סמי וסוסו, מפיק לטלוויזיה תוכניות הקשורות באיסלאם ובנצרות. לתוכנית זו אירגן שלוש קבוצות זמרים: זמרי מערכת־המכפלה; זמרי אל־אקצה — עליהם נמנה גם יוסוף עבדאללה, המופיע בקביעות בטלוויזיה הירדנית; וזמרי מיסגד עכו.

התוכנית צולמה באולפן דמוי מיסגד בבימויו של יצחק (ג'קי) גורן. גורן הוא יקה על פי מוצאו. אבל בבית־עבדאללה, המופיע בקביעות בטלוויזיה הירדנית; וזמרי מיסגד עכו.

התוכנית צולמה באולפן דמוי מיסגד בבימויו של יצחק (ג'קי) גורן. גורן הוא יקה על פי מוצאו. אבל בבית־השידור נוהגים לקרוא לו, אחרי שביים בהצלחה את סידרת התוכניות בערבית זו בעייתך — מוחמד גורן.

המהפכה

שלא תהיה

המחזה הישראלי המקורי הראשון, שה־טלוויזיה יזמה וצילמה בכוחות עצמה צולם השבוע. זהו תסכית הרדיו לשעבר, **פגישה בציידון**, מאת יהושע קנז, שבויים לטלוויזיה בידי דוד לוין ושלמה גרון, בהשתתפות שחקנים כמו יוסי ידין, סטלה אבני, דבורה קסטלנץ, זלמן לביוש אברהם בן־יוסף ואחרים.

יעברו עוד חודשים מספר עד שהמחזה המצולם יוקרן לצופים. זהו חלק ממלאי התוכניות שאוגרת הטלוויזיה לקראת לוח התוכניות החדש שלה שיכנס לתוקפו מחודש נובמבר.

בין שאר התוכניות שמפיקים כעת ב־טלוויזיה ליקרן לצופים החדש נמצאת גם התוכנית **חיים שכאלה**, שהיא תרגום טלוויזיוני של תוכנית הרדיו **אלה הם חייך**, שהועתקה בשירות השידור מתוך־

נית טלוויזיה דומה בחו"ל. התוכנית תופק ותונחה בידי עמוס אטינגר, מי ששעשה אותה ברדיו ושעבר בימים אלה מבחן מסך מוצלח אצל במאי התוכנית שלמה גרון.

תוכנית שעדיין לא יודעים מה יהיו פניה היא תוכנית המיועדת לשידור בימי שישי בעשר בלילה ושתכונה בשם **לא הכל עובר**. היא מתכוונת להביא תגובות על אירועי השבוע בפרספקטיבה של הומור וסאטירה. צוות של שלושה, מרדכי קירשנבוים, יוסי גודארד ונקדימון רוגל, שחברו יחד להפיק את התוכנית עורכים בימים אלה מבחני מסך לשחקנים המיועדים להופיע בתוכנית זו.

אבל בסך הכל לא תהיה מהפכה גדולה בלוח המישדרים החדש. רוב החידושים, אם יהיו, יהיו בתחום הסרטים הקנויים מחו"ל.

טלוויזיה לימודית

בלי

פרות קדושות

נערה במיני חוטפת שפן מילד ובורחת

נה תרוץ בפעם הראשונה שיטה חדישה של המפיקה־המורה אסתר פרידמן, ל־לימוד אנגלית למתחילים, שתלווה בחומר עזר, חוברות משחקים, סרטי טייפ ותיאטרון בובות. מדברים על שילוב רדיו־טלוויזיה בתחומים שונים. מדברים גם על אוניבסיטה טלוויזיונית. השנה קשורים לתחנה 1200 בתי־ספר ומספר התלמידים הצופים בתוכניותיה מגיע ל־250.000. זוהי אחריות עצומה.

אין טוב בלי רע. עובדות: הטלוויזיה מכוונת אל התלמיד הממוצע ולא למפגר או למחונן. הכל עשוי לפי תבנית אחת. קצב ההוראה אחיד. אי אפשר להאיט את הקצב עבור התלמיד החלש ואי אפשר למהר למען התלמיד הטוב. מערכת השעות אחידה. ספרי הלימוד אחידים. אין אפשרות לדו־שיח עם התלמידים. אין תגובות ישירות של תלמידים.

יחידת המעקב, הש.ב. של התחנה, היא אחת היחידות החשובות ביותר של הטלוויזיה הלימודית. תפקידה לדווח על כל התגובות בממלכת האח הגדול. אלא שהאנשים העובדים בתחנה אינם מאובנים המשועבדים למימסד ולפרות הקדושות. השיעור הטלוויזיוני הוא רק חלק קטן במערכת השעורים. על כל רבע שעה שידור, יש עוד כמה שעות טובות של המורה בכתה. מראיית תוכניות בלבד אי אפשר ללמוד.

יש לטלוויזיה הלימודית גם בעיות אחרות. הם זקוקים לאפיק שידור נוסף. חסרים להם טכנאים. אם טכנאי קול אחד חולה והשני יוצא למילואים אפשר לסגור את התחנה. המורים בכתות זקוקים לשפשוף. אריה שובל היה רוצה שמורי בתי־הספר יעבדו רק חמישה ימים בשבוע ואילו יום אחד בשבוע יוקדש להשתלמויות וללימוד חומר חדש. בעיות לא חסרות אבל התוצאות מרחיקות לכת אפילו בהשוואה בינלאומית.

מאחורי המסך

אהבה

במעגל סגור

נערת השנה של הטלוויזיה היא אותה דוגמנית אלמונית, שפניה החתוכים לשנים בכתובת: **פליחה תקלה!** זה היה סימן ההיכר המובהק ביותר של הטלוויזיה הכללית בשנת תשל"א. איש השנה, לעומת זאת, הוא אחד, שאינו מופיע כלל על המסך הקטן. זהו **ארנון צוקרמן** סמנכ"ל רשות־השידור לענייני אמרכולות. צוקרמן הוא מינהלן מצוין, השם אוכפו על כל עובדי רשות־השידור. השכלתו הטלוויזיונית אפסית. האנשים הקטנים בטלוויזיה רואים בו דרקון נורא וסמל להשתלטות ההנהלה והבירוקרטיה על היצירה וההפקה. הם נלחמו נגדו בחוסר הצלחה מוחלט במשך כל שנת תשל"א. לכבוד השנה החדשה הוא קיבל פרס מההנהלה ונתמנה כסמנכ"ל לכל הענינים. **בבית־היהלומים** הדביקו לו מיד את השם: צוקרמנכ"ל. אגב, הוא משתלם עכשיו בטלוויזיה, בלונדון. רק לפני שבוע השתתף במסיבה בביתו האנגלי, של הסטודנט הממונה־לשעבר **חגי פינסקר**. במסיבה זו חגגו גם המשתלם **אביטל מוסנזון**, ושתיים שחזרו ביניתיים ארצה: **אסתר סופר וצבילה רוז**, ראש עוזרי ההפקה. על זה שרים בירושלים: „כולם נוסעים ללונדון". בקרוב תצטרף אל הלונדונים בכלל ואל פינסקר בפרט מי שהיתה מזכירתו בעבר **רות דונר**, שמילאה באחרונה את תפקיד ראש מחלקת סרטים קנויים. עתה זכה בתפקיד זה במיכרז **צבי (צבה) גורן** מי שהיה ראש יחידת ההגשה בטלוויזיה. את מקומו ממלאת אחת הבחורות המוכרות בטלוויזיה, **דליה מור**. שינוי פרסונאלי אחר, שיהווה אולי נקודת מפנה בתולדות הטלוויזיה בראשית שנת תש"ל, עדיין נמצא בסימן שאלה. בכתב המינוי של **יצחק שמעוני**, מנהל התוכניות בעברית, נאמר, כי הוא יכהן בתפקידו עד ה־31 בדצמבר עם אפשרות הארכה. השמועות על עתידו מעסיקות כבר היום את עובדי הטלוויזיה. תגובת שמעוני: „השאלה היא באיזו מידה יתאפשר לי לעסוק בביצוע תוכניות לצד עבודת הניהול והפיקוח? אם לא — אני מעדיף עריכה והפקה". במלים פשוטות יותר: צחי מתכונן לאפשרות שהוא יהיה מפיק בטלוויזיה ולא מנהל. ועוד שינוי פרסונאלי קטן שהיה צורך לבשר

קריינית מזור
חבר חדש

עליו כבר מזמן: כשהחבר לו עמדה **דליה מזור** להינשא אמר: „או אני או הטלוויזיה" — היא בחרה בטלוויזיה ובחבר חדש, **יאיר אחי־אילן**, שהוא עורך סרטים בכיר בבנין ולא איש מחוץ לטלוויזיה. זוהי דוגמא נפלאה לאהבה במעגל סגור.

תדריך

● **קובה — אמנות ומהפכה** (יום ג' 14/9, 20.20) סרט תיעודי המציג את האמנויות בקובה המהפכנית של פידל קאסטרו, בשיחות עם משוררים, סופרים ובמאי קולנוע ותיאטרון. הפקה — ה־ב.ב.ס.

● **פרט השבוע** (יום ד' 15/9, 20.35) האדם הבודד — מערבון על אקדוחן מקצוע השב לביתו אחרי 14 שנות נדודים ומגלה שרעיתו מתה ואילו בנו שונא אותו שנאת מוות. משתתפים: ג'ק פאלאנס ואנטוני פרקינס.

● **רמברנדט** (יום ה' 16/9, 20.20) מן הסידרה אמנים מהפכניים של סיר קנט קלרק.

● **רשות הבידור** (יום ה' 16/9, 20.50) ביאניהן — להקת המחול של הסטודנטים מהפיליפינים הקוצרת הצלחות בישראל זה כמה שנים.

● **עלייתו של מוחמד** (יום ו' 17/9, 18.45) 40 זמרי המיסגדים: אל־אקצה בירושלים, מערת המכפלה בחברון ומיסגד עכו בתכנית דתית לרגל חג עליתו של מוחמד לירושלים ולשמים. מפיק — נור א־דין. במאי — יצחק גורן.

● **פרט קונגו** (יום ו' 17/9, 21.30) המעבר על הריין, סרטו של אנדרי כאייאט על שבויי מלחמת צרפתיים השבים לביתם בתום מלחמת העולם השניה, בהשתתפות שארל אזנאבור.

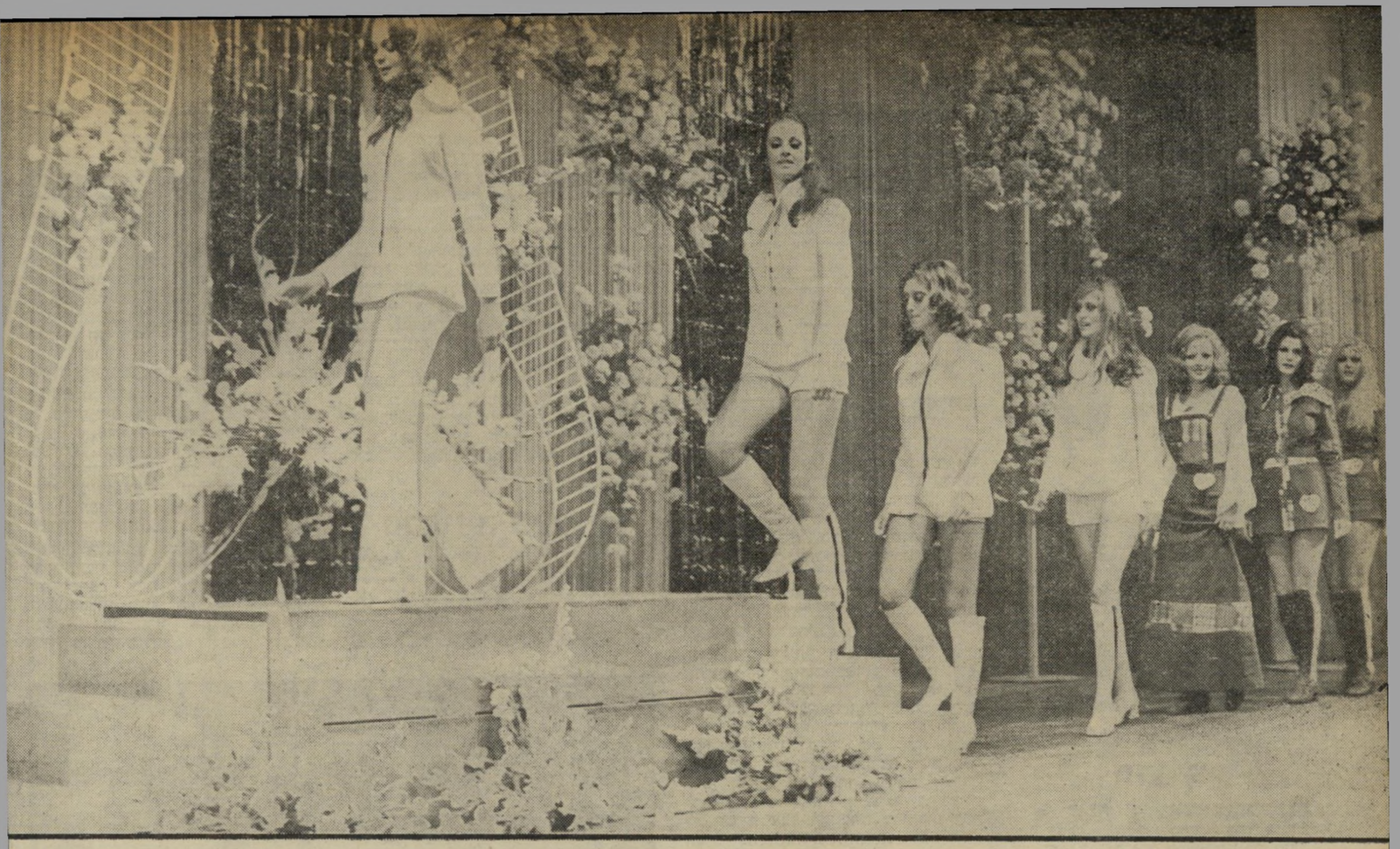
● **מבט ספורט** (שבת, 18/9, 21.20) אחרי שנה של הפסקה — שידור ראשון של משחקי הכדורגל בליגה הלאומית המתחילים בשבת זו. לרגל ראש־השנה, מצפה המתעה לצופי תוכנית זו.

● **שנה טובה** (יום א' 19/9, 20.35) קריאה, מוסיקה ופיסול לכבוד החג בהשתתפות גדעון זינגר, חנה רוס, אילי גורליצקי, שמואל רודנסקי, נועם שריף ו־גינט דינר.

● **קונצרט** (יום א' 19/9, 21.00) קונצ'רטו לכינור ולתזמורת מספר ארבע ברה מז'ור 218 ברשימת קישל.

● **יומן השנה** (יום א' 19/9, 21.25) סרט תעודתי בשם: זו השנה שהיתה — דפים מן הלוח העברי, שהפיק וערך אלי ניסן על ידי חיבור קטעים מסרטי חדשות השנה וסיכומים של מומחים בבעיות פנים והמרחב.

● **ניחותי חציר** (יום א' 19/9, 22.25) בידור של קיבוצים שצולם לטלוויזיה בעקבות מופע רדיו. משתתפים: מירי פליקס משריד, נדב משדה נחום, שלישיית דרך הגב מקיבוצי מגידו, שליימי הוא מי, הגבעטרון ואחרים. צילמו בשדות המשקים יעקב ספורטה וטיבי סלומון. במאי־מפיק: שלמה גנון.

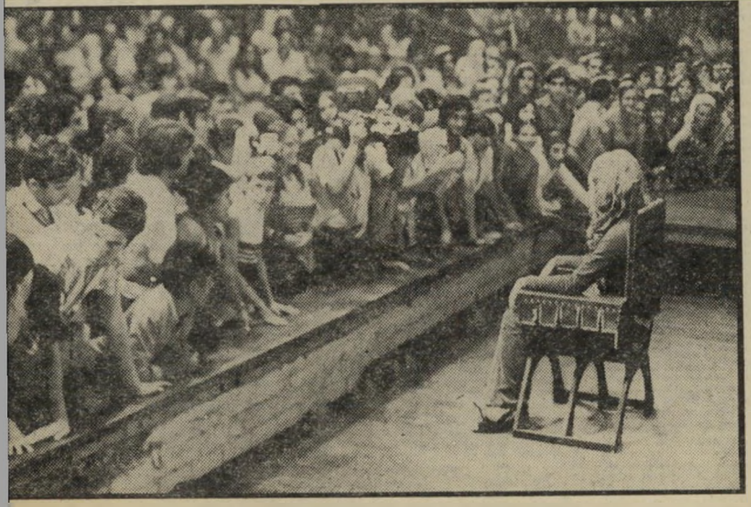
הוד מלכותה, סינדרלה

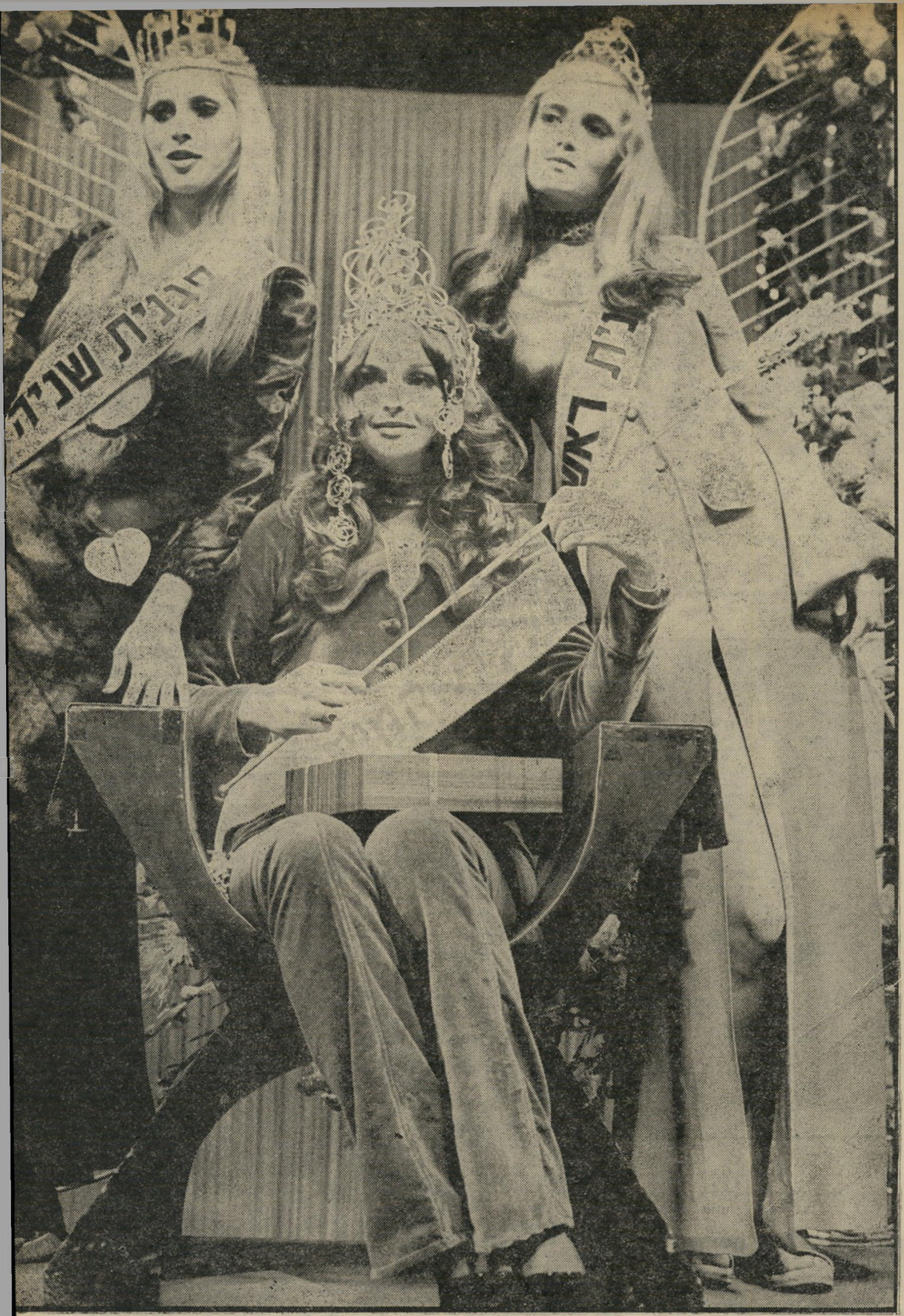
הערביה והנכה לתשואות סוערות זכתה סוהיר איבראהים, המועמדת המוסלמית הראשונה בישראל. נגע ללב חרגע בו עברה בקהל, וחייל נכה בירך אותה בחמימות. סוהיר דיברה עברית.

רגע לפני שש-עשרה היפהפיות ממתינות לגורלן — שעה שהשופטים מונים את קולות הקהל, שנאספו בקלפיות. משמאל: רגע השיא, כאשר המלכה עולה ממעמקים, על חבמה המתרוממת, כשהיא יושבת על כס־המלכות.

7000 פרחים ססגוניים -
3000 בוחרים משולהבים
- ו־16 פצצות בהיכל

ראש ורגליים שולה היין (בתמונה מימין), קיבוצניקית מגבעת־ברנר, נבחרה כבעלת הרגליים היפות ביותר. באמצע: תמר אהרונסון, שנבחרה לבחורה הפוטוגנית ביותר בתחרות, התגייסה יומיים לפני כן לצה"ל.

אבא עורך־הדין דוידסקו, קורן מ־אושר, מחייך לקהל על ה־במה, רגע אחרי שבתו נבחרה למלכה. היה זה רגע של גאווה למישפטן.

מלכת המים ו־ל' והסגניות

איריס דוידסקו, בתו של עורך־דין חיפאי, נבחרה כמלכה במיספר קולות עצום, שעלה פי שלושה על קולות המועמדת הקרובה ביותר. מימין: הסגנית הראשונה בלהה גיא, אשת טייס ואמא לילד, שבעלה עורר תשומת־לב במשך התחרות, כשצילם אותה בהתלהבות. משמאל: הסגנית השניה פנינה רוזנבלום, דוגמנית צילום ידועה. כל שלוש המלכות נבחרו בהתאם למיספר הקולות בו זכו.

זה קרה כימעט לפני שנתיים. איריס דוידסקו התייצבה לתחרות, בלטה בין כל המועמדות, נבחרה לנסיכת הים התי־כון — וכאשר עמדה לעלות על הבמה בתחרות הסופית, נפסלה לפתע.

אז נתברר שהנערה המפותחת, שופעת הביטחון העצמי, אינה אלא בת 14, תל־מידה בפנימיית „הדסים" — והמנהל איים שאם תעלה על הבמה, יזרוק אותה מבית־הספר.

כשדמעות בעיניה, הסתובבה במיסדרו־נות. אולם מתוך הרגשת אחריות לעתי־דה, סירב העולם הזה לשתפה בתחרות.

השבוע, כעבור שנתיים, כאשר דמעות של אושר עמדו בעיניה, ישבה איריס דוידסקו על כס־המלכות (שחושאל מ־הצגת ז'ארק ב„הבימה"). „כל כך רציתי להיות מלכת־המים!" קראה ב־התרגשות.

היו לה מתחרות רציניות. היה זה מיגוון מן הקצה אל הקצה, שרק היופי היה משותף לכולן. ערביה מוסלמית מ־עכו — עולה בלונדית מפולין, שהגיעה ארצה רק לפני שנה, ושדיברה במיבטא סלאווי בולט — קיבוצניקית אמיתית מגבעת־ברנר — יורדת שחזרה מקנדה — אשתו של משורר ידוע — אמא לילד, שבעלה הטייס שלח אותה לתחרות.

ברגע המכריע עברה ההתרגשות על גדותיה. הקהל הממושמע, שמילא את „היכל התרבות" התל־אביבי עד אפס מקום, פרץ ממקומו והסתער עד לבמה, ואפילו מנהל „טיסו", בעלת החסות על התחרות, התלהב עד כדי כך שחחליט, בו במקום, לשלוח את המלכה לשוויץ על חשבונו.

אשת המשורר

לילי, אשתו של המשורר דויד אבידן, בעלת השיער האדום הלוהט והטמפרמנט הסוער, מש־כה תשומת־לב בהשיבה לשאלות המראיין.

תצוגת בגדי ים תוך כדי ריקוד, שבויים על־ידי שמעון לוי, נכנסו הבנות לבמה, כשהן לבושות בבגדי־ים בצבעים מרהיבים, תוצרת „גוטקס". אותו זמן הוקרנו על המסך תצלומים צבעוניים של המועמדות בתנוחות שונות, שצולמו על־ידי ויליאם סעד.

חיוכים – נשיקות – מתנות ודמעות של אושר

טוסי עם טיסן ברגע ההתלהבות, בשיא מעמד ההכתרה, הכריז מנהל „אומטיסו" בארץ, שמואל רוז'נסקי, שהוא מזמין את המלכה לביקור מלכותי במיפעלי „טיסו" בשווייץ. תוך כדי כך העניק למלכה שעון (תמונה למטה), כיבד אותה בנשיקות על לחייה.

גדי יגיל שיגע את הקהל בחיקוי ראיון של מועמדת, לעיני המנחה דודו דותן.

סם אנטוני נקרא על־ידי הקהל כמה פעמים לחזור ולהשמיע את לחיטו.

טיפוח החן לאה פלטשר (מימין) חזרה מירח־הדבש שלה בלונדון ישר לתחרות.

תודה לחסרוקת ליזה הספרית זכתה לנשיקת־תודה מפי המלכה, כששותפה, הספר דויד, מסתכל בהנאה. בין שתי הסגניות ניצבת רחל גרא, שהכינה את הכתרים המקוריים לכל המלכות.

ברכה מאילת הביא סגן ראש־העיר ז'קי פרגר, לקראת בחירת מלכת ים־סוף.

אורי גלר העמיד את הקהל שוב במיבחן של אמון, ביצע שורה של להטוטים.

יפה ירקוני והמנחה דודו דותן שרים דו־אט. יפה התפנתה בין טיסה לטיסה.

המראה הכללי „גם בלאס־וגאס לא רואים כל יום מראה כזה," העיר אמרגן שהתפעל מן הבמה. ירח פרלמן עבד ימים ולילות עם אריק סמית, הכין כתר עצום, עשוי ממאות פרחים בצבע צהוב. 7000 פרחים לבנים וצהובים מילאו את הבמה, נוסף על כתר־הפרחים שהוכן על־ידי חברת „הלנה רובינשטיין". בעוד תצלומים צבעוניים מרהיבים של המועמדות הוקרנו על מסך, ראיין דודו דותן את המועמדות, כשהוא מעיד בתעלוליו מדי פעם את 3000 הנוכחים ברעמי־צחוק. השפעה כימעט מהפנטת היתה למישחק האורות על פסים מבהיקים, שנעו בלי הרף.

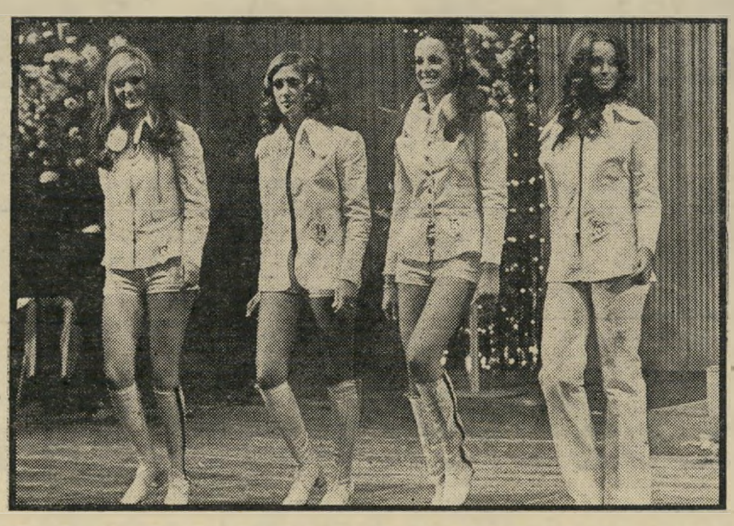

נשיקות מעניקה פנינה רוזנ־בלום למשה גבר, נציג „טיסו", ולמיכאל בראון, נציג „וולת".

חודה לאיפור משה ברוך, נציג חברת „הלנה רובינשטיין", מכתיר את הסגנית.

ההכתרה אורי אבנרי מכתיר את המלכה בשיא הערב. למטה: ארבע המועמדות מציגות דגמים של בגדי־חלל של סלון „ביבה", שהכין לאחרות מדי צנחניות וחיילות, סלון „ביבה" השתתף בכל טכסי ההכתרה.

הפלגה חינם עם המכונית לאירופה על ספון ניליאו דן לזוכים במבצע החדש A-Z

מבצע הפרסים הגדול של פז

מי משתתף בתחרות בחודש ספטמבר?

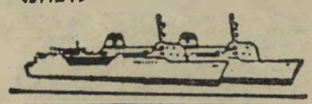
בחודש ספטמבר רשאי להשתתף כל מי ששם מכוניתו מתחיל באחת האותיות

F. I. L. O. Y

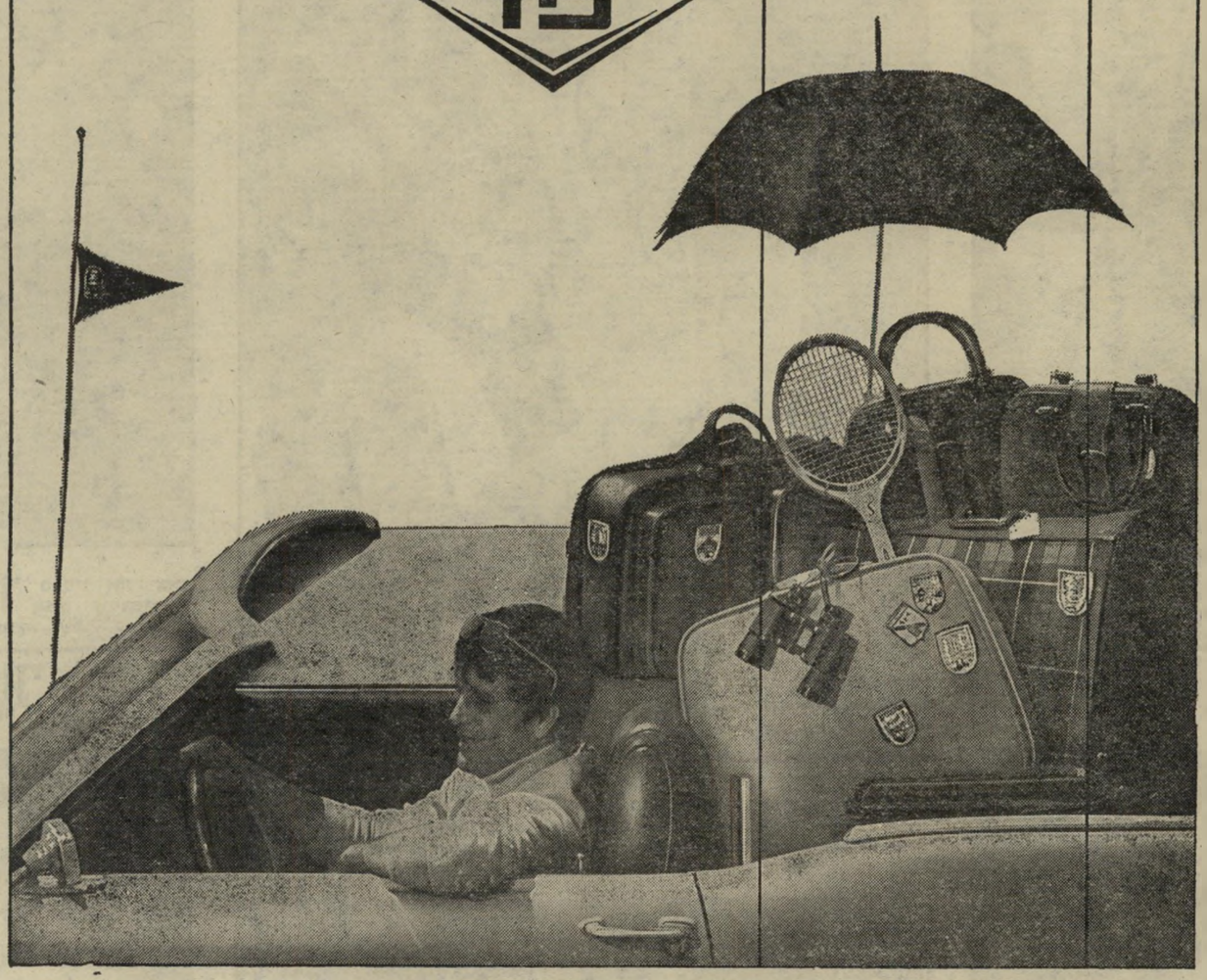
(לדוגמא: F. FORD—O. OPEL וכדומה)

כיצד תשתתף בתחרות?

עם כל קניה של בנזין, שמן או לאחר סיכה למכוניתך באחת מתחנות „פז" ו„עוז" תקבל גלויה. עליך למלא את הפרטים המבוקשים בגלויה ולהחזירה לאחת התיבות המיוחדות הנמצאות בכל תחנות „פז" ו„עוז" ברחבי הארץ. ככל שתרבה במשלוח גלויות כן ירבו סיכוייך לזכות.

פז

שנה טובה לכל בית ישראל ברכת אל-על

(המשך מעמוד 49)

בחבלה, נראתה תכולת המזוודות מוזרה ביותר. הנפצים שהיו במזוודה הפרואנית היו ארוזים ועטופים. לשם פיצוץ מזוודה כזו די בנפץ אחד, אך יש לשלוף אותו מאריזתו.

במזוודה ההולנדית נמצא פתיל רועם שאין בו כל צורך לשם פיצוץ המיטען.

עוד יותר מזעזע: אם מישהו רוצה לפוצץ מטוס, הוא יכול להסתפק בהכנת מטען נפץ של 400 גרם (כוזה שנשאה ההולנדית). לשם מה עליו להכין מטען של תשעה קילוגרם, שהצפנתו קשה יותר.

נוסף לכל אלה המשיכה התיירת ההוגנדית והחזיקה בדעתה כי לא היה כלל בכוונתה לטוס לארץ במטוס אל־על, והיא הופנתה לטיסת אל־על רק על ידי משרד־הנסיעות ברומא.

בניגוד לעובדות אלה, המצביעות בבירור כי לא היתה לשולחי התיירות המתפוצצת כל כוונה לפוצץ את המטוסים, טוענים מגלי המיטענים כי הם הכילו מנגנוני פיצוץ.

שני המיטענים לא התפוצצו, לדברי אותם מקורות, רק כתוצאה מהתרחשותם המופלאה של שני ניסים.

„התיירות המתפוצצות"

השאלה היא; אם אמנם היו מנגנוני־פיצוץ, מדוע לא הוצגו בפני העתונאים? איזו סיבה היתה להסתירם כשהוצגו הפצצות והתיירות גם יחד?

מול שאלה זו ניתן להציב שאלה מסובכת לא פחות: אם אמנם ברור היה שהמזוודות לא היו מיועדות לפיצוץ באוויר, מדוע היה צריך לפרסם כאילו היו מיועדות לפוצץ מטוסים, לגרום להמהדת והרתעת נוסעים פוטנציאליים באל־על?

על שאלות אלה אי־אפשר להשיב בבירור. ניתן רק לבנות תיאוריה על מה שהתרחש באמת סביב פרשת „התיירות־המתפוצצות".

שני המיטענים שהוצפנו במזוודות התיירות לא היו מיועדים להפוצץ באוויר. יתכן שהיה זה רק נסיון לבדוק אם ניתן להעביר לישראל חומרי חבלה לשם ביצוע פיגועים, בדרך היחידה שעוד נותרה למחבלים: כמיטען אישי של נוסעים, שאינו נבדק בהקפדה מתוך הנחה שנוסע **אפילו הוא חבלן, אינו מתאבד.**

גירסה זו מקבלת חיזוק נוכח גילוי אקדח הצעצוע בעוגה שהוחדרה למטוס אל־על בלונדון. נראה שגם זה היה ניסוי כדי לבדוק שיטת החדרת נשק לשם חטיפת מטוס בעת טיסתו.

שני המיטענים התגלו בישראל בדרך מקרה. הם הוכיחו לממונים שקיים מחדל בבדיקת מיטעני הנוסעים הטסים לארץ בנמלי החוץ. כתוצאה מכך ננקטו מייד צעדים המורים יותר בבדיקת המיטענים והנוסעים. בשלב זה לא היתה כל כוונה לפרסם את גילוי התיירות המתפוצצות. אולם השמועות על תפיסתן החלו להתגלגל במהירות, וכדרך השמועות התנפחו לממדים מבהילים.

בשלב זה לא היה מנוס מפירסום דבר גילוי המיטענים ודרך העברתם לארץ.

מלחמת הזרועות

בנקודה זו יש צורך להבהיר כי הגוף, הממונה על אבטחת המטוסים והנוסעים מורכב ממספר זרועות נפרדות, ביניהם חברת אל־על והמישטרה, שלפעמים אין האחת יודעת מה עושה רעותה. לפעמים נערך בין גופים אלה מאבק יוקרה שמטרתו להוכיח כי זרוע אחת יעילה יותר מחברתה.

זו הסיבה לפירסומים הרבים והסותרים שהיו השבוע בפרשה. כל אחד מהם הגיע מזרוע אחרת. יש להניח שהפיר־סום הראשון, בו נמסר כי מיטענים־החבלה נועדו לפיצוץ המטוסים, נועד להסיר אשמה מאחת הזרועות ולפגוע ביוקרתה של זרוע אחרת.

כל זה אינו משנה את העובדות, החמורות כלשעצמן, שנעשו נסיונות לפיגוע, שנמנע רק במקרה.

אך מכאן עד לסיפור הפנטאסטי על המאהבים הלבנטיניים השולחים את אהובותיהם למות במרומים, עדיין גדול המרחק.

החלילן בעל השם העולמי
גדול נגני הג'אז
הארבי מאן
ותזמורתו
HERBIE MANN with „AIR"
חוזרים לישראל להופעה יחידה
ביום א' 26.9.71 בהיכל התרבות בת"א
הזדמנות אחרונה לרבבות צופים שהחמיצו
את הופעתו המלהיבה של מאן בארץ!
החלה מכירת הכרטיסים!
ב„רוקוקו" וביתר המשרדים בארץ.
למוסדות: „רוקוקו", טל' 248824, ת"א.

ROJA
PARIS
BRILLANTINE
RICINÉE
ליופי ולבריאות שערותיך
פרסום תנא

מאכלים הודיים
בחגים המסעדה פתוחה
כרגיל עד אחרי חצות
ארוחות קארי מקוריות ומאכלים הודיים אחרים מעוף־כשר, חסיונים, ירקות ודגים. ארוחת עסקים מלאה ב־8.75 ל"י. מיזוג אויר מלא ואוירה נעימה.
סיטאר המסעדה ההודית
רח' שלום עליכם 10, ת"א, טל. 58553
(ע"י בית „אל־על")

SCHAUB LORENZ
מקלט הטלויזיה הטוב בעולם!
סוכן בלעדי בישראל
כנורי בע"מ פרץ 4 ת"א

פסטיבל האחים מרקס

ב־16 מ"מ
סרטים
דרוש קטלוגים מפורטים:
קול־אור פילם
ת. ד. 2331 תל־אביב
ר. ריך
רח' אחד העם 15
חיפה

למד
לרקוד
בביי"ס זאק
ת"א, רחוב בן־יהודה 49
החנה לחיילים

"White Label"
ויסקי סקוטי
תמיד טוב,
תמיד מעולה
„יוש", יבוא ושיווק בע"מ
רח' דיזנגוף 269 ת"א
טלפון: 446611

תנועת העולם הזה
סניף הקריות
ביום ד', 22.9.71, בשעה 8.30 בערב, תתקיים בקריית מוצקין, רחוב התכלת 21 (אצל א. אלינג) פגישת חברים ואוהדים בהשתתפות:
ח"כ אורי אבנרי
על הנושא: בדרך לפאשיזציה של ישראל?
אוהדים מוזמנים
חוגי הנוער של העולם הזה — כוח חדש מודיעים:
קבוצות נוער, המעוניינות להזמין מרצים, במיסגרת של
חוגי בית
לצורך הסברה או כדי לקיים ויכוח, יתקשרו־נא בכתב לת.ד. 136, תל־אביב, או בטלפון למס' 230856, בימים א', ב', ה', ו' בשבוע, בין השעות 12—9 לפנה"צ.
נערים חברי התנועה מתבקשים להתקשר למשרד, לצורך תיאום פעולות הנוער ותיכנונן.

מה לעשות בכספי כדי לשמור על ערכו ?

אל דאגה! היום כדאי לך לחסוך בתוכניות "יתרון" השומרות על כוח הקניה של כספך.

בתוכניות "יתרון" תהנה בנוסף להכנסה גבוהה, מפטור ממס הכנסה, בטוח חיים, גם מהפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן, השומרים על ערך כספך.

פרטים בכל אחד מסניפי בנק דיסקונט.

בנק דיסקונט

הוא לא רק בנק-הוא עם יחיד

על אף נסיגות קלות, אתה נמצא על פרשת דרכים — ובכיוון ה־נכון, בסופו של דבר צפוייה לך פגישה מאכזבת — ורבת הפ־תעות. זהו שבו טוב לקשירת קשרים חד־שים והתכתבויות. יום א' טוב למחשבה שקטה ולשמיעת מו־סיקה. הקשר שנותק יחודש. אל תרבה לצאת על מנת לבלות.

* * *

בעיות הדיאטה המעסי־קות אותך עושות ממך צחוק בעיני ידידים. אל תפיצי את מעשיך ה־פרטיים ואת סודותיך הכמוסים ברבים. אנ־שים רק ישמחו למכרם הלאה ולהזיק לך. אין שום סיכוי סביר שתוכ־ניתך לצאת לחופשה ולסיול ארוך תתממש. מאורע משפחתי ירתק אותך לביתך לתקו־פה ארוכה יחסית. נסי לחבב אותו — הוא אוהבך ויכול להסב לך אושר רב, אם רק תבליגי על יצרייך.

* * *

הצרה איתך שעל־אף יכולתך הרבה, אתה משלה עצמך בשטויות, מוכן לחלום במקום לעשות, לוותר במקום להתמיד. אין טעם לרצות דברים שאין מנסים להגשים. לכן — גבש לך קו, ונסה לשנות את חלוקת־הזמן שלך ואת מע־רכת־עיסוקיך, מיום ה' ואילך. אם לא תעשה כן השבוע — לא תוכל לצאת מהבעיות. בכלל, הצבעים הבהירים הם נושאי מזל בשבועות הקרובים, ויש טעם להמר עליהם. יש להיזהר ממיספר חמש.

* * *

אל תייחס חשיבות יתר לדברי ידיד ותיק שית־קף אותך. ייתכן שהסי־בה להתקפה היא פשוט קינאה. בחיי האהבה צפויים לך זעזועים אשר לא ינעמו לך, אך למרבה המזל, יסתדר הכל די מהר. יחס העל־יונות שאתה מגלה כלפי חבריך לעבודה, יגרום לסיכסוך די חמור. בתחילת השבוע הסיכסוך ייפתר. אל תתלהב ממחשבות של „הנה תפשתי את אהבת חיי". זו אזהרה.

* * *

אומנם אתה שור — אבל זו לא סיבה להג־זים! קח את עצמך לידיים: אינך צריך לאכול כל־כך, לעבוד כל־כך, או אפילו לק־בוע שורה כה ארוכה של מיפגשים רומאנ־טיים, על הסרט הנע. בת־שור: אם את חו־שבת שאת יכולה לה־גיד לו את הכל, בתקיפות כזאת — טעית. אם תמשיכי בכך, הקרע יבוא ללא־ספק.

* * *

השבוע כולו, ואולי אף השבועיים הבאים, יעמ־דו בצילה של התרגשות גדולה שתעבור עליך בעקבות החלטה מסויי־מת. אם מקבל ההחלטה הוא אתה עצמך, אין ספק שהיא קשורה ב־עניינים שבלב. אם אחר הוא המחליט, תהיה התי־רגשותך צמודה לאינ־טרסים חשובים של אדם קרוב, כך או כך, אל תכלא את רגשותיך, גלה אותם לאנ־שים הקרובים לך ותזכה למנה גדולה של עידוד. אך אם תימנע מלגלות רג־שותיך, אתה עלול להיתפס לדיכאון נפשי.

לך, בת מאזניים, מראים הכוכבים: חתונה באופק. ודווקא עם אדם ממנו לא ציפית כי יע־בור את הגשר — ויציע. המשיכי לשמור על עצמך ונתקי מייד כל מגע עם הגבר ה־קשיש איתו ניהלת, ב־לית־ברירה, רומן ארוך. הוא בטח לא בשבילך. בייחוד עכשיו כשאת מתחילה להיראות כמו כוכבת קולנוע הוליוודית. אם תרוויחי כסף — אל תהססי למוסרו לאדם המוסר לך הודעות.

* * *

אם אינך יודע מה להגיד — מוטב שתשתוק, השבוע. יום א' וכן יום ב' הבאים מזמנים לך פגישות גורליות, בהן יהיה תלוי הרבה בדיסקר־טיות שלך וביכולתך להתבונן בנעשה, לעו־מק. פגישה חסרת ח־שיבות עם נערה אל־מונית תפיג מעט מן הכאב האמיתי. חי־כון לפרידה ארוכה, מייגעת וקר־רעת לב, שטופה אור גדול.

* * *

הנך טרוד יתר על המידה בענייני עבודה ומזניח את בני־משפחתך. היזהר, בן מזל קשת, בת זוגך עדיין ב־כושר מלא, מחזריה עדיין זוכרים אותה. אומנם היא יצאה מ־המישחק לזמן־מה, אך היא עדיין אשה ובמלוא פריחתה. פנק אותה והקדש לה תשומת לב רבה ככל האפשר. אתה עוזר לידידיך.

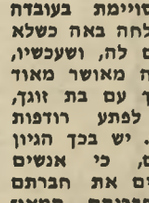
הנטייה שלך להסס ברוב הדברים גורמת לך להפסיד עיסקה שמנה, בת־גדי, אבל אם אתה מעיז, תקפוץ מבלי לשקול יותר מדי, או תדע לתכנן הרפתקה באומץ־לב — תראה את הברכה ותגיע אל הנחלה. נשים, במיוחד, נתונות השבוע לקיסמך — אך בתנאי שתדע לגרוף אותן, ולא תתקדם עקב בצד אגודל.

* * *

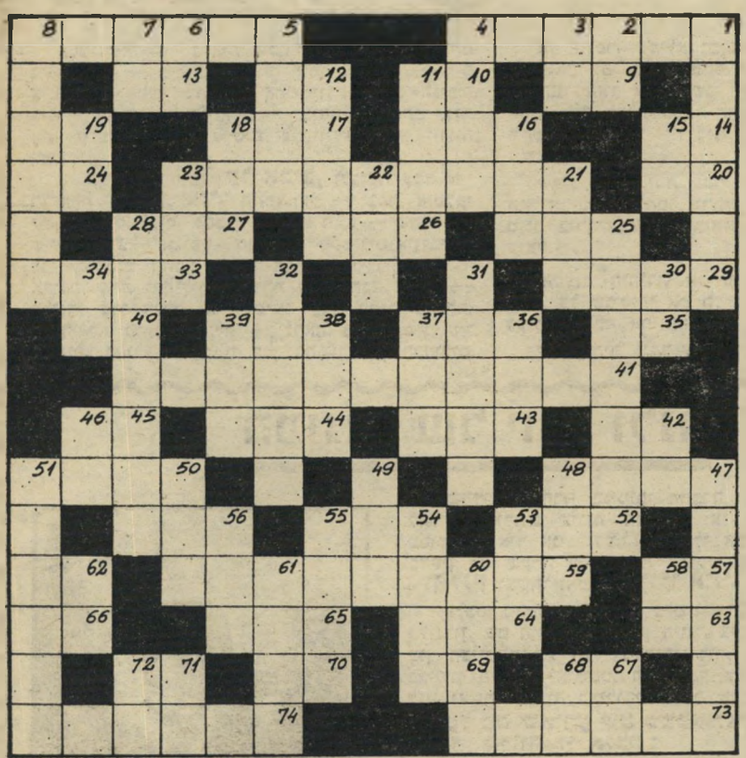
לאחרונה חלה נסיגה בעסקיך, אבל לעומת זאת נחלת הצלחה לא־נורמלית במישור הרו־מנטי: הרומן אותו הת־חלת לנהל לפני זמן מה, יימשך, אבל אל תחשוב לעצמך שהוא רציני. אתה תחזור ב־סופו של דבר אל אש־תך. השאלה היא אם היא תקבל אותך מ־חדש. לכן, עליך לכל־כל מעשיך במחשבה.

* * *

נכון שיש אירוניה מסויימת בעובדה שהצלחה באה כשלא זקוקים לה, ושעכשיו, כשאתה מאושר מאוד ביחסיך עם בת זוגך, כולן לפתע רודפות אחריך. יש בכך הגיון מסויים, כי אנשים מחפשים את חברתם של חבריהם המאו־שרים, בתקווה שחלק מאושר זה ידבק גם בהם.

תשבץ העולם הזה 1776

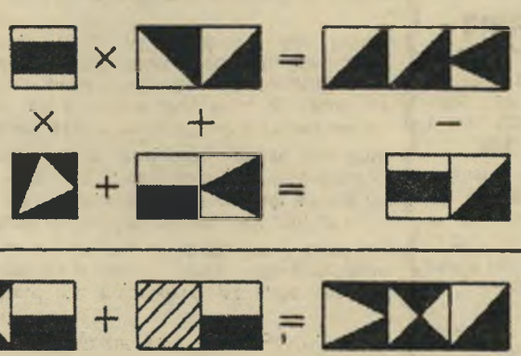
את פיתרון התשבץ יש לשלוח לת.ד. 136, תל־אביב, ולציין על גבי המעטפה: „תשבץ 1776". בין הפותרים יוגרלו פרסי ספרים.

מאוזן: 1) אבי החשמונאים. 5) הוק־מה בין מצרים, סוריה ולוב. 9) מבני יע־קב. 10) מנוע פסנט. 12) זעף. 13) אדון. 14) מונה בחשמל. 16) יום בשבוע. 17) גוזל כתיבה. 19) מיניסטר. 20) חברת נפט אמריקאית. 21) יהודי אמריקאי המבקש להתאזרח בישראל. 24) שנון. 25) קטל. 26) חלק במכונית. 27) שליט מזרחי. 29) עיר נמל. 33) רצינות דרמטית. 35) בש־בילי. 36) הרג את אחיו. 3) קיים באופן תמידי. 40) שמא. 41) המוסד שלפי ה־שמועות עומד בראשו 21 מאוזן. 42) שן פיל. 43) שירה. 44) דמות שקספירית. 45) איבר בגוף. 47) מנהיג נטורי קרתא. 50) מושיע. 52) פנסוס היה כזה. 54) אות באלף בית. 56) גויעה. 57) מסייר. 59) יהודי אנגלי ששמה רבות למען ה־יישוב היהודי בארץ. 62) ענן. 63) תו נגינה. 64) מרשל צרפתי שבגד בעמו. 65) בשר צלוי. 66) מספיק. 67) מילת שלילה. 69) תו נגינה. 70) עיר בהולנד. 71. הורד. 73) ראש־ממשלת מלטה. 74) המקום עליו היה בנוי בית המקדש.

מאונך: 1) חי יותר מכל אדם. 2) תוית. 3) מצבה. 4) עיר בצרפת שהיתה בירת משתפי הפעולה עם הגרמנים. 5) בירה אירופית. 6) נישא. 7) אויב. 8) מלך שבנה את קיסריה. 11) שווה עתה פחות. 12) בית מלאכה. 15) צפרירי בר־קר. 16) נהם בקול. 18) הקדש מוסלמי. 19) שליט פרסי. 21) איבר בגוף. 22) שתה. 23) חשוף רגליים. 25) אל יווני. 28) התלהבות. 30) אוניברסיטה אמריק־ית. 31) הדאה על האמת. 32) מטיל אימה. 34) תואר הולנדי. 36) מפקד מש־טרת מחוז תל־אביב לשעבר. 36) בן ה־נכד. 38) הרג. 39) צבי רך. 42) מתרחש. 46) מגיע. 47) שם נקברה רחל אמנו. 48) מחצית היממה. 49) מאכלת. 50) עם. 51) חיבה היוצאת מן הלב. 53) קץ. 54) הר געש באיזור הים התיכון. 55) מאכל איטלקי. 56) מרד. 58) תו נגינה. 60) הומת על ידי חיה. 61) נהר ברוסיה. 62) אין סוף. 67) גם. 68) באטיות. 71) בן כבש. 72) גיבור משפט רצח מפורסם, אשר קלרנס דארואו הגן עליו.

חשבץ 1776

זוהי חידה חשבונית. כל ריבוע מסמל סיפרה. לאותן הספרות יש אותם סימנים. בעזרתן של פעולות חיבור וחיסור, וכפל יש למצוא איזו סיפרה מייצג כל סמל של ריבוע.

את התשובות יש לשלוח על־גבי גלויות בלבד לת.ד. 136, ת"א, ולציין על גבי העלוייה: „חשבץ 1776". הפתרון צריך להכיל את כל התרגיל במספרים. המועד האחרון למשלוח הפתרון — 22.9.1971

בין הפותרים נכונה יוגרלו שלושה פרסי ספרים.

רחל מרחלת על כל העולם

נישואין באיטליה

הסצינה היתה נראית לכם מוכרת, לוא הייתם נוכחים בה — ביחוד אם אתם אוהבים ללכת לסרטים איטלקיים, כאלה מהחיים, אתם יודעים. גם הגיבורים — או לפחות הגיבורה — וביחוד אם אתם אוהבים לשבת לראות סרטים בטלוויזיה. כמו חדווה ושלומיק למשל.

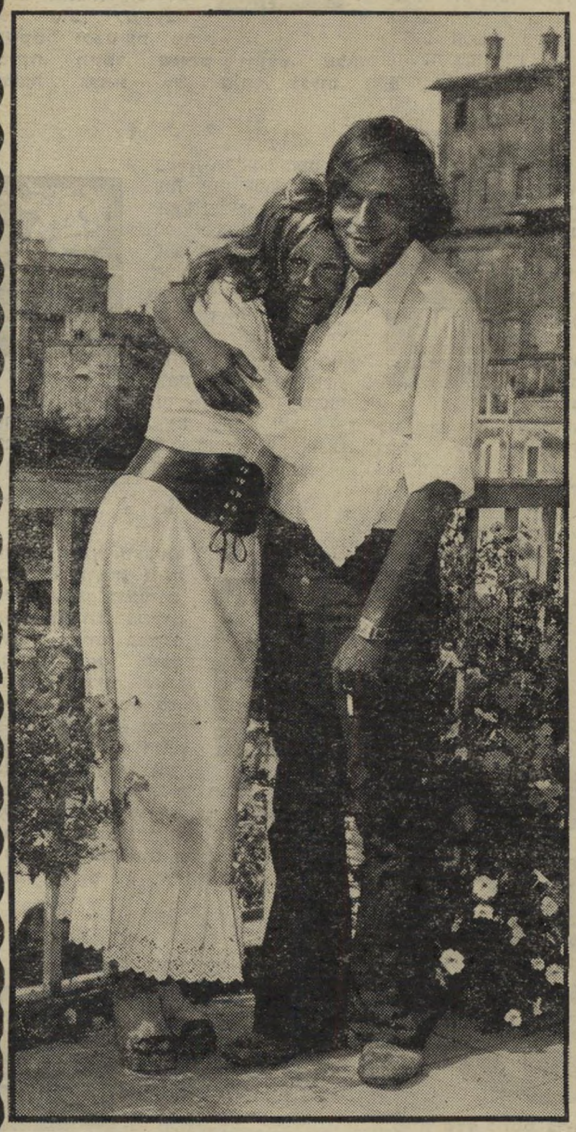
כי הגיבורה היתה **יעל אביב**, ולצידה עמד עו־רך־הדין **יצחק שני**. התפאורה — כפר איטלקי קטן בשם אריצה, בסמוך לרומא. הזמן — צהרי יום שישי ה־27 לאוגוסט. הסצינה. טקס־נישואין־בדיוק כמו בסרטים ההם: הכלה החתיכה בשמלת כותנה ארוכה, צחה ובתולית, והגורת עור רחבה. החתן — בלונדי כמו הכלה, ארוך־שיער קצת פחות מהכלה, חתיך לא פחות מהכלה — נראה בדיוק כמו קי־בוצניק, בחולצת התכלת הפשוטה והג׳ינס הכחולים.

ראש הכפר, שמילא גם את תפקיד הרב, ניהל את הנישואין לפי כללי הטקס המסורתיים, לאחר שקשר את בני הזוג אחד לשני בסרטים סביב למותניהם. החתן ענד לכלה טבעת זהב בסגנון תקופת המלכה ויקטוריה, מזהב וירוביני, ושני הישראלים הפכו נשואים.

השבוע, ניתן היה כבר למצוא אותם בדירת־הגג החל־אביבית שלהם, זורחים כמו שרק ניתן לצפות מזוג בירח־דבש — ביחוד אחרי חתונה רומנטית כזאת.

והטענה היחידה שהיתה ליעל בחיים — היתה נגדי, על שגיליתי את הסוד שלה (העולם הזה 1773) וקילקלתי לה את ההפתעה.

שלא יהיה יותר גרוע, בתי.

יצחק שני ויעל אביב

העוגות של יוקו ולנון

החידוש האחרון בנימוסי החברה הטובה, מסתבר, הוא להגיש לאורחים עוגות מעוננות, או מחוששות, או סתם מסוממות. איך אני יודע? תשאלו את **אלכס אגור**. זה בדיוק מה שקרה לו, כשבא לביקור בביתם הלונדוני של **ג׳ון לנון** ואשתו היפאנית, **יוקו אונו**.

אלכס, מהמפורסמים בין צלמי ישראל, יושב בימים אלה בלונדון, שם הוא משמש, בין היתר, צלם המערכת של שבו־עון חצי־מחתרתי, חצי מדריך־בידור, בשם Time-Out. בגיליון השישי לאוגוסט, התפרסמה בעיתון כתבה על ג׳ון לנון ואשתו, מלווה בצילומים רבים שלהם.

עד מה שאירע שם כשבא לצלם את הצילומים האלה, מדווח לי אלכס:

כשבאתי לביתם המפואר, הודיע לי המשרת שהזוג במיטה, ואם אני רוצה להיפגש עימם, עלי להתאזר בסב־לנות מסויימת.

החלטתי להתאזר בסבלנות מסויימת, והמשרת האדיב הו־שיב אותי בחדר יפה, וחזר כעבור זמן מה עם תה אנגלי משובח וקערית עוגיות. העוגיות היו תאווה לעיניים — ולחיך. צבעוניות, וטעימות להפליא.

בשעתיים ההמתנה שלי, עד שג׳ון ויוקו התעוררו, חיסלתי את מלוא הקערית. כעבור זמן מה, התחלתי לראות עיגולים מעניינים באוויר. כשהגעתי לחדר־המיטות של ג׳ון ויוקו, כדי לצלם, ראיתי כבר גם צורות נוספות, מלבד עיגולים. וכך, בהשפעת העוגיות, ביצעתי את הצילומים.

כשיצאתי, שאלתי את המשרתת היפאנית החמודה ממה העוגיות היו עשויות?

„מאפה־בית,״ השיבה בפרצוף יפאני תמים.

צילום מעונן של ג׳ון לנון

אלוף אביזרי המין נותחתן

אתם יכולים לצחוק, אם זה מצחיק אתכם, אבל צבי ביגלמן — הגבר שפרץ ראשון את המחסום בן שנות אל־פיים, והביא לגברי ישראל את אביזרי־המין — עומד להתחתן.

צבי, רווק, בן 32 — כיום מצליח מאוד, הודות לאבי־זריו — יישא את **זיוה אירגה** (22), עולה (11 שנה) מרוסיה, ביום רביעי הבא, באולמי גילתון בתל־אביב. הוא הכיר את המיועדת לפני חצי שנה, החליט במהירות כי זוהי זו — וזהו זה.

מסביר צבי, שנאלץ להילחם בפקידי ממשלה שמ־רניים, שכנים נזעמים, ודעת קהל שהתפלגה חצי חצי — עד שזכה להפעיל את בוטיק־המין שלו בשלווה ולהביא גאולה לישראל:

„החברה שלי, ארוס, וכן בוטיק־המין שלי, מפיצים תכשירי עזר שנועדו לעזור בעיקר לגבר הנשוי בתחום חיי המין שלו. אשתי לעתיד נבהלה מאוד בהתחלה, כששמעה איזה מכשירים יש לי בחנות. אבל אחרי שהסברתי לה, ברוח עדינה, במה הדברים אמורים, היא התמלאה הבנה.״

וזה די טבעי, כמובן. אחרי הכל, המדובר הרי בעסק כמו כל עסק אחר. אחד מוכר ספרים. שני מוכר נקניקים. ושלישי מוכר אביזרי פלסטיק, שנועדו להרחיב, אם לא את דעתו של האדם, אזי חלקים אחרים שלו. מה יש?

יחד עם זה, למרות שגם אני מלאה הבנה, בדיוק כמו זיוה, הרי שהיה משהו מוזר — באופן תת־הכרתי הייתי אומרת — בשילוב הזה בין מיקצועו של הבעל לעתיד — לבין נישואיו.

אבל צבי, ברוח עדינה, הבין לרוחי, ומיהר להרגיע אותי:

„בליל הכלולות הפרטי שלי,״ הבהיר לי, „אני לא מתכוון להשתמש במכשירי־המין שאני מוכר.״

האם לזה התכוון הכתוב, באומרו שכל הסנדלרים מהלכים יחפים?

אבי עופרים

דומה. או לא דומה?

קיבלתי תמונה מגרמניה של תינוק בן שבוע הנם בזרועות אמו. אני מתבוננת בתמונה ולא יכולה להחליט: דומה או לא דומה?

התינוק הוא **דויד**, בנה בן השבוע של **אירים ברכן**, השחקנית הגרמנית שהיתה ידידתו הטובה של **אבי עופרים**, וביקרה יחד איתו בישראל לפני כשנה. ואשר אחר כך סיפרו שהיא נ׳ס־תה להתאבד, כשאבי נפרד ממנה. עכ־שיו, לאחר הלידה, סירבה אירים לגלות לעיתונאים, שצרו על מיטתה בבית־החו־לים במינכן, את שם אביו של הילד, הסכימה רק להצהיר שכמובן שהיא מתכוונת לגדל אותו — אלא מה?

מה שמשאיר אותי יושבת על מקומי, מתבוננת בוהה בתמונה, ותוהה: דומה, או לא דומה?

שמחה אצל חנה׳לה מרון

היתה זו החגיגה השמחה ביותר של השנה, כאשר **חנה׳לה מרון** חגגה, בביתה, בשבת שעברה, את הבר־מצווה של בנה בכורה, **אמנון**.

בקהל, שמנה איזה 500 אורחים, יכולתם לראות את ראש עיריית תל־אביב **יהושע רבינוביץ**. את בעלה הראשון של חנה׳לה, **יוסי ידין**, שהגיעם עם ידידתו האוסטרית **הדי**, וגילה, בתשובה לשאלה, שהוא מקווה שתהיה בקרוב רעייתו החוקית. את בעלה השני של חנה׳לה, האדריכל **יצחק ישר**. את המנהלים של התיאטראות הגדולים של ישראל — **שייקה ויינברג, גבריאל ציפרוני ושמעון פינקל**. את מנהל אל־על הראשון, אלוף (מיל.) **אפרים בן־ארצי**. את מנהל אל־על הנוכחי, **מרדכי בן־ארי**. בקיצור, קי־בלתם רושם נכון.

אחד החדרים בווילה הנאה הוקצה למתנות, התמלא חיש מהר, וחתן־המצווה, לאחר שערך סיבוב־חובה מנומס בקרב ההמון הסואן, העדיף לעבור לשם, לבלות את חגיגתו בשמחה אמיתית — דהיינו, בפתיחת המתנות. את מקומו בקרב האורחים מילאה — בהצלחה, כרגיל אצלה — אמו, זוהרת בשמלת מקסי־מידי.

השמחה נערכה בחצר הווילה, מסביב לבריכת השחייה (מתנה לחנה׳לה מבעלה, לאחר פציעתה במינכן), כשהתפריט הוכן על־ידי מלון השרון, ומנהל המלון סובב עובר בין המזומנים, מתעניין לשמוע אם יש תלונות. לא היו.

סיבוב נחפז יותר ערך **עזר וייצמן**, שכדרכו, נכנס בסערה, עשה סערה, ויצא בסערה.

ואם מי לא הצלחתי לגלות שם, למרות עיני הבוחנת? את **אורנה פורת**.

אבל אולי סתם פיספסתי.

כשמדברים על תחבורה ציבורית בישראל....

תחבורה ציבורית ו„אגד" הן מלים נרדפות בישראל
שכן „אגד" הוא הקואופרטיב הגדול לתחבורה בארץ
ושרותיו פזורים על כל מרחביה.

בוקר בוקר, בשעות המוקדמות שלפני הנץ השחר, עת
רוב תושבי המדינה עדיין ישנים בבתיהם מתעוררים
לחיים בחניונים ובמוסכים של „אגד" מנועיהם של
יותר מ-2800 אוטובוסים, המתכוננים לצאת לעבודת
יומם — לקיים שירות סדיר.

משניר ועד אופיר

כי „אגד" שם לו למטרה לשרת את הנוסע לכל יעד
ובכל תנאי, ושום קושי אינו מרתיע את חברי
הקואופרטיב מלקיים את השירות הסדיר לכל נקודה
ולכל ישוב על מפת ישראל השלמה.

זהו אגד

1776 שנה 35 כ"ג אלול תשל"א, 13.9.1971 המחיר 2 ל"י

העולם הזה

12 החתיכות של תשל"א